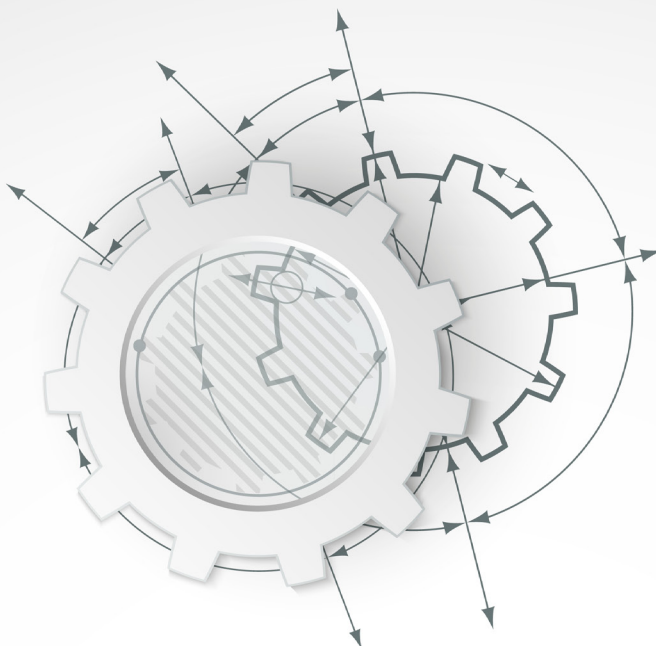

**Banca Națională
a Moldovei**

RAPORTUL DE STABILITATE FINANCIARĂ

pentru anul 2018

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	2
SINTEZĂ	4
1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL	5
1.1. Evoluții economice	5
1.2. Datoria de stat	6
1.3. Evoluții ale sectorului extern	10
1.4. Sectorul imobiliar	12
1.5. Îndatorarea sectorului privat	14
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR	18
2.1. Sectorul bancar	18
2.2. Riscul de credit	26
2.3. Riscul de lichiditate	32
2.4. Riscul de piață	34
2.5. Riscul de contagiune	38
3. POLITICA MACROPRUDENȚIALĂ	40
3.1. Obiectivele politicii macroprudențiale	40
3.2. Instrumentele macroprudențiale aplicate	41
3.3. Măsuri macroprudențiale viitoare	43
4. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR	44
4.1. Sectorul asigurărilor	44
4.2. Sectorul de creditare nebancaară	45
4.3. Prestatorii de servicii de plată nebancari	48
5. SISTEMELE DE PLĂȚI ȘI DECONTĂRI DE IMPORTANȚĂ SISTEMICĂ DIN RM	50
5.1. Sistemul automatizat de plăți interbancare	50
5.2. Sistemul de înscrieri în conturi ale VMS	51
5.3. Activitatea Depozitarului Central Unic al valorilor mobiliare	51
6. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE	53
6.1. Reglementări cu implicații asupra stabilității financiare	53
6.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar	54
ANEXE	56

LISTA ABREVIERILOR

AEÎ	Asociație de economii și împrumut
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CERS	Comitet European pentru Risc Sistemic
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DCU	Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare
DEPPG	Datoria externă publică și public garantată
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)
DSTI	Raportul serviciului datoriei la total venit (debt service to income)
EUR	Moneda unică europeană (euro)
FGDSB	Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar
FMI	Fondul Monetar Internațional
FX	Valută străină
HCE	Hotărârea Comitetului executiv al BNM
IFRS	Standardul Internațional de Raportare Financiară
IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman
LTV	Raportul credite la valoarea gajului (loan-to-value)
MDL	Leu moldovenesc
MF	Ministerul Finanțelor
O-SII	Societate de importanță sistemică
OS	Obligațiuni de stat
PIB	Produsul intern brut
PVD	Poziția valutară deschisă
RM	Republica Moldova
RO	Rezerve obligatorii
ROA	Rentabilitatea activelor
ROE	Rentabilitatea capitalului
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SIC	Sistemul de înscrieri în conturi a valorilor mobiliare

UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar S.U.A.
VBS	Venitul bugetului de stat
VMS	Valori mobiliare de stat

NOTE

Raportul asupra stabilității financiare a fost elaborat în cadrul Direcției stabilitate financiară sub coordonarea domnului prim-viceguvernator Vladimir Munteanu.

Colectivul de elaborare a Raportului mulțumește colegilor din Departamentul piețe financiare, Departamentul sisteme de plăți, Departamentul reglementare și autorizare, Departamentul politică monetară, Departamentul supraveghere bancară, Departamentul raportări și statistică și Direcția managementul continuității activității, securității informației și supraveghere în tehnologii informaționale, pentru informația și comentariile transmise.

Raportul a fost analizat de Comitetul Executiv al Băncii Naționale a Moldovei și aprobat în ședința din data de 08 noiembrie 2019.

SINTEZĂ

Pe parcursul anului 2018, sistemul financiar al RM a fost caracterizat de un nivel înalt de reziliență și, în același timp, de evoluții neuniforme ale riscurilor cu care se confruntă.

Pe fundalul unei creșteri economice marcate de vulnerabilități interne (majorarea deficitului balanței de plăți, inflație volatilă) și externe (tensiuni comerciale internaționale, Brexit-ul), sistemul financiar contribuie destul de modest la redresarea situației economice. Totodată, asistăm la revenirea procesului de creditare din partea băncilor pe un trend pozitiv. Creditarea populației (persoanelor fizice) a avut dinamici ascendente, finanțările fiind acordate atât de sectorul bancar, cât și de cel nebancar. De asemenea, pe parcursul anului a luat amploare fenomenul creditării ipotecare.

Sectorul bancar a realizat performanțe financiare satisfăcătoare, menținându-și pozițiile solide de profitabilitate și solvabilitate. Băncile și-au păstrat gradul de capitalizare adecvat în procesul de tranziție la cerințele Basel III. În această perioadă au avut loc modificări în structura acționariatului bancar, la trei bănci au venit acționari internaționali de calitate.

Pe parcursul anului 2018, băncile au înregistrat un nivel favorabil de lichiditate, iar excedentul de lichiditate din sectorul bancar nu a crescut semnificativ pe fondul activizării direcționării activelor lichide pentru creditare, astfel, anul precedent reprezentând o perioadă de revenire a gradului de intermediere bancară la tendințe pozitive. Cu toate acestea, nivelul ridicat al lichidităților duce la persistența unor riscuri complementare, în consecință, menținerea mijloacelor disponibile în active lichide în detrimentul creditării economiei reale are efecte pe termen mediu asupra creșterii economice și ar putea determina materializarea riscurilor inflaționiste viitoare, legate de posibila accelerare a creditării cu direcționarea mijloacelor respective în economie într-o perioadă scurtă de timp.

Evoluția accelerată a sectorului de creditare nebancară a continuat, iar creditarea nebancară a populației a crescut într-un ritm superior creditării bancare și creșterii economiei naționale. Această tendință creează premise pentru acumularea riscurilor în

sectorul de creditare nebancară și pentru creșterea nivelului general de îndatorare a populației. Riscul de credit aferent creditelor atașate la valută străină rămâne a fi un risc major care poate contribui la creșterea expunerii debitorilor, la fragilizarea situației lor financiare și, respectiv, la creșterea riscului de nerambursare a împrumuturilor în cazul fluctuațiilor nefavorabile a cursului valutar.

Condițiile stabilite pe piața financiară denotă importanța alinierii cerințelor de reglementare și supraveghere aplicabile sectoarelor bancar și nebancar la standardele și practicile internaționale din domeniu. Per general, anul 2018 este caracterizat prin numeroase realizări în contextul consolidării stabilității financiare. Printre acestea putem enumera ajustarea cadrului de reglementare și supraveghere bancară la Basel III, aprobarea Legii cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, îmbunătățirea schemei de garantare a depozitelor bancare și creșterea plafonului de garantare la 20 mii lei în prezent și la 50 mii din anul 2020 și aprobarea Legii cu privire la organizațiile nebankare de creditare.

1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL

1.1. Evoluții economice

Pe parcursul anului 2018, economia RM a fost influențată de un șir de factori interni și externi, precum: creșterea economică în spațiul UE (+2,1 la sută) și a țărilor- principali parteneri din spațiul CSI¹ (+3,0 la sută), implementarea noilor reglementări conform standardelor Basel III, aprecierea monedei naționale în raport cu EUR și USD, precum și majorarea internațională a prețurilor la materia primă (produse alimentare și energetice), creșterea moderată a volumului remiterilor personale ca valoare absolută etc.

Tabelul 1.1.1. Principalii indicatori macroeconomici ai RM

Denumirea indicatorului	Valoarea în 2018	Modificare față de 2017
PIB, prețuri curente	192 278 mil. MDL	+4,0%
Rata anuală a inflației	0,9%	-6,6 p.p.
Rata de schimb MDL/USD	17,1002	+0,2%
Rata de schimb MDL/EUR	19,5212	-4,4%
Activele de rezervă	2 995,2 mil. USD	+6,8%
Deficitul Bugetului Public Național	-1 612,0 mil. MDL	40,9%
Datoria de stat	52 012,5 mil. MDL	+0,7%
Soldul contului curent ²	-1 211,37 mil. USD	+118,1%
Gradul de acoperire al importurilor cu exporturi de bunuri și servicii	54,1%	-4,0 p.p.
Poziția investițională internațională netă	-4 198,1 mil. USD	+29,6 %
Rata șomajului	3,0%	-1,1 p.p.
Remiterile personale / PIB	15,2%	-0,9 p.p.

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM, BNS

Pe parcursul ultimilor 6 ani, economia globală a înregistrat o creștere anuală robustă, atingând valoarea de 3,6 la sută în anul 2018. În mare parte, creșterea a fost condiționată de evoluțiile pozitive din primul semestru 2018 și se datorează creșterii economiilor emergente din Asia, în particular creșterii generate de activizarea semnificativă a cererii interne în India și de aprecierea prețului la petrol în economiile exportatoare de petrol din regiunea sud-africană și Orientul Mijlociu, precum și creșterii sustenabile a economiei SUA urmare a acțiunilor de stimulare fiscală pentru sectorul privat. Totodată, în a doua jumătate a anului au fost înregistrate unele corecții adverse precum cele cauzate de activizarea distorsiunilor

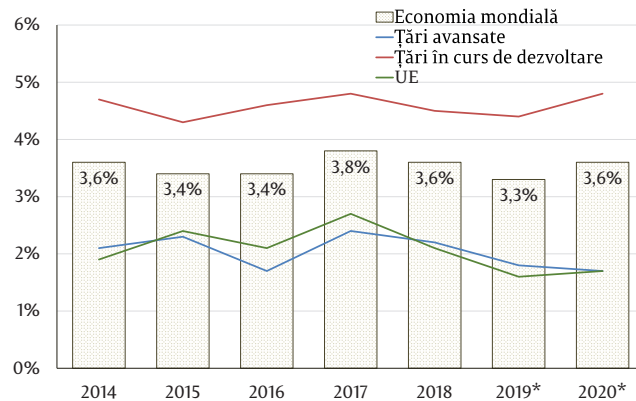
1 În cadrul analizei, principalii parteneri din CSI sunt Rusia, Ucraina și Belarus

2 Indicatorii Conturilor Internaționale (BP, PII, DE) sunt calculați conform metodologiei MBP6.

tarifare dintre China și SUA, de perturbațiile politice din spațiul European legate de procesul de ieșire a Marii Britanii din UE, precum și de condițiile financiare nefavorabile din regiunea Americii Latine.

În spațiul UE, creșterea economică continuă, însă cu un ritm mai redus. Astfel, la finele anului 2018, creșterea anuală atinge valoarea de 2,1, fiind cu 0,6 p.p. inferioară celei înregistrate în anul precedent. Brexit-ul constituie factorul decisiv în temperarea creșterii economice la nivelul UE.

Figura 1.1.1. Cea mai pronunțată creștere anuală a PIB la finele anului 2018 a fost înregistrată în grupul economiilor emergente

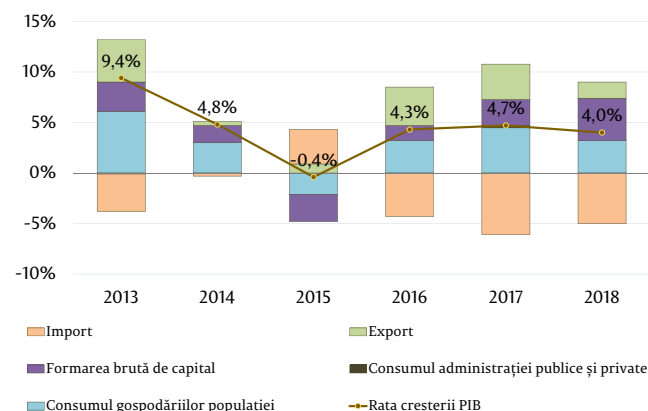

* - prognoza FMI

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FMI

În anul 2018, PIB al RM a înregistrat o creștere în termeni reali de 4,0 la sută, această

Figura 1.1.2. Creșterea PIB în anul 2018 a înregistrat un nivel mai scăzut, urmare a performanței reduse a factorilor determinanți

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

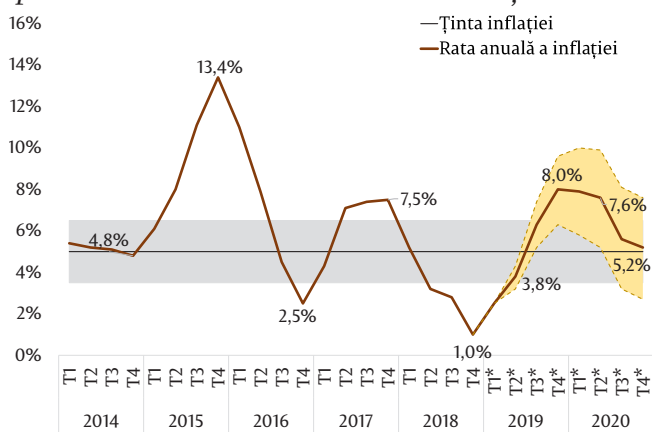
dinamică fiind cu 0,7 puncte procentuale inferioară celei din anul 2017 (Figura 1.1.2).

Creșterea economică a fost mai pronunțată din trimestrul II, urmare a activizării sectorului comerțului cu amănuntul și a sectorului construcțiilor începând cu finele primului trimestru al anului, menținându-se un nivel înalt de performanță până la sfârșitul perioadei de raportare. În același timp, contribuții pozitive, dar mai reduse au fost generate de creșterea din sectoarele industriei (industria prelucrătoare, producția și furnizarea de energie electrică și termică), sectorul agriculturii, silviculturii și pescuitului, precum și din sectorul informațiilor și comunicațiilor.

În anul 2018, venitul disponibil al populației a cunoscut o dinamică favorabilă, atingând nivelul de 2 383,1 MDL pe lună per persoană, în creștere cu 6,2 la sută față de anul precedent. Această creștere a fost determinată, preponderent, de veniturile din activitatea salarială și prestațiile sociale, astfel structura principalelor componente ale venitului disponibil rămânând neschimbată. Totodată, ritmul de creștere a veniturilor disponibile a fost inferior celui înregistrat în 2017 cu 2,8 p.p.

În anul 2018, rata medie a inflației a constituit 3,1 la sută, cu 3,5 puncte procentuale mai puțin decât în anul 2017. Pe parcursul anului, rata anuală a inflației a înregistrat o evoluție descendentă, diminuându-se de la 6,0 la sută în luna ianuarie 2018 până la 0,9 la sută în luna decembrie 2018 (Figura 1.1.3). Pentru anii 2019-2020 se anticipează o traiectorie ascendentă până la finele anului 2019 a ratei medii a inflației, cu diminuarea ulterioară până la finele orizontului de prognoză. Începând cu trimestrul IV 2019, rata anuală a inflației se va plasa deasupra intervalului de variație, continuând trendul ascendent și în trimestrul IV 2019.

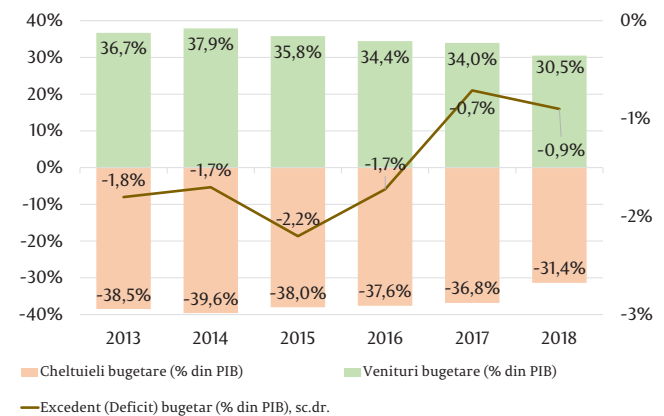
Figura 1.1.3. Rata anuală a inflației s-a plasat pe o traiectorie descendentă pronunțată, în 2019 anticipându-se ascensiunea ratei anuale a inflației

Sursa: BNM

Indicatorii bugetului public național au înregistrat creșteri nominale pe parcursul anului 2018, iar deficitul bugetului public național a constituit 1 612,0 mil. MDL sau 0,9 la sută din PIB. Deficitul bugetar s-a majorat comparativ cu anul 2017, atât în valori nominale, cât și ca pondere PIB (Figura 1.1.4).

Figura 1.1.4. Indicatorii bugetului public național în 2018 au descrescut în raport cu PIB

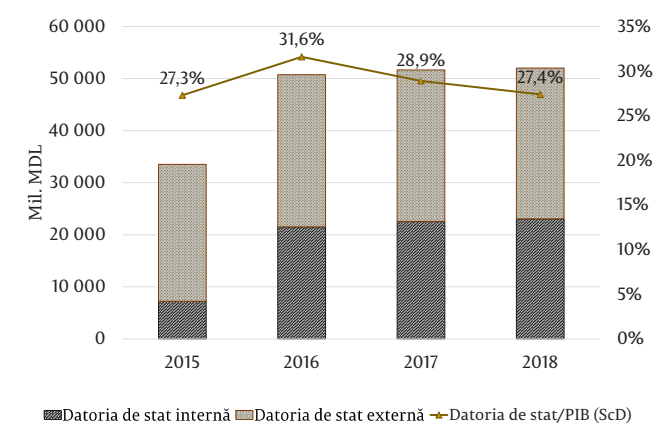
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

1.2. Datoria de stat

Conform datelor MF la situația din 31 decembrie 2018, indicatorii de sustenabilitate ai datoriei de stat se încadrează în limite recomandate și nu produc riscuri adiționale asupra stabilității macroeconomice a țării.

Ponderea datoriei de stat în PIB s-a micșorat cu 1,8 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2017, iar ponderea serviciului datoriei de stat în veniturile bugetului de stat a înregistrat o diminuare de 1,6 p.p. (Figura 1.2.1).

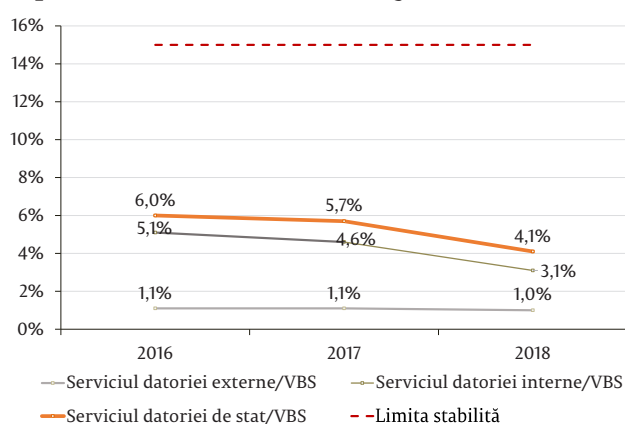
Figura 1.2.1. Datoria de stat s-a majorat cu 0,7 la sută față de anul precedent și a constituit 52 012 mil. MDL

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor MF

Soldul datoriei de stat a constituit 52 012,5 mil. MDL, majorându-se cu 352,2 mil. MDL sau cu 0,7 la sută față de sfârșitul anului 2017 din contul majorării soldului datoriei de stat interne cu 480,1 mil MDL (Figura 1.2.1). În același timp, soldul datoriei de stat externe s-a diminuat cu 127,8 mil. MDL. Majorarea soldului datoriei de stat interne a fost condiționată de finanțarea internă netă pozitivă a VMS emise pe piața primară pe parcursul anului, dar și de completarea rezervei de lichidități prin emiterea în lunile martie și septembrie 2018 a obligațiunilor cu dobândă fixă în sumă de 253,5 mil. MDL de către MF.

Figura 1.2.2. Serviciul datoriei de stat s-a diminuat în raport cu veniturile totale ale bugetului de stat

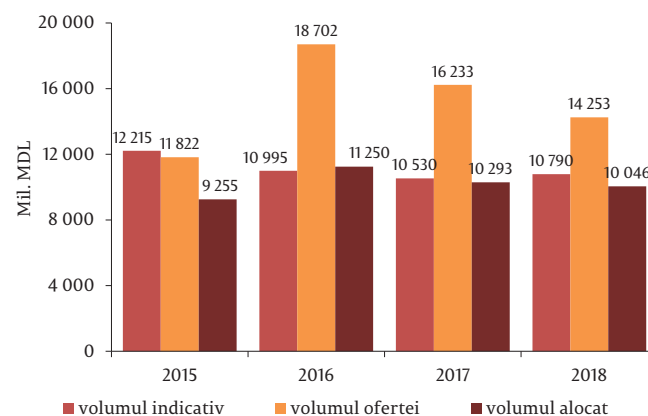

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor MF

Emisiunile de VMS

În 2018, MF a operat unele modificări în politica de emisiuni, urmare a faptului că finanțările din exterior au fost sub nivelul prognozat în anul 2018 (0,9 mld. MDL din cele 2,8 mld. MDL prognozate) și a intenției emitentului de a impulsiona dezvoltarea pieței secundare a VMS. Astfel, bonurile de trezorerie de 91, 182 și 364 zile au fost propuse spre vânzare, săptămânal în primul trimestru al anului și bilunar începând cu luna aprilie, în volume majorate gradual până la finele anului. OS cu dobândă flotantă cu scadența la 2 ani au fost propuse la licitațiile derulate lunar pe parcursul anului într-un quantum similar celui din anul precedent – 15 mil. MDL. Intenția MF de a majora perioada medie de maturitate a VMS, precum și creșterea interesului investitorilor pentru VMS cu scadența mai mare a determinat includerea obligațiunilor cu rată fixă a dobânzii cu scadența la 5 ani. OS cu rată fixă a dobânzii au fost propuse spre vânzare lunar în volume a câte 40 mil. MDL pentru OS cu scadențele la 2 și 3 ani și 10 mil. MDL pentru OS cu scadența la 5 ani.

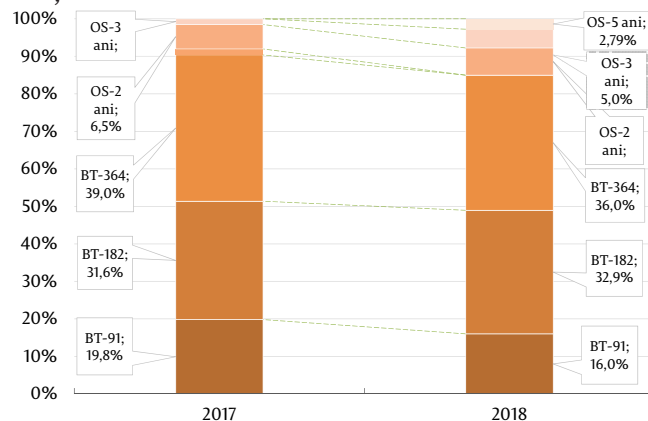
Figura 1.2.3. Volumul VMS emise prin intermediul licitațiilor și-a continuat trendul descendent în anul 2018

Sursa: BNM

De asemenea, în scopul îmbunătățirii gestionării datoriei de stat, precum și evitării presiunilor sezoniere în asigurarea surselor de finanțare pentru acoperirea deficitului bugetar, dar și pentru a reduce riscul de refinanțare a datoriei de stat și riscurile legate de disponibilitatea de lichidități, MF a decis crearea unei rezerve de lichidități (cash buffer) prin emiterea a trei tipuri de OS de 2, 3 și 5 ani în luna martie și septembrie.

Figura 1.2.4. Concomitent cu scoaterea din circulație a OS cu scadența la 1 an, au fost introduse OS cu scadența la 5 ani

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor MF

Diminuarea ratelor de dobândă aferente VMS plasate pe piața primară a afectat interesul investitorilor pentru aceste plasamente, raportul dintre volumul ofertelor depuse și volumul anunțat spre plasare per ansamblul anului 2018 s-a diminuat ușor, constituind 1,3. MF a reușit să atragă din piață 10 046,2 mil. MDL, sub valoarea programată de 10 790,0 mil. MDL.

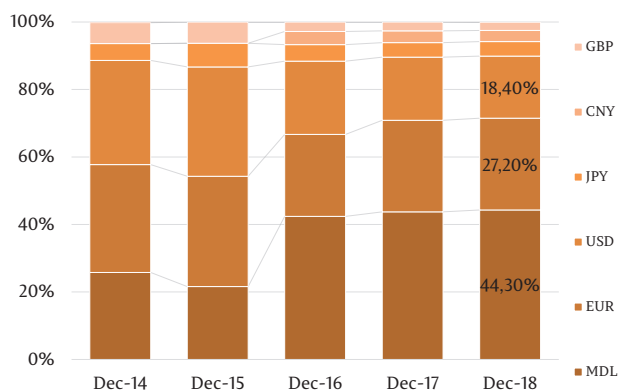
Principalele tipuri de riscuri asociate costului datoriei de stat a RM identificate drept riscuri de piață sunt:

- 1) Riscul valutar;
- 2) Riscul de refinanțare;
- 3) Riscul ratei dobânzii

Riscul valutar

Riscul valutar este unul din principalele categorii de riscuri asociate portofoliului datoriei de stat, afectând atât costul, cât și volumul acesteia. La finele anului de referință, 55,7 la sută din portofoliul datoriei de stat îi revine datoriei de stat externe (Figura 1.2.5), în totalitate denominată în valută. În 2018, ponderea datoriei de stat externe s-a diminuat cu 0,6 p.p. pe fondul majorării datoriei de stat interne.

Figura 1.2.5. Datoria de stat în valută nu a suferit modificări structurale pe parcursul anului 2018

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor MF

Structura datoriei de stat pe monede, cu descompunerea coșului valutar DST, evidențiază vulnerabilitatea portofoliului datoriei de stat față de EUR și USD, ceea ce implică necesitatea monitorizării continue a riscului valutar. Astfel, ponderea datoriei de stat în EUR și USD reprezintă 45,6 la sută din portofoliul datoriei de stat (Figura 1.2.5).

Riscul de refinanțare

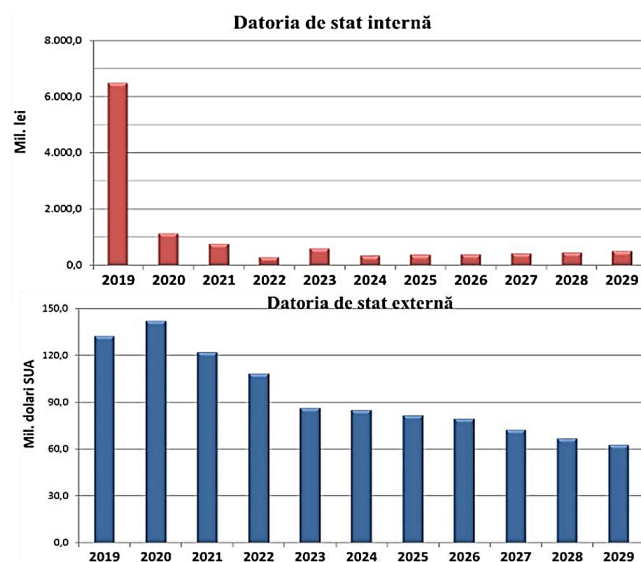
Profilul rambursării datoriei de stat interne și externe

Proгноza pentru profilul rambursării datoriei de stat interne denotă vârful de plată în anul 2019, condiționat de faptul că datoria de stat internă este caracterizată, preponderent, de termenul de rambursare scurt (până la 1 an, inclusiv). Conform datelor MF, în anul 2019 urmează a fi rambursate VMS cu maturitatea

de doi ani emise în scopul creării rezervei de lichidități în luna martie 2017, dar și VMS cu maturitatea de 3 ani. Segmentul de datorie de stat internă pe termen scurt ce urmează a fi refinanțat în fiecare an prin noi emisiuni de VMS reprezintă un risc semnificativ pentru bugetul de stat, în contextul unor eventuale majorări ale ratelor de dobândă pe piața internă.

Analiza datoriei de stat externe arată o majorare a cuantumului plăților spre rambursare către anul 2020, după care se prognozează o diminuare treptată până în anul 2023. Începând cu anul 2023, datoria de stat externă va avea un grad semnificativ mai redus de volatilitate.

Figura 1.2.6. Prognoza rambursării datoriei de stat interne denotă poziția dominantă a datoriei pe termen scurt, în timp ce rambursarea datoriei de stat externe va atinge punctul culminant în anul 2020

Sursa: MF

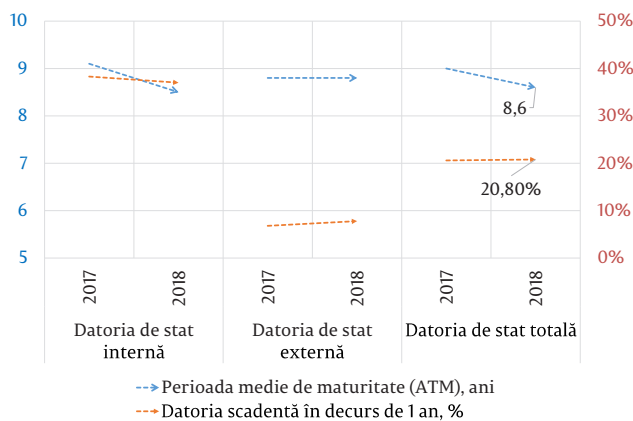
Perioada medie de maturitate și datoria scadentă într-un an

La situația de la finele anului de raportare, 37 la sută din datoria de stat internă urmează să ajungă la scadență în decurs de un an, ceea ce anticipează acumularea de risc de rată a dobânzii la ulterioara finanțare a deficitului bugetului de stat.

Comparativ cu anul precedent, datoria de stat internă scadentă în decurs de un an s-a diminuat cu 1,3 p.p, ceea ce se explică prin majorarea ponderii obligațiunilor cu maturitatea de 2 și 3 ani în circulație, dar și prin emisiunea obligațiunilor cu maturitatea de 5 ani. Totodată, perioada medie de maturitate s-a diminuat cu 6 luni.

Datoria de stat externă, datorită instrumentelor pe termen lung se încadrează în limite sigure, astfel încât 7,8 la sută din aceasta urmează să ajungă la scadență în decurs de un an.

Figura 1.2.7. Perioada medie de maturitate a datoriei de stat s-a diminuat cu circa 4 luni

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor MF

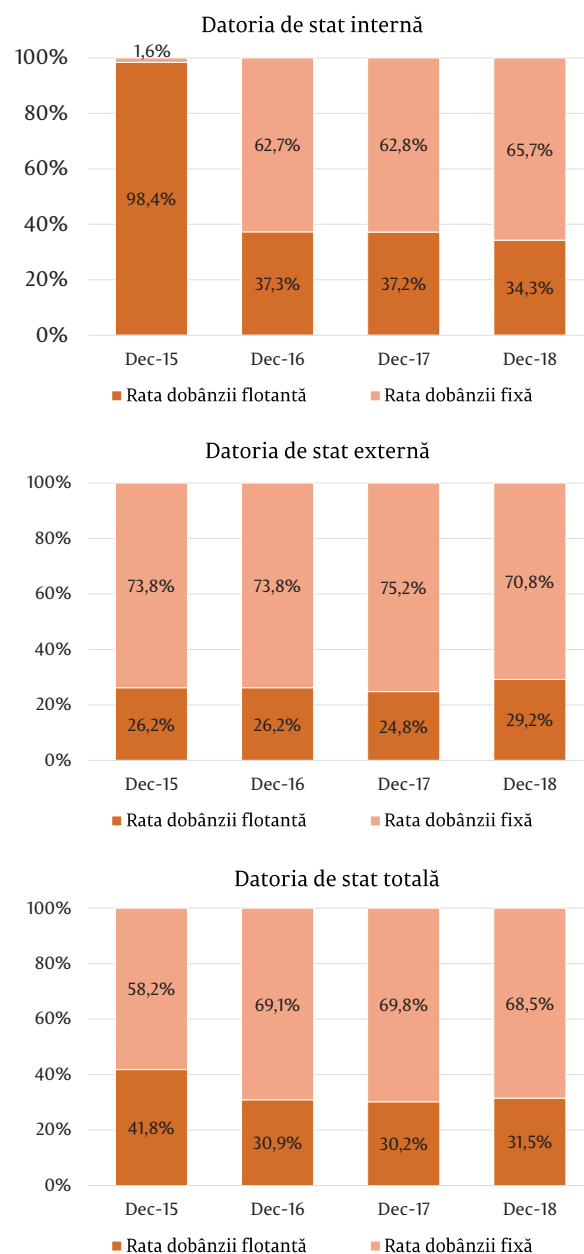
Riscul ratei dobânzii

La situația din 31 decembrie 2018, datoria de stat internă a fost formată din 65,7 la sută (+2,9 p.p față de anul precedent) datorie purtătoare de rată a dobânzii fixă. Majorarea respectivă a fost condiționată inclusiv de faptul că în luna martie 2018 MF în premieră a emis obligațiuni de stat cu maturitatea de 5 ani. Astfel, la sfârșitul anului 2018, instrumente cu rata dobânzii fixă și termenul de circulație mai mare de un an sunt OS cu maturitatea de 2, 3 și 5 ani, dar și VMS emise pentru executarea de către MF a obligațiunilor de plată derivate din garanțiile de stat.

Analizând structura datoriei de stat externe pe tipuri de rată a dobânzii, se constată o creștere ușoară a ponderii datoriei de stat externe cu rata dobânzii fixă pe parcursul ultimului an, constituind, la finele anului, 29,2 la sută din totalul datoriei de stat externe (+4,4 p.p.).

În ce privește datoria de stat totală, ponderea datoriei cu rata dobânzii flotantă reprezintă circa 31,5 la sută și reflectă o majorare cu 1,2 p.p. comparativ cu sfârșitul anului 2017. Ponderea relativ înaltă a datoriei cu rata dobânzii flotantă în portofoliul datoriei de stat se datorează atât datoriei de stat externe, cât și datoriei de stat interne, care din cauza instrumentelor cu maturitatea de până la un an prezintă un risc al ratei dobânzii, precum și un risc de refinanțare pronunțat.

Figura 1.2.8. Datoria de stat este acordată, în mare parte, cu dobândă fixă

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor MF

Perioada medie de refixare¹ și datoria ce urmează a fi refixată într-un an.

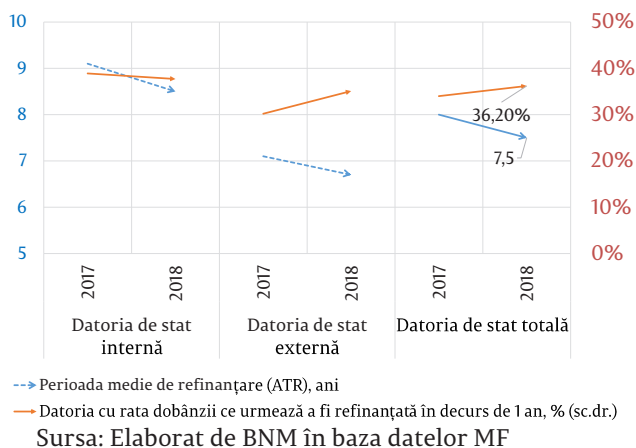
Datoria de stat internă este expusă într-o proporție mai mare riscului ratei dobânzii, întrucât 37,7 la sută din datoria de stat internă urmează să fie refixată la rate noi ale dobânzilor în decurs de 1 an. Astfel, o majorare a ratelor dobânzilor la VMS pe piața internă va afecta direct costurile aferente datoriei de stat. Datoria de stat internă a înregistrat la situația din 31 decembrie 2018 o micșorare a perioadei medii de refixare cu 0,6 ani, iar datoria cu rata dobânzii ce urmează a fi refixată în decurs de un an s-a majorat cu 1,2 p.p.

¹ Indicatorul „Perioada medie de refixare” este cu atât mai sigur cu cât deține o valoare mai mare, la fel ca și indicatorul riscului de refinanțare – perioada medie de maturitate.

Datoria de stat externă cu rata dobânzii ce urmează a fi refixată la condiții noi de piață în decurs de un an a constituit 35,1 la sută din soldul datoriei de stat externe, cu 4,9 p.p. mai mult comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2017, iar ratele de dobândă aferente datoriei de stat externe sunt refixate, în medie, în decurs de 6,7 ani. Tendința ascendentă a datoriei de stat externe ce urmează a fi refixată în decurs de un an se datorează atât rambursării împrumuturilor cu rată fixă a dobânzii pe parcursul anului 2018 către creditorii precum Guvernul României, FMI, cât și celor mai recente debursări de la creditorii precum Banca Europeană de Investiții, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, împrumuturi ce implică o rată flotantă a dobânzii.

În ce privește datoria de stat în ansamblu, perioada de refixare a întregului portofoliului este de aproximativ 7,5 ani (în descreștere cu 0,5 ani comparativ cu 2017), totuși 36,2 la sută din aceasta urmează a fi refixată la rate noi ale dobânzilor în decurs de 1 an, astfel evidențiindu-se expunerea portofoliului datoriei de stat la riscul ratei dobânzii.

Figura 1.2.9. Datoria de stat externă prezintă acumulare de risc de refixare a ratei dobânzii pe fondul rambursării împrumuturilor cu dobândă fixă

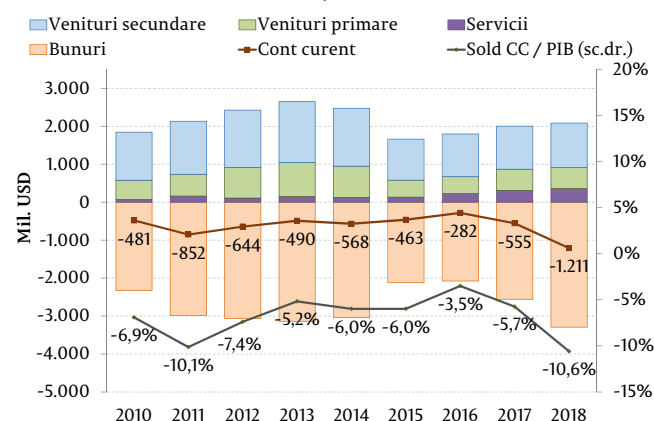
1.3. Evoluții ale sectorului extern

Deficitul contului curent al balanței de plăți a RM a continuat să se adâncească și în anul 2018, pe fundalul majorării într-un ritm mai rapid a importurilor. Soldul negativ al poziției investiționale internaționale s-a deteriorat cu 29,6 la sută, iar datoria externă brută s-a majorat, în valoare absolută, cu 7,0 la sută față de începutul anului 2018.

În anul 2018, soldul contului curent al

balanței de plăți a RM a înregistrat un deficit de 1 211,4 mil. USD, ce s-a dublat comparativ cu cel consemnat în anul 2017 (Figura 1.3.1). Astfel, raportat la PIB, deficitul a constituit 10,6 la sută, în creștere cu 4,9 puncte procentuale comparativ cu anul 2017. Sursa deficitului contului curent a fost tradițional comerțul exterior cu bunuri, celelalte componente înregistrând solduri excedentare în creștere, cu excepția veniturilor primare, al căror sold pozitiv a înregistrat o ușoară diminuare.

Figura 1.3.1. Contul curent s-a deteriorat din cauza adâncirii deficitului balanței comerciale

Sursa: BNM

Deficitul comerțului exterior cu bunuri înregistrat în balanța de plăți a constituit 3 294,0 mil. USD, agravându-se cu 28,7 la sută, deoarece importurile au crescut mai mult (+19,1 la sută) decât exporturile (+5,8 la sută), comparativ cu anul 2017.

Majorarea importurilor a fost condiționată, în principal, de înviorarea activității investiționale, ce a rezultat în creșterea importurilor de bunuri de capital și intermediare. De asemenea, la majorarea importurilor a contribuit creșterea veniturilor disponibile ale populației (legată de sporirea remiterilor personale și a salariilor, precum și relaxarea, începând cu octombrie 2018, a politicii fiscale (setarea ratei unice a impozitului pe venit la nivelul de 12 la sută și majorarea scutirilor personale)).

Exporturile, pe de o parte, au fost influențate pozitiv de cererea principalelor țări-partenere, care au înregistrat creșteri economice. Pe de altă parte, în a doua jumătate a anului 2018, exporturile au avut o dinamică negativă, manifestată atât prin diminuarea prețurilor la bunurile exportate (în ultimul trimestru al anului), cât și prin scăderea volumelor fizice. Din punct de vedere geografic, exporturile de bunuri în UE s-au majorat cu 9,0 la sută, în CSI – s-au diminuat cu 10,1 la sută. Importurile de bunuri din UE s-au

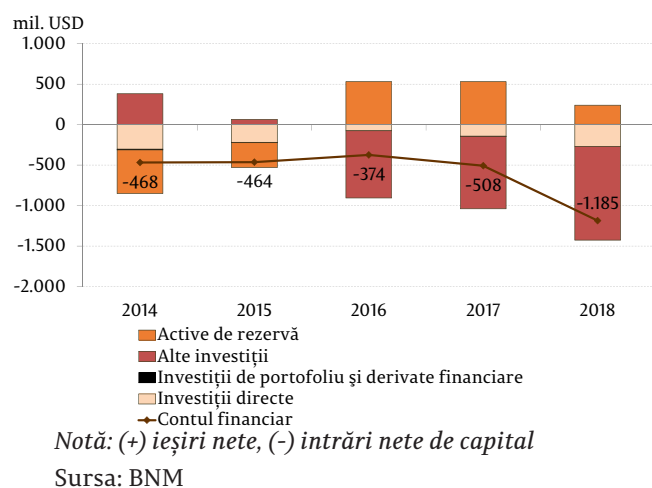
majorat cu 17,8 la sută, din CSI – cu 21,4 la sută.

Contul de capital a consemnat un sold negativ de 35,94 mil. USD, ce s-a deteriorat cu 68,4 la sută față de anul 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (57,28 mil. USD), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 21,24 mil. USD (+ 51,2 la sută).

Din cauza soldurilor negative ale conturilor curent și de capital, economia națională s-a confruntat cu necesitatea de finanțare externă în sumă de 1 247,3 mil. USD (10,9 la sută în raport cu PIB).

În anul 2018, contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 1 185,40 mil. USD (Figura 1.3.2), ca rezultat al majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți cu 844,62 mil. USD (ca urmare a tranzacțiilor efective), concomitent cu scăderea activelor financiare externe ale rezidenților cu 340,78 mil. USD.

Figura 1.3.2. Contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital, ca rezultat al intrărilor nete înregistrate la investiții directe și alte investiții, în timp ce creșterea activelor de rezervă a determinat ieșiri de capital

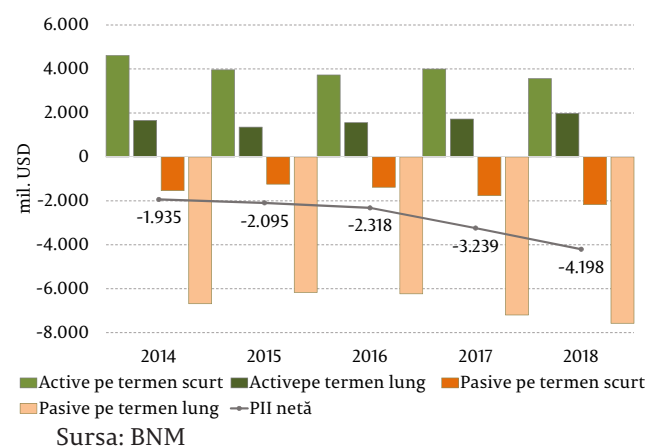

Pasivele s-au majorat, în special, ca urmare a primirii de către rezidenți a creditelor comerciale și a avansurilor de la partenerii nerezidenți, în sumă netă de 466,60 mil. USD. De asemenea, pasivele au crescut datorită majorării nete a angajamentelor sub formă de investiții directe cu 311,87 mil. USD (+102,0 la sută față de anul 2017). La pasivele sub formă de împrumuturi au fost înregistrate trageri nete în sumă de 95,50 mil. USD (trageri – 516,11 mil. USD, rambursări – 420,61

mil. USD). Pasivele sub formă de numerar și depozite au înregistrat o diminuare netă cu 22,34 mil. USD (determinată, în principal, de retragerile de mijloace bănești de pe depozitele nerezidenților deschise în băncile rezidente).

Diminuarea activelor financiare externe a fost determinată de scăderea netă a activelor sub formă de numerar și depozite cu 730,04 mil. USD (din care activele băncilor licențiate s-au redus cu 3,00 mil. USD, iar activele altor sectoare – cu 727,04 mil. USD). Concomitent, activele oficiale de rezervă ale BNM s-au majorat cu 235,53 mil. USD în urma tranzacțiilor efective. De asemenea, au crescut cu 108,88 mil. USD activele sub formă de credite comerciale și avansuri acordate de rezidenți partenerilor comerciali nerezidenți.

Figura 1.3.3. Poziția investițională internațională amplifică soldul net debitor

Poziția investițională internațională a RM la finele anului 2018 a rămas net debitoare și a constituit -4 198,10 mil. USD (36,7 la sută relativ la PIB), soldul negativ majorându-se față de sfârșitul anului 2017 cu 29,6 la sută (Figura 1.3.3).

Activele financiare externe au însumat 5 544,18 mil. USD, în scădere cu 3,0 la sută de la începutul anului, iar pasivele – 9 742,28 mil. USD, în creștere cu 8,8 la sută.

Pasivele pe termen scurt au fost acoperite prin activele pe termen scurt în proporție de 164,0 la sută (-62,3 p.p. comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2017).

Ponderea cea mai mare în stocul de active financiare externe le-a revenit în continuare activelor de rezervă (54,0 la sută). Pe parcursul

anului 2018, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 6,8 la sută comparativ cu stocul de la începutul anului, constituind 2 995,18 mil. USD la 31.12.2018.

Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficiență: (i) acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,6 luni de import efectiv); (ii) acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 138,2 la sută); (iii) acoperirea a 20 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 88,0 la sută); (iv) acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria pe termen scurt + 15 la sută din alte angajamente + 5 la sută din M2 + 5 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 195,4 la sută).

Datoria externă brută.

La finele anului 2018, stocul datoriei externe brute a RM a constituit 7 464,65 mil. USD, ceea ce reprezintă 65,2 la sută raportat la PIB. Aceasta s-a majorat cu 7,0 la sută în valoare absolută, dar a scăzut cu 6,9 p.p. relativ la PIB datorită PIB-ului în creștere.

Cea mai mare parte a stocului datoriei externe brute îi revine datoriei pe termen lung (71,0 la sută). La finele anului 2018, datoria externă pe termen lung a însumat 5 296,63 mil. USD (+1,6 la sută față de 31.12.2017).

În anul 2018 a continuat totuși creșterea accentuată a datoriei externe pe termen scurt (+23,1 la sută față de 31.12.2017), care rezultă, preponderent, din majorarea angajamentelor externe sub formă de credite comerciale și avansuri (acestea urmează să fie stinse parțial prin livrări de bunuri/prestări de servicii).

La finele anului 2018, datoria externă privată negarantată s-a cifrat la 5 525,76 mil. USD, în creștere cu 11,1 la sută față de finele anului 2017. DEPPG a reprezentat 26,0 la sută din totalul datoriei externe, însumând 1 938,89 mil. USD (-3,0 la sută de la începutul anului).

Indicatorii gradului de îndatorare externă au rămas în limitele plafoanelor stabilite de Banca Mondială și FMI¹, DEPPG a RM scăzând până la 16,9 la sută din PIB (Figura 1.3.5).

¹ Plafoane indicative în baza scorului IDA CPIA (Country Policy and Institutional Assessment) elaborat de Banca Mondială. În anul 2017, scorul RM s-a majorat până la 3,74, astfel plafoanele s-au stabilit la nivelul: 40 la sută pentru raportul dintre DEPPG și PIB, 180 la sută pentru raportul dintre DEPPG și exporturi, 250 la sută pentru raportul dintre DEPPG și veniturile bugetului public național, 15 la sută pentru raportul dintre serviciul DEPPG și exporturi și 18 la sută pentru raportul dintre serviciul DEPPG și veniturile bugetului public național.

Figura 1.3.4. DEPPG raportată la veniturile bugetului public național a scăzut comparativ cu anul 2017, situându-se mult sub plafonul de 250 la sută

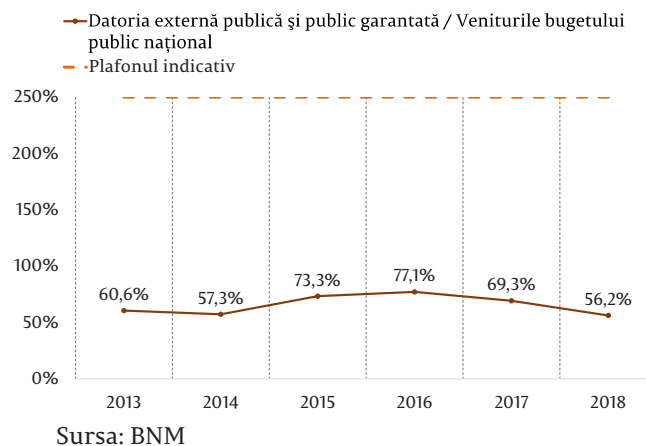
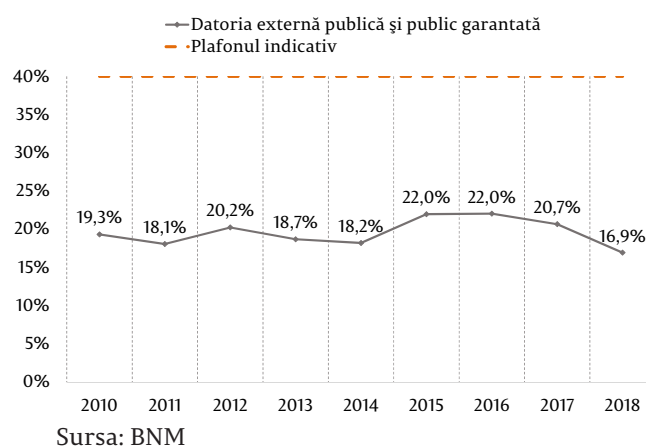

Figura 1.3.5. DEPPG raportată la PIB a scăzut comparativ cu anul 2017, situându-se mult sub plafonul de 40 la sută

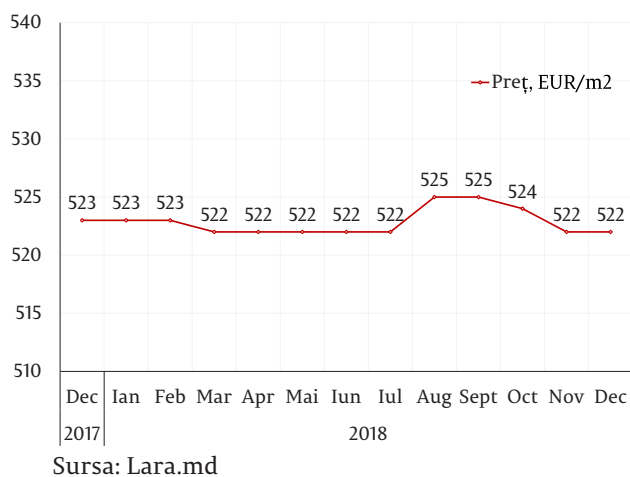
1.4. Sectorul imobiliar

În condițiile de suprasaturare cu oferte de vânzare și locațiune a bunurilor imobile pe parcursul anului 2018, prețurile pe piața imobiliară s-au păstrat relativ constante, cu unele corecții în trimestrul III.

Pe parcursul anului 2018, principalii factori de influență asupra formării prețului bunurilor imobile și-au păstrat un nivel redus de volatilitate. Astfel, pe piața primară, costul mediu al unui metru pătrat s-a menținut la nivelul de 522 EUR, cu deviații nesemnificative. Cererea pe piața internă s-a menținut la nivel relativ redus, în mare parte urmare a lipsei creșterii numărului populației. Totodată, un factor stimulatoriu pe piața bunurilor imobile a fost introducerea programului de stat „Prima casă”. Acesta a facilitat accesul la finanțare a potențialilor cumpărători, însă preponderent aceștia s-au orientat spre procurarea imobilului pe piața secundară. Astfel, dinamica vânzărilor construcțiilor noi nu s-a modificat în ciuda eforturilor depuse de dezvoltatori și parțial de stat.

În același timp, prețul unui metru pătrat de spațiu locativ în apartament la bloc locativ în mun. Chișinău s-a plasat la nivelul de 522,0 EUR/m², cu unele corecții în trimestrul III al anului 2018 (Figura 1.4.1).

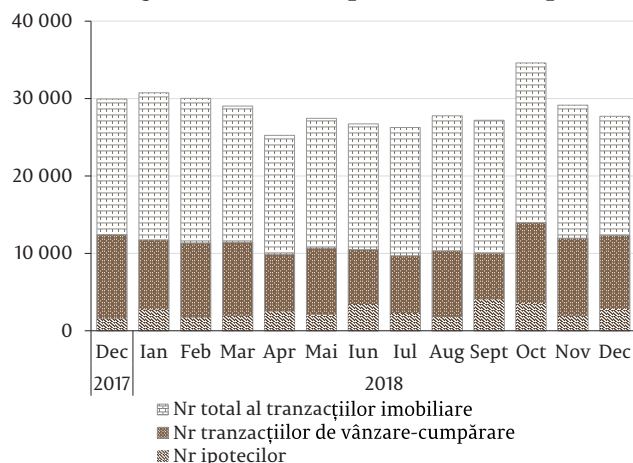
Figura 1.4.1. Evoluția prețului spațiului locativ în apartamentele din mun. Chișinău nu a prezentat devieri semnificative

Comparativ cu finele anului 2017, prețul unui metru pătrat de apartament în mun. Chișinău a înregistrat o diminuare doar cu 1 EUR/m². Excesul ofertei față de cerere pe piața imobiliară secundară, alimentată cu construcții de noi complexe rezidențiale, au determinat diminuarea prețului pe piața secundară pe fundalul unei inflații scăzute și a unui curs stabil al MDL față de EUR.

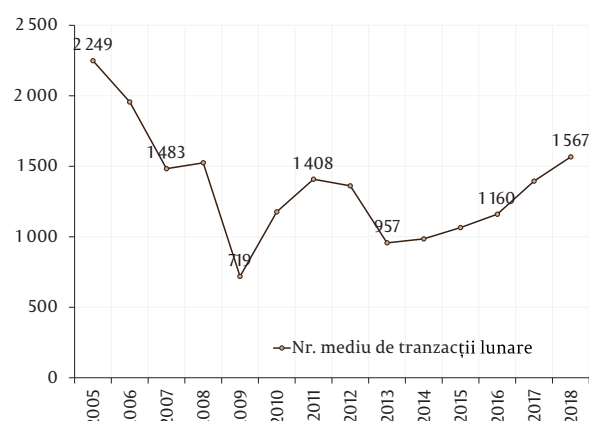
În același timp, cererea pentru imobil secundar în Chișinău rămâne destul de ridicată, în pofida construcției în masă a blocurilor noi.

Figura 1.4.2. Partea cea mai mare a tranzacțiilor imobiliare înregistrate sunt de tipul vânzare-cumpărare

Pe parcursul anului 2018, în RM au fost înregistrate 341 873 tranzacții imobiliare¹, în creștere cu 2,0 la sută față de anul precedent, dintre care 133 842 tranzacții de vânzare/cumpărare și 30 958 tranzacții ipotecare. Cel mai mare număr de tranzacții imobiliare a fost înregistrat în luna octombrie, însumând 34 594 tranzacții.

Figura 1.4.3. Numărul mediu al tranzacțiilor lunare în mun. Chișinău înregistrează creștere pe parcursul ultimilor 5 ani

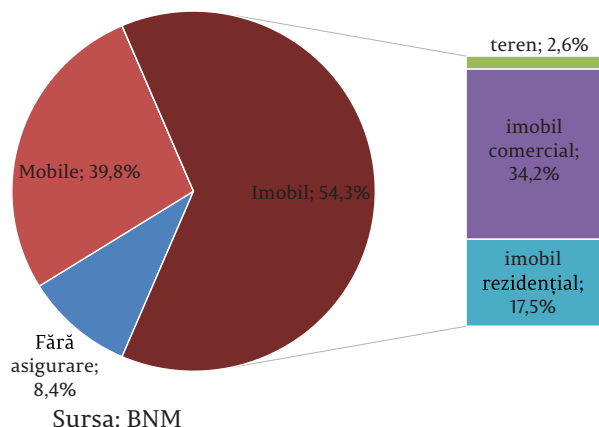
Totodată, în mun. Chișinău au fost înregistrate 37 895 tranzacții imobiliare în perioada respectivă, în creștere cu 0,72 la sută față de anul precedent, dintre care 18 824 tranzacții de vânzare-cumpărare și 9 853 tranzacții ipotecare.

Pe fundalul evoluțiilor sus-menționate, așteptările privind evoluția prețurilor pe piața imobiliară pentru anul 2019 rămân a fi conservative. Astfel, conform opiniei experților imobiliari, creșterea prețurilor este puțin probabilă în condițiile cererii reduse. Totodată, dat fiind faptul derulării programelor și ofertelor de facilitare la procurării imobilelor de către rezidenți, se prognozează că agenții imobiliari nu vor avea tendința de a diminua prețurile în viitorul apropiat.

Riscul de credit și sectorul imobiliar

La situația de la finele anului 2018, marea parte a volumului de credite acordate de bănci este asigurată cu bunuri imobile. În acest sens, 34,2 la sută din soldul creditelor este asigurat cu imobil comercial și 17,5 la sută - cu imobil rezidențial. Gajuri sub formă de bunuri imobile în total dețin 54,3 la sută din structura totală a gajurilor sau garantează credite în sumă de 18 783,3 mil. MDL.

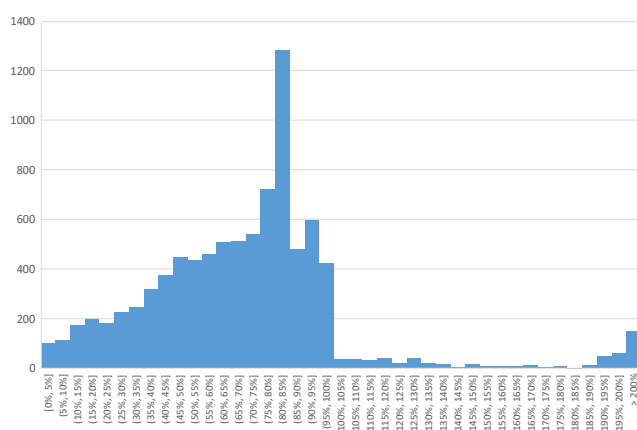
Figura 1.4.4. Creditele asigurate cu imobil prezintă marea parte a portofoliului băncilor

Totodată, calitatea creditelor asigurate cu imobil se prezintă a fi mai nefavorabilă decât nivelul mediu înregistrat pe sector. La finele anului 2018, ponderea creditelor neperformante asigurate cu imobil în totalul creditelor asigurate cu bunuri imobile a fost de 16,8 la sută (cu 5,0 p.p mai puțin față de anul precedent), fiind cu 4,3 p.p superioară indicatorului pentru portofoliul total.

Analizând gradul de acoperire cu gaj a creditelor asigurate cu bunuri imobile la situația de la finele anului, se constată că atât la nivel de sector, cât și la nivel individual, valoarea gajurilor este suficientă pentru acoperirea creditelor.

Figura 1.4.5. Majoritatea creditelor asigurate cu bunuri imobile înregistrează valori LTV între 75 și 90%

Din punctul de vedere al expunerii băncilor la eventualele fluctuații a prețului la bunurile imobile, raportul dintre soldul creditelor gajate cu imobil și valoarea bunurilor imobile gajate (LTV) nu indică un nivel semnificativ de risc. Astfel, circa 93,2 la sută din creditele gajate cu imobil nu depășesc valoarea de 100 pentru indicatorul LTV. În același timp, circa o treime

din creditele respective înregistrează valori de peste 80,0 la sută a indicatorului LTV.

1.5. Îndatorarea sectorului privat

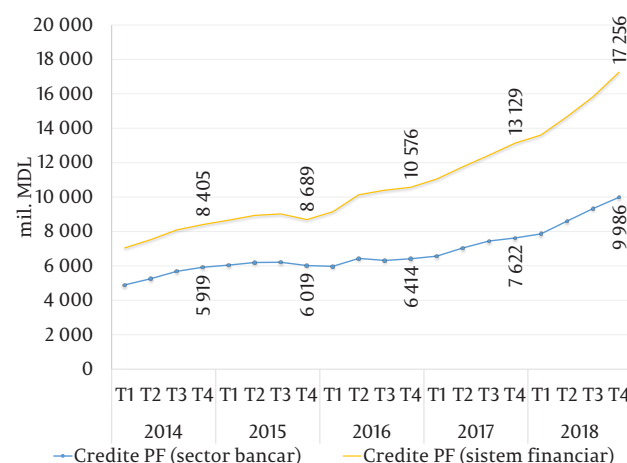
Îndatorarea populației față de bănci a avut o evoluție ascensivă pe parcursul ultimelor perioade, înregistrând o creștere mai accentuată în 2018. În ceea ce privește îndatorarea companiilor nefinanciare, se constată un nivel redus al îndatorării, în special comparativ cu țările din regiune.

Îndatorarea populației

Soldul brut al creditelor acordate persoanelor fizice s-a majorat cu 31 la sută (2 363,7 mil. MDL) față de anul precedent, fiind cea mai pronunțată creștere înregistrată în ultimii 5 ani. Conform rezultatelor sondajului de creditare, această creștere a fost stimulată atât de factori de ofertă (relaxarea standardelor și diminuarea dobânzii), cât și de factori de cerere (creșterea necesităților de finanțare a populației). Totodată, persistența concurenței atât între bănci, cât și cu OCN favorizează relaxarea condițiilor de creditare pentru consumatori, astfel având efect stimulatoriu asupra creditării populației.

Creditarea nebancară a populației a înregistrat majorări superioare celor consemnate de creditele acordate de bănci.

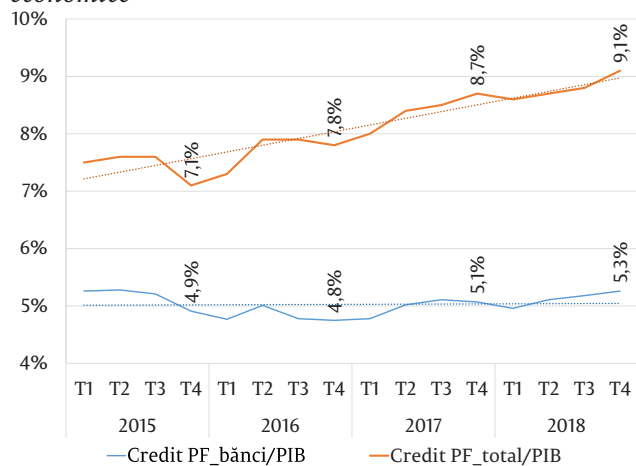
Figura 1.5.1. Ritmul de creștere a creditării persoanelor fizice a fost mai pronunțat în sectorul nebancar comparativ cu sectorul bancar

Sursa: BNM, CNPF

Creditarea bancară a populației, ca pondere în PIB, a constituit puțin peste 5 la sută pe parcursul anului 2018 (Figura 1.5.2), având o volatilitate scăzută pe parcursul ultimilor 4 ani. Totodată, urmare a activizării mai pronunțate a sectorului de creditare nebancară, creditarea totală (inclusiv nebancară) a persoanelor fizice în 2018 a înregistrat creșteri superioare celor în sectorul bancar.

Figura 1.5.2. Creditarea nebanară a populației crește într-un ritm superior creditării bancare și creșterii economice

Sursa: BNM, CNPF, BNS

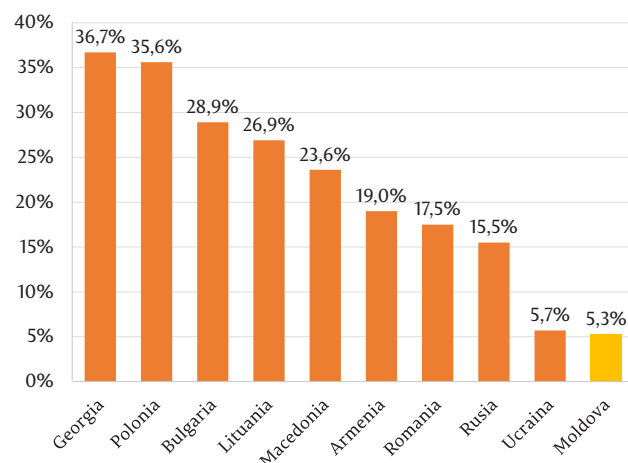
Astfel, cota creditelor totale acordate populației a s-a majorat de la 8,7 la sută până la valoarea de 9,1 la sută din PIB în 2018.

Structura după destinație și evoluția creditelor acordate populației de către bănci la finele anului 2018 denotă că 51,4 la sută din soldul total al creditelor a fost destinat pentru consumul curent. Acest indicator arată o creștere cu 24 la sută față de finele anului 2017.

Totodată, 39,6 la sută din soldul creditelor acordate populației au fost utilizate pentru procurarea/ construcția imobilului, înregistrând un avans considerabil de 49,8 la sută față de soldul din anul precedent.

Totuși, ponderea în PIB a creditelor bancare acordate populației este inferioară ponderilor din țările din regiune (Figura 1.5.3).

Figura 1.5.3. În RM, creditarea PF în PIB este cea mai scăzută din regiune

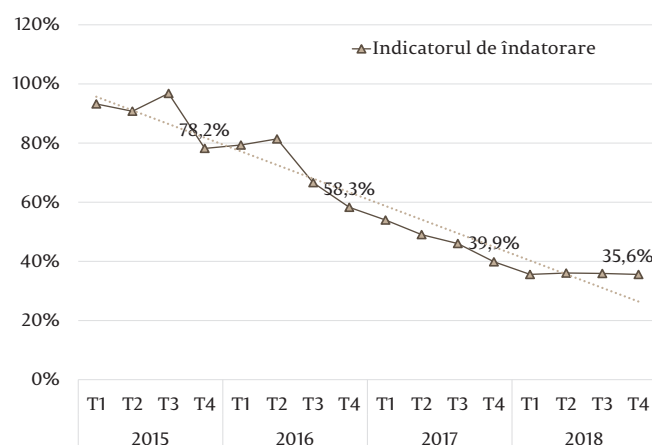
Sursa: www.ceicdata.com

Indicatorul agregat de îndatorare¹ a populației denotă un trend descrescător pe durata ultimilor 3 ani. La finele anului 2018, indicatorul agregat de îndatorare a reprezentat 35,58 la sută (Figura 1.5.4), fiind în descreștere față de perioada similară a anului precedent cu 4,28 p.p. Astfel, indicatorul și-a temperat trendul descrescător, situându-se la nivelul de 35,6 la sută pe tot parcursul anului 2018. Printre factorii ce au generat această evoluție se evidențiază diminuarea continuă a tranșelor medii lunare spre achitare la soldul rămas în condițiile extinderii termenului de creditare, precum și creșterea moderată a veniturilor populației. În acest sens, se constată fortificarea pozițiilor debitorilor în raport cu obligațiile financiare asumate, fapt ce facilitează utilizarea produselor financiare în rândul populației.

În același timp, media ponderată a scadențelor reziduale la credite a fost în creștere pe parcursul anului 2018, după descreșterea din ultimii 3 ani. La situația din luna decembrie 2018, scadența medie ponderată pe portofoliul aferent persoanelor fizice este de 121 luni sau de circa 10 ani.

De notat că, creditele cu sold semnificativ și maturitate lungă, cum ar fi creditele ipotecare, au o influență majoră asupra mediei ponderate a scadențelor reziduale. În acest fel, rezultatul final elimină factorul cantitativ al creditelor de consum, cu maturități scurte, care ar putea distorsiona interpretarea indicatorului analizat.

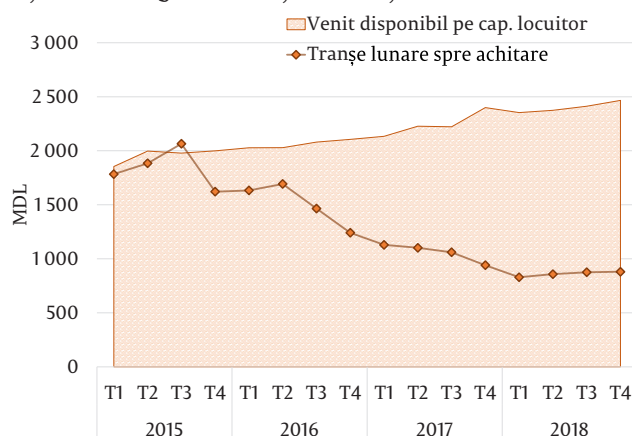
Figura 1.5.4. Pe parcursul anului 2018, nivelul de îndatorare a populației din RM s-a stabilizat

Sursa: BNM, BNS

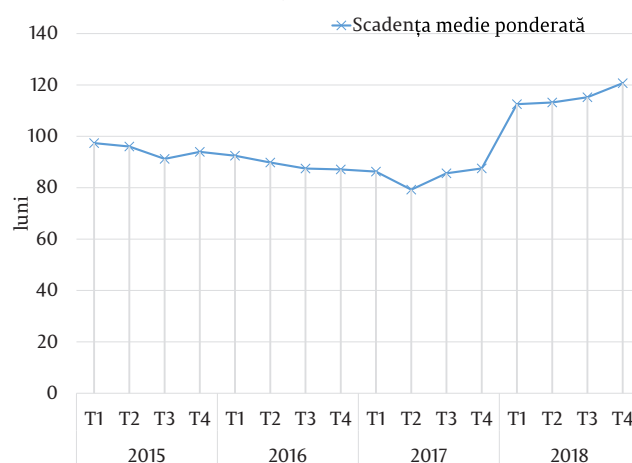
¹ Indicatorul agregat de îndatorare reprezintă raportul dintre valoarea tranșelor medii lunare ce urmează a fi achitate pentru soldul rămas al creditelor și valoarea venitului disponibil pe cap de locuitor.

Figura 1.5.5. Pe parcursul anului 2018, atât tranșele lunare spre achitare, cât și venitul disponibil al populației au înregistrat o ușoară creștere

Sursa: BNM, BNS

Figura 1.5.6. Urmare a implementării programelor de creditare pe durată lungă, scadența medie ponderată la sold a înregistrat creștere pe parcursul anului 2018

Sursa: BNM, BNS

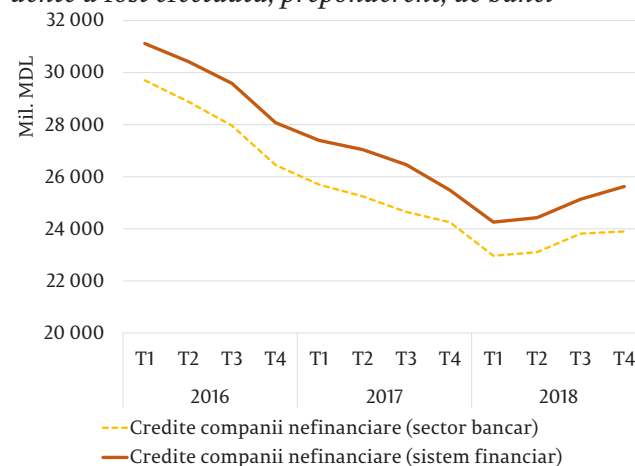
Îndatorarea companiilor nefinanciare

Companiile nefinanciare sunt creditate, preponderent, de sectorul bancar, cota creditelor acordate de acesta companiilor nefinanciare constituind la finele anului 2018 93,3 la sută din creditele acordate de bănci și alte OCN (organizațiile de microfinanțare și companiile de leasing).

Îndatorarea companiilor nefinanciare față de bănci a avut evoluții descendente pe parcursul ultimelor perioade. Cu toate acestea, în ultimul an soldul brut al creditelor acordate companiilor nefinanciare de către bănci și-a diminuat trendul descrescător, înregistrând o reducere de 1,9 la sută (-458,5 mil. MDL față de anul precedent). Conform sondajului de creditare bancară, descreșterea a fost determinată de o ușoară înăsprire a standardelor de creditare pe parcursul anului, în special din perspectiva costurilor de finanțare / constrângerilor bilanțiere. În același timp, băncile respondente

au menționat creșterea cererii din partea întreprinderilor, generată de necesitățile de finanțare.

Figura 1.5.7. Creditarea companiilor nefinanciare rezidente a fost efectuată, preponderent, de bănci

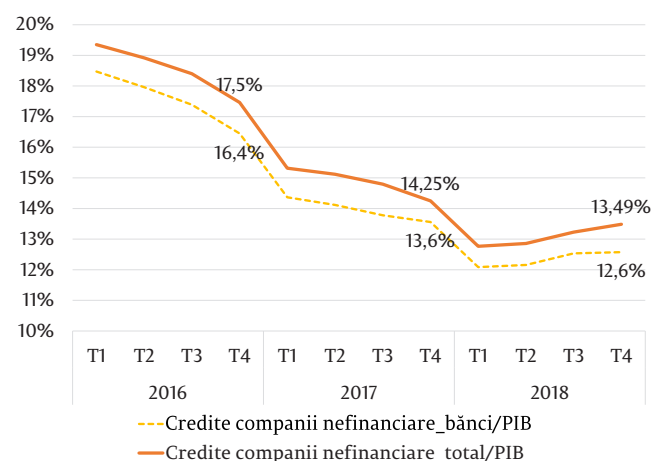

Sursa: BNM, CNPF

Concomitent, volumul împrumuturilor acordate de OCN companiilor nefinanciare este într-o ușoară creștere față de anul precedent (+6,4 la sută), ceea ce a compensat descreșterea finanțării din partea sectorului bancar și a determinat trecerea trendului creditării companiilor nefinanciare la nivel de sistem financiar în palierul pozitiv în termeni anuali.

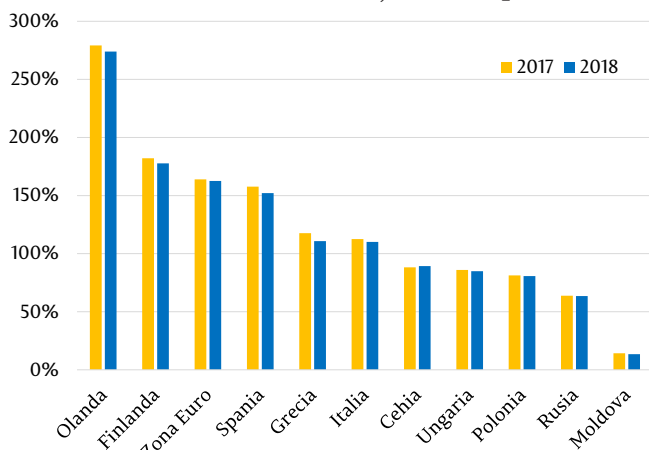
Intermedierea bancară pe segmentul companiilor nefinanciare în 2018 rămâne la un nivel scăzut de 12,6 la sută din PIB, în descreștere cu 1 p.p. față de finele anului 2017. Creditarea totală a companiilor nefinanciare a constituit 13,5 la sută din PIB, prezentând valori mai reduse comparativ cu anul 2017. Diminuarea valorii a avut loc, în principal, în trimestrul I al anului 2018 și a fost determinată, pe de o parte, de descreșterea stocului de credite acordate companiilor nefinanciare de către bănci și, pe de altă parte, de creșterea

Figura 1.5.8. Ponderea în PIB a creditelor acordate de sectorul bancar și nebancaar a constituit valori scăzute

Sursa: BNM, CNPF, BNS

Figura 1.5.9. Soldul creditelor totale acordate companiilor nefinanciare raportat la PIB în RM a avut valori mult mai reduse decât în țările europene

Sursa: BIS, calcule BNM

nominală a PIB-ului. Cu toate acestea, se observă stabilirea unui trend crescător al creditării companiilor nefinanciare în trimestrele II-IV ale anului 2018.

Caseta 1. Indicatorul DSTI (debt service to income)

Indicatorul DSTI măsoară capacitatea debitorului de a rambursa creditele contractate. În special, indicatorul respectiv ia în considerare la examinarea cererii pentru credit, oferind răspuns la întrebarea „poate oare debitorul să achite plățile lunare aferente creditelor contractate din venitul său lunar?”. DSTI se calculează ca suma plăților lunare pentru deservirea creditelor raportat la venitul mediu lunar al debitorului (cu excluderea plăților pentru credite). Nivelurile mai reduse ale DSTI reduc probabilitatea de faliment a debitorului.

Figura 1.5.10. Modul de calcul al DSTI

$$DSTI = \frac{\text{Media plăților lunare de deservire a creditelor}}{\text{Venitul mediu lunar al debitorului}}$$

Sursa: BNM

Analizând indicatorul DSTI la situația din 31.12.2018 se poate constata că băncile oferă credite debitorilor cu un DSTI mediu spre ridicat (83,6 la sută din creditele pentru care s-a prezentat DSTI au valoarea indicatorului între 10 și 50 la sută).

În același timp, în dependență de ramura de activitate a debitorului se observă concentrări mai mari ale valorilor DSTI într-un interval sau altul. Astfel, creditele acordate pentru procurarea sau construcția imobilului denotă o concentrare mai mare a valorilor DSTI în intervalul 30-50 la sută (42,4 la sută) - nivel mai ridicat al presiunii asupra debitorului.

Ponderea în PIB a creditelor totale, acordate companiilor nefinanciare în RM este inferioară nivelului înregistrat de alte state europene.

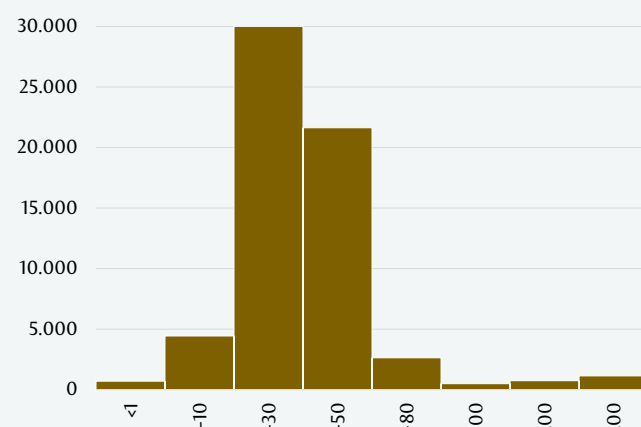
Analizând gradul de îndatorare a companiilor nefinanciare pentru anii 2016-2017, se observă o ușoară descreștere a indicatorului agregat Datorii/Capital de la 222 la sută în anul 2016 la 202 la sută în anul 2017. Un nivel ridicat al gradului de îndatorare pentru creditori înseamnă riscuri mai ridicate în ceea ce privește mijloacele investite.

Stabilirea indicatorului ca fiind „ridicat” sau „redus” depinde de mai mulți factori, precum tipul și mărimea ramurii de activitate a companiei, gradul de risc implicit, „vârsta” companiei. Astfel, unele activități implică investiții semnificative inițiale, finanțate din datorii; alte activități poartă caracter sezonier și la diferite etape de producție gradul de îndatorare variază.

În cazul creditelor de consum, 55,9 la sută din credite sunt acordate debitorilor cu un DSTI mediu (10-30 la sută), iar 35,7 la sută din credite – cu un DSTI ridicat (30-50 la sută).

În cazul persoanelor juridice, DSTI se distribuie aproximativ egal pe categoriile 10-30 la sută și 30-50 la sută (36,9 la sută și 32,7 la sută respectiv).

Figura 1.5.11. Distribuția valorilor DSTI

Sursa: calculele BNM în baza datelor raportate de bănci

Evoluția valorilor DSTI este monitorizată în continuu pentru a identifica pragurile critice depășirea cărora poate afecta calitatea portofoliului de credite a băncii. În același timp, este important de ținut cont și de factori complimentari care pot diminua riscurile aferente unui DSTI ridicat (veniturile altor membri ai familiei, existența fidejuserilor, gajul depus ș.a.).

2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR¹

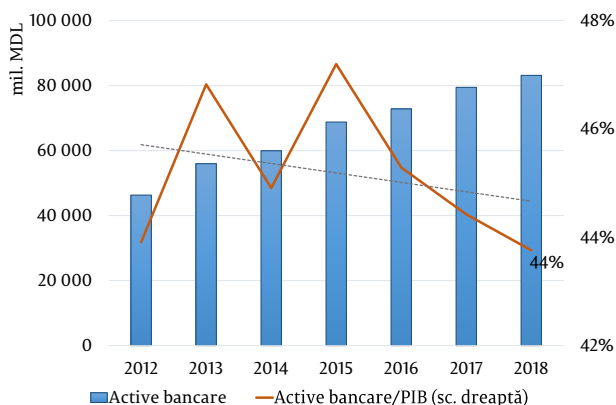
2.1. Sectorul bancar

Pe parcursul anului 2018, sectorul bancar a continuat să fie caracterizat de o performanță financiară satisfăcătoare, menținându-și pozițiile solide de profitabilitate și solvabilitate.

Sectorul bancar autohton cuprinde 11 bănci care dețin licența eliberată de BNM. În sectorul bancar au fost înregistrate investiții străine importante, ponderea acestora constituia în anul de referință 78,1 la sută din capitalul social al băncilor și 53 la sută din activele bancare. Anul 2018 a fost marcat de modificări semnificative în structura acționariatului, descrise în Caseta 2. Cele mai mari cote din activele bancare le-au revin acționarilor din Marea Britanie (13 la sută), Țările de Jos (12 la sută) și Franța (9 la sută), urmate de România, Italia și Germania cu câte 5 la sută.

Activele totale ale sectorului bancar la finele anului 2018 au constituit 82 152,3 mil. MDL, în creștere cu 4,6 la sută față de valoarea înregistrată în 2017. Ponderea activelor sectorului bancar în PIB a continuat trendul descendent și pe parcursul anului 2018 (Figura 2.1.1). Această scădere este rezultatul unei evoluții mai lente a activelor bancare decât a PIB-ului, cel din urmă înregistrând în 2018 o creștere cu 6,2 la sută în termeni nominali. Aportul sectorului bancar la creșterea economică continuă să fie redus, creșterea

Figura 2.1.1. Rata de creștere a activelor bancare în 2018 a fost inferioară ratei de creștere a PIB-ului, astfel raportul dintre activele bancare și PIB și-a continuat tendința descrescătoare

Sursa: BNM

economică realizându-se mai mult din surse proprii de capital, împrumuturi externe și din surse de finanțare din afara sectorului bancar.

Activele băncilor mari au concentrat peste 3/4 din totalul activelor bancare. Sectorul bancar este eterogen, criteriile ca mărime, substituibilitate și interconexiune variind de la o bancă la altă. În vederea limitării impactului sistemic, BNM, anual, determină băncile care sunt societăți de importanță sistemică și aplică pentru acestea cerințe suplimentare de capital (detalii în subcapitolul 3.2).

Conform situației de la finele anului 2018, au fost identificate 4 bănci care sunt societăți de importanță sistemică (Tabel 2.1.1).

Tabel 2.1.1. Clasamentul băncilor care sunt societăți de importanță sistemică

Locul	Denumirea băncii
1	BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A.
2	BC „Moldindconbank” S.A.
3	B.C. „VICTORIABANK” S.A.
4	BC „MOBIASBANCA – Groupe Societe Generale” S.A.

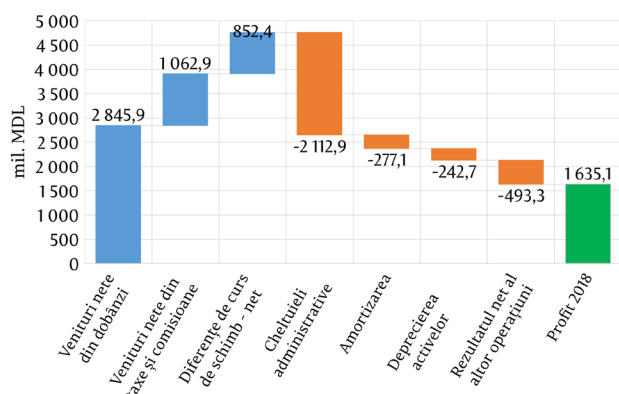
Sursa: BNM

Sectorul bancar a rămas profitabil și pe parcursul anului 2018, profitul agregat însumând 1 635,1 mil. MDL (2016: 1 364,0 mil. MDL, 2017: 1 528,1 mil. MDL), ceea ce corespunde unei creșteri anuale de 7,0 la sută. Majorarea profitului se datorează diminuării cheltuielilor totale cu 8,8 la sută în anul 2018 comparativ cu datele înregistrate în 2017. Totodată, veniturile totale s-au redus cu 4,8 la sută în anul 2018.

Reducerea cheltuielilor totale a fost influențată, în principal, de diminuarea cheltuielilor cu dobânzile cu 21,7 la sută. De asemenea, o influență pozitivă asupra profitului a constituit diminuarea în perioada de referință a cheltuielilor pentru deprecierea activelor financiare (-483,9 mil. MDL) în raport cu anul 2017, factor ce nu ține de activitatea de bază a băncilor, ci s-a datorat în special rambursării de credite și preluării activelor în schimbul rambursării creditelor.

¹ Din momentul elaborării Raportului unele date bancare au fost modificate urmare a raportării repetate de către bănci.

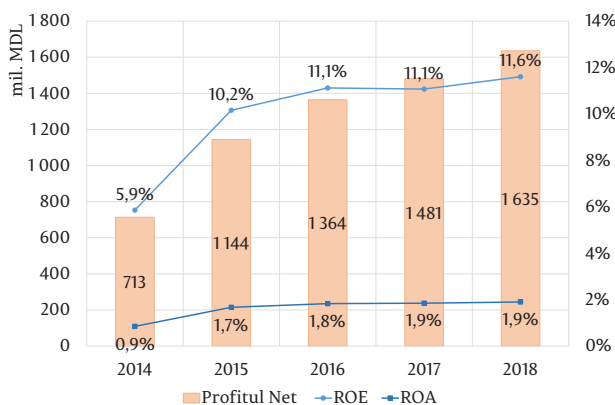
Figura 2.1.2. Principala sursă a profitului bancar au fost veniturile din dobânzi

Sursa: BNM

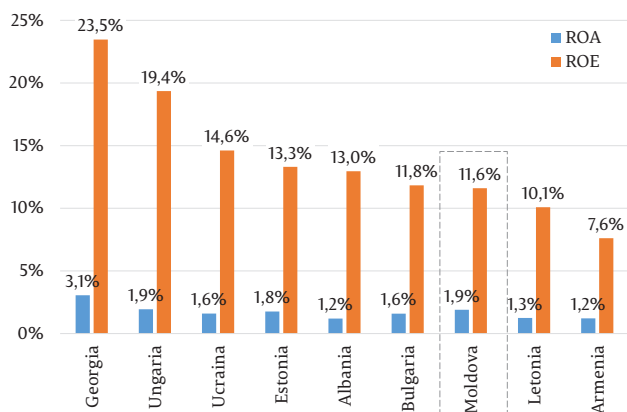
Indicatorii de rentabilitate a sectorului bancar, ROA (1,9 la sută) și ROE (11,6 la sută) s-au menținut aproximativ la același nivel cu rezultatele înregistrate la finele anului 2017 (Figura 2.1.3).

Figura 2.1.3. Rentabilitatea capitalului și rentabilitatea activelor s-au menținut aproximativ la același nivel ca și în anul 2017

Sursa: BNM

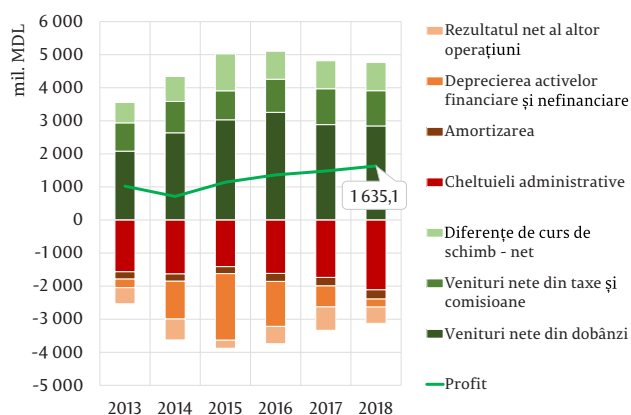
Figura 2.1.4. În comparație cu alte state din regiune, sectorul bancar din RM a înregistrat o rentabilitate medie în termeni de ROA și ROE

Sursa: BNM

Veniturile băncilor, de asemenea, s-au micșorat pe parcursul anului 2018. Astfel, comparativ cu anul 2017, veniturile din dobânzi s-au diminuat cu 8,9 la sută (418,5 mil. MDL).

Figura 2.1.5. Structura profitului bancar a fost relativ uniformă în ultimii ani

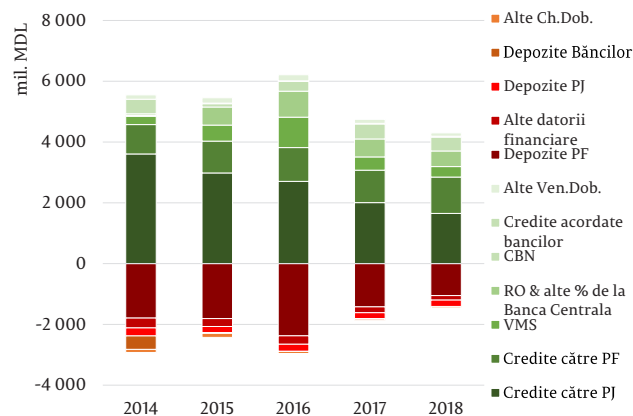

Sursa: BNM

Cea mai semnificativă parte în veniturile din dobânzi o constituie venitul din dobânzi aferent creditelor acordate persoanelor juridice (38,4 la sută), succedată de veniturile din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor fizice (27,8 la sută).

Veniturile din dobânzi neaferente portofoliului de credite (VMS, RO, CBN și alte dobânzi încasate de la BNM) s-au diminuat cu 13,7 la sută (-208,5 mil. MDL) în anul 2018 în raport cu anul 2017, în principal ca urmare a diminuării ratelor de dobândă. Analizând structura veniturilor respective, s-a constatat o scădere a veniturilor din dobânzi aferente VMS-urilor (- 95,6 mil. MDL), CBN-urilor (- 37,5 mil. MDL), precum și a RO-urilor și a altor dobânzi încasate de la BNM (- 75,4 mil. MDL) în raport cu anul 2017.

Figura 2.1.6. În 2018 au descrescut veniturile din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor juridice

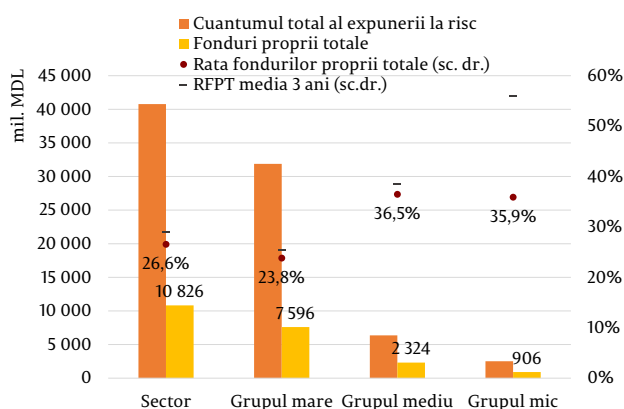

Sursa: BNM

Pe parcursul anului de raportare, sectorul bancar a continuat să-și consolideze capitalul prin menținerea profitabilității. Astfel, gradul de capitalizare a băncilor se menține la un nivel relativ înalt și prezintă o capacitate suficientă de absorbție a unor potențiale pierderi și de susținere a creșterii activității de creditare.

La sfârșitul anului 2018, fondurile proprii totale pe sectorul bancar au constituit 10 826,2 mil. MDL (Figura 2.1.7), înregistrând astfel o creștere pe parcursul anului de 239,9 mil. MDL (2,2 la sută). Creșterea fondurilor proprii a fost determinată de includerea în calculul fondurilor proprii a profiturilor intermediare, obținute de bănci până la intrarea în vigoare a noilor reglementări. De asemenea, s-au micșorat ajustările fondurilor proprii de nivel 1 de bază datorate filtrelor prudențiale și au descrescut imobilizările necorporale nete.

Figura 2.1.7. Descrășterea indicatorului de capitalizare în 2018 comparativ cu nivelul mediu din ultimii 3 ani a fost determinată de tranziția la cerințele noi de adecvare a fondurilor proprii

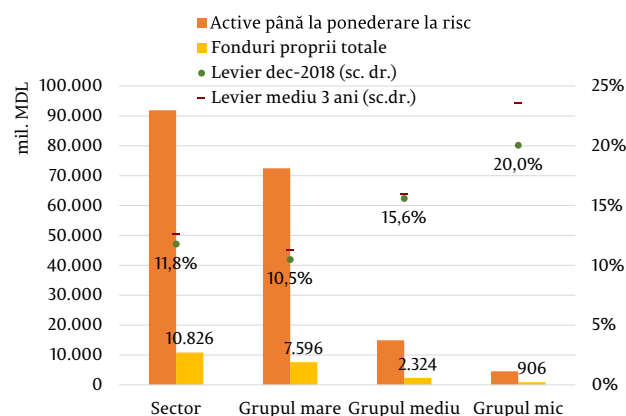

Sursa: BNM

Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar la 31.12.2018 a constituit 26,6 la sută (2017: 31,3 la sută). Descrășterea ratei fondurilor proprii totale, în mare parte, a fost determinată de tranziția la cerințele Basel III, care solicită alocarea fondurilor proprii pentru acoperirea riscurilor de piață și operațional, suplimentar la riscul de credit.

Efectul de levier macroprudențial constituia 11,8 la sută la finele anului 2018 (Figura 2.1.8), cu mult peste nivelul minim de 3 la sută stabilit în UE din 1 ianuarie 2019. În același timp, nivelul levierului în 2018 a fost inferior nivelului mediu pentru ultimii 3 ani, descrășterea fiind determinată atât de relansarea ușoară a creditării bancare, cât și de tranziția la cerințele Basel III.

Figura 2.1.8. Efectul de levier se plasează la un nivel ridicat, băncile deținând suficiente fonduri proprii pentru finanțarea creditării bancare

Sursa: BNM

Caseta 2. Modificarea acționariatului băncilor

În perioada anului 2018, structura acționariatului mai multor bănci a suferit modificări semnificative.

BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. La 3.10.2018, prin intermediul Bursei de Valori a Moldovei a fost achiziționată deținerea calificată în mărime de 41,09 la sută din capitalul social al băncii de către Consorțiul internațional de investitori în frunte cu „HEIM PARTNERS LIMITED”, conform aprobării prealabile eliberate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.145/2018 (data înregistrării dreptului de proprietate asupra acțiunilor – 08.10.2018).

Reiterăm că prin Hotărârile Comitetului executiv al BNM nr. 157/2015 și 43/2016 a fost constatată activitatea concertată a două grupuri de acționari ai băncii care dețineau acțiuni în bancă, fără a dispune de permisiunea prealabilă scrisă a BNM, în mărime de 43,11 la sută din capitalul social al băncii. Deținerea menționată nu a fost înstrăinată benevol de către foștii deținători în termenul stabilit de lege, prin urmare, acțiunile date au fost anulate, ulterior, au fost emise noi acțiuni și au fost expuse la vânzare, prin intermediul Bursei de Valori a Moldovei, prin pachete unice. Având în vedere că în decurs de mai mult de 1,5 ani acțiunile menționate nu au fost achiziționate, la 18.07.2018, Agenția Proprietății Publice (în numele Guvernului RM) a procurat pachetele de acțiuni ale BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A., după care acestea au fost expuse spre vânzare pe piața reglementată. Ulterior, Consorțiul internațional de investitori în frunte cu „HEIM PARTNERS LIMITED” au achiziționat de la Agenția Proprietății Publice acțiunile nou-emise ale BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. La situația din 31.12.2018, acționarul băncii „HEIM PARTNERS LIMITED” avea o deținere calificată din capitalul social al băncii în mărime de 41,09 la sută.

B.C. „VICTORIABANK” S.A. Prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 287/2017 a fost eliberată permisiunea prealabilă scrisă pentru dobândirea de către „Banca Transilvaniei” S.A. a cotei substanțiale (deținerii calificate)

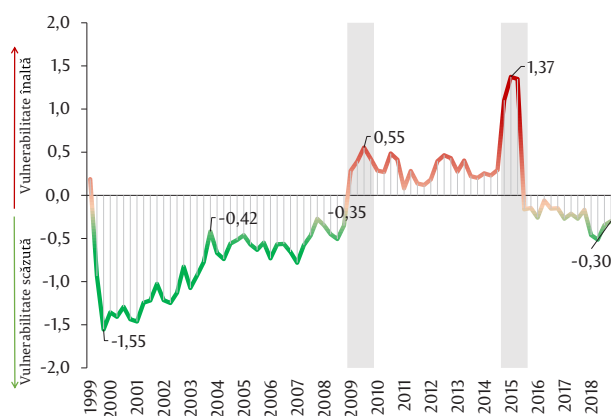
în mărime ce depășește 50 la sută în capitalul social al B.C. „VICTORIABANK” S.A. ori astfel încât banca să devină o sucursală a sa. De asemenea, aceeași hotărâre fiind valabilă și în cazul în care „Banca Transilvaniei” S.A. va efectua achiziția preconizată în mod direct și/sau concertat cu „VB Investment Holding” B.V. (Olanda) și „Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare” (Marea Britanie), deținătorii permisiunii BNM pentru dobândirea cotei în mărime ce depășește 50 la sută în capitalul social al B.C. „VICTORIABANK” S.A.

Ca urmare a anunțării intenției de înstrăinare a deținerii de către „INSIDOWN” LTD și în baza Hotărârii Comitetului executiv al BNM nr.287/2017, la 16.01.2018, „VB Investment Holding” B.V. a achiziționat prin intermediul „Băncii Transilvania” S.A. deținerea calificată în mărime de 39,20 la sută din capitalul social al băncii (data înregistrării dreptului de proprietate asupra acțiunilor - 19.01.2018). Ca rezultat al tranzacției respective, „VB Investment Holding” B.V. (acționari fiind „Banca Transilvania” S.A. cu o cotă de 58,72 la sută și BERD cu o cotă de 41,28 la sută) și-a majorat deținerea calificată în capitalul social al băncii până la 66,77 la sută. În urma efectuării unei oferte de preluare obligatorie, deținerea calificată a „VB Investment Holding” B.V. s-a majorat cu încă 5,42 la sută în mai 2018. La situația din 31.12.2018, acționarul „VB Investment Holding” B.V. posedă o deținere calificată din capitalul social al B.C. „VICTORIABANK” S.A. în mărime de 72,19 la sută.

B.C. „EXIMBANK” S.A. La 05.09.2017, Comitetul executiv al BNM a eliberat permisiunea prealabilă scrisă pentru dobândirea de către Intesa Sanpaolo S.p.A. (Italia) a cotei substanțiale în mărime de 100% din capitalul social al B.C. „EXIMBANK – Gruppo Veneto Banca” S.A. Ulterior, la 13.03.2018, Intesa Sanpaolo S.p.A., una dintre cele mai mari bănci din Italia, a dobândit calitatea de unic deținător al deținerii calificate în mărime de 100% din capitalul social al B.C. „EXIMBANK” S.A. de la Veneto Banca s.c.p.a. (Italia).

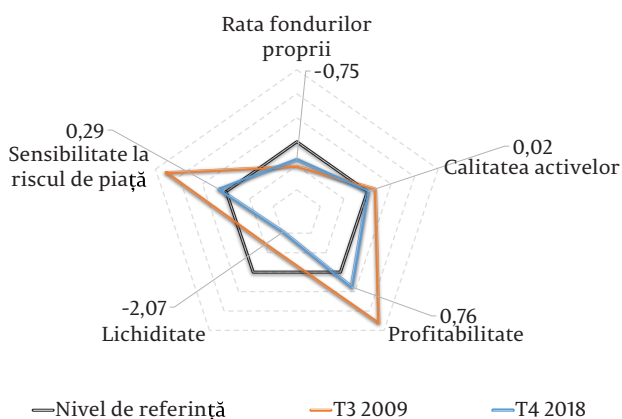
Studiul de identificare a vulnerabilității sectorului bancar determină nivelul general de vulnerabilitate a sectorului bancar în baza evoluțiilor principalilor indicatori financiari ai băncilor. Pe parcursul anului 2018, sectorul bancar a consemnat evoluții neuniforme ale indicelui general de vulnerabilitate¹, dar sub nivelul pragului de vulnerabilitate². La sfârșitul anului, sectorul bancar a acumulat un indice general de vulnerabilitate de (-0,30), revenind la nivelul înregistrat în 2008. Indicele general de vulnerabilitate a fost determinat de un nivel înalt de capitalizare și lichiditate a sectorului bancar, precum și de o îmbunătățire a calității activelor bancare. Dinamica indicelui general de vulnerabilitate a sectorului bancar pentru perioada 1999-2017 este prezentată în Figura 2.1.9.

Figura 2.1.9. Indicele de vulnerabilitate a înregistrat valori mai reduse decât în anii anteriori și s-a poziționat sub pragul de vulnerabilitate

Sursa: calculele BNM

Figura 2.1.10. La finele anului 2018, sectorul bancar a înregistrat vulnerabilități mai ridicate la categoria profitabilitate

Sursa: calculele BNM

1 Indicator agregat, calculat ca suma ponderată în baza scorurilor indicatorilor de soliditate financiară.

2 Valoarea indicelui general de vulnerabilitate egală cu 0, astfel valorile negative denotă un nivel redus al vulnerabilității financiare, pe când o valoare pozitivă a indicelui indică asupra unei vulnerabilități financiare mai mari.

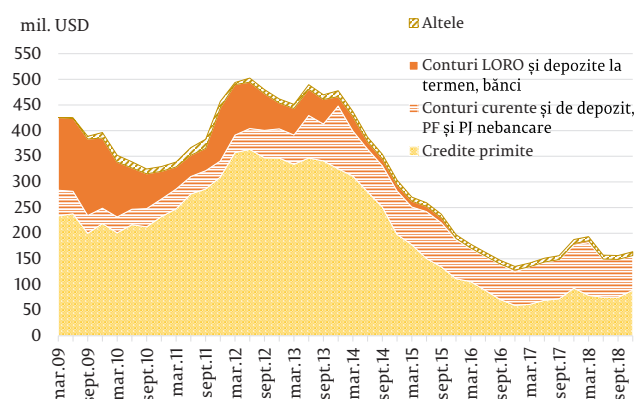
Nivelul de vulnerabilitate al sectorului bancar pe cinci categorii de indicatori este reprezentat în Figura 2.1.10. Pentru comparabilitate, în grafic a fost proiectat și nivelul maxim de vulnerabilitate a sectorului bancar înregistrat în timpul crizei din 2008-2010 (T3 2009).

La finele anului 2018, sectorul bancar înregistrează devieri de la limitele de referință pentru categoria profitabilitate, majorând scorul comparativ cu anii precedenți, pe când scorul la categoriile calitatea activelor și sensibilitate la riscul de piață s-a diminuat pe parcursul anului. În același timp, categoriile lichiditate și suficiența capitalului se poziționează cu mult sub pragul de vulnerabilitate.

Vulnerabilitățile sectorului bancar față de nerezidenți

În anul 2018, datoriile în valută ale băncilor în raport cu nerezidenții au scăzut ușor, reducându-se atât soldul creditelor externe primite de sectorul bancar, cât și conturile

Figura 2.1.11. Mijloacele valutare atrase de la nerezidenți au scăzut ușor comparativ cu 2017

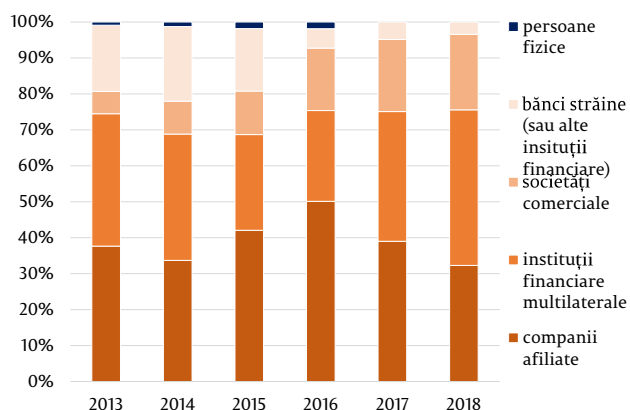

Sursa: BNM

clienților nerezidenți. În acest sens, pe de o parte, au scăzut tragerile băncilor de credite externe, iar pe de altă parte, au crescut plățile băncilor pentru deservirea datoriei externe. În consecință, soldul creditelor primite, în special din partea fondatorilor străini, s-a diminuat cu 4,1 la sută până la 89,0 mil. USD – nivel care continuă să fie inferior anilor de pre-criză bancară (Figura 2.1.11 și Figura 2.1.12). Un reflux mai mare de valută s-a observat din conturile curente și de depozit ale clienților non-bancari nerezidenți, consemnându-se o scădere de 19,7 la sută până la 67,3 mil. USD, prioritar din conturile persoanelor fizice.

Alte tipuri de datorii în raport cu nerezidenții au continuat să fie neglijabile atât ca nivel, cât și ca evoluție.

Figura 2.1.12. Instituțiile financiare multilaterale au reprezentat principala categorie de creditori

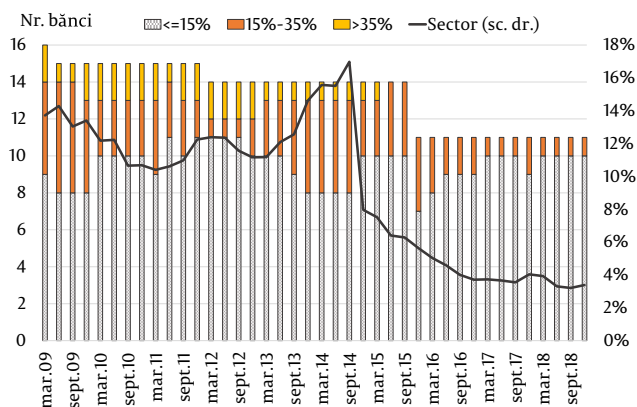

Sursa: DMFAS

În aceste condiții, expunerea băncilor locale prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți s-a restrâns în comparație cu anul anterior, continuând să se situeze la valori relativ neînsemnate. La finele anului de referință, acestea au constituit 3,7 la sută în raport cu totalul capitalului și al datoriilor (comparativ cu 2017: 4 la sută; 2016: 3,7 la sută; 2015: 5,6 la sută).

Potrivit situației de la finele anului de raportare, 10 bănci rămân a fi expuse, prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în totalul capitalului și al datoriilor, în proporții rezonabile de până la 15 la sută (minim – 0,5 la sută, maxim – 13,6 la sută). Doar o bancă fondată de investitori străini se clasează în intervalul dintre 15 la sută și 35 la sută (Figura 2.1.13).

Figura 2.1.13. Expunerea față de nerezidenți prin mijloacele valutare în raport cu totalul capitalului și al datoriilor, pe grupuri de bănci, s-a menținut la nivelul stabilit în 2017

Sursa: BNM

Caseta 3. Rezultatele testării la stres

Rezultatele prezentate de bănci prezintă o evoluție favorabilă a sectorului bancar și a băncilor individuale în scenariul de bază, caracterizat de condiții economice favorabile și creștere economică stabilă. În cazul scenariului advers, băncile înregistrează descreșteri ale profitabilității și o deteriorare mai pronunțată a calității activelor. Cu toate acestea, la nivel individual, toate băncile se conformează cu cerința minimă de fonduri proprii totale.

La finele anului 2018 BNM a inițiat un exercițiu de testare la stres, care a fost derulat de bănci în condițiile stabilite de regulator. Întru realizarea exercițiului s-au asumat scenarii bazate pe două abordări: scenariul de bază și cel advers. Testarea la stres s-a efectuat cu un orizont de simulare de 9 trimestre reieșind din situația la 30.09.2018.

Tabel 2.1.2. Scenariile macroeconomice utilizate pentru derularea exercițiului de testare la stres

	Scenariul de bază			Scenariul advers		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Rata inflației (IPC), %	3,3	5,4	5,6	5,8	9,8	12,0
PIB, rata de creștere, %	4,5	4,0	3,8	1,5	-1,2	-0,5
Exportul de mărfuri, rata de creștere, %	25,8	13,1	6,2	-4,5	-7,0	-5,5
Importul de mărfuri, rata de creștere, %	23,8	9,4	5,5	4,0	-5,0	-2,3
Rata șomajului, %	4,0	3,9	3,9	5,3	6,8	7,0
Prețul locuințelor, rata de creștere, %	0,3	0,5	0,3	0,0	-7,9	-5,4
Rata de bază, %	8,7	6,9	2,5	9,5	12,7	13,5
Curs de schimb MDL/USD	17,00	17,24	17,63	18,65	21,81	22,20
Curs de schimb MDL/EUR	19,65	20,65	21,42	21,63	26,17	27,08

Sursa: BNM

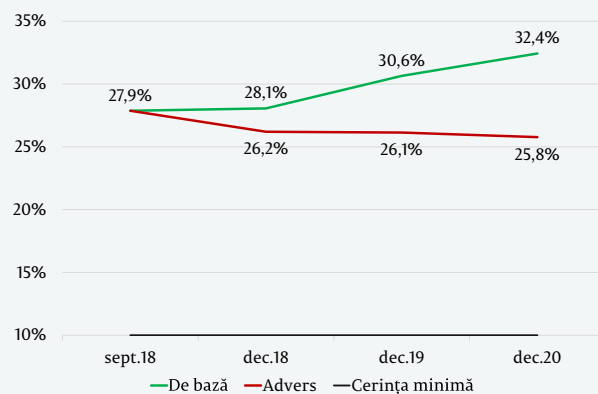
Scenariul de bază presupune o creștere economică stabilă, cu o inflație moderată și o creștere atât a exporturilor cât și a importurilor. Situația economică descrisă este complimentată cu niveluri scăzute ale ratei de bază și o depreciere ușoară a monedei naționale.

Scenariul advers presupune o descreștere economică în anii 2019-2020, cu o inflație ridicată și o contractare a exporturilor și importurilor. Situația economică descrisă este complimentată cu niveluri ridicate ale ratei de bază și o depreciere a monedei naționale.

Conform situației inițiale, rata fondurilor proprii totale calculată la nivelul sectorului bancar a constituit 27,87 la sută. Rezultatele testărilor la stres rulate de bănci denotă o

creștere a ratei fondurilor proprii totale, pentru scenariul de bază și o descreștere a ratei fondurilor proprii în cazul scenariului advers, după cum este prezentat în Figura 2.1.14.

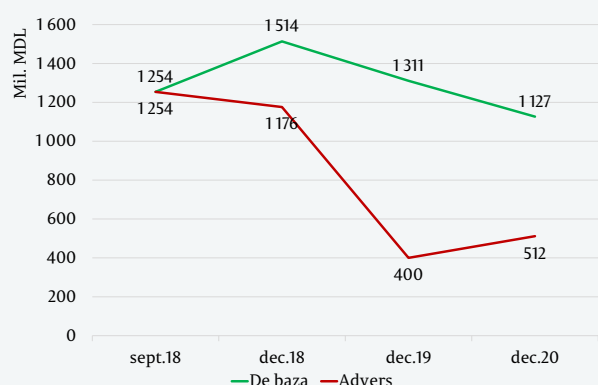
Figura 2.1.14. Rata fondurilor proprii totale la nivelul sectorului bancar a prezentat evoluții favorabile în scenariu de bază și o descreștere ușoară în scenariul advers

Sursa: BNM

În condițiile care descriu scenariul de bază rezultatele agregate pe sector bancar prezintă o descreștere a veniturilor din dobânzi (-742,5 mil. MDL) concomitent cu o descreștere a cheltuielilor cu dobânzile (-390,9 mil. MDL), în anii 2019 și 2020. Spre deosebire de acestea, veniturile și cheltuielile cu onorarii și comisioane sunt în creștere cu 70,9 mil. MDL și 40,8 mil. MDL respectiv. În același timp băncile formează deprecieri ale activelor financiare în sumă de 76,9 mil. MDL. În condițiile descrise, profitul net agregat al băncilor se diminuează în doi ani cu 387,0 mil. MDL (Figura 2.1.15).

Figura 2.1.15. Evoluția profitului net pe sector bancar, în condițiile bilanțului static, a prezentat evoluții descrescătoare în ambele scenarii

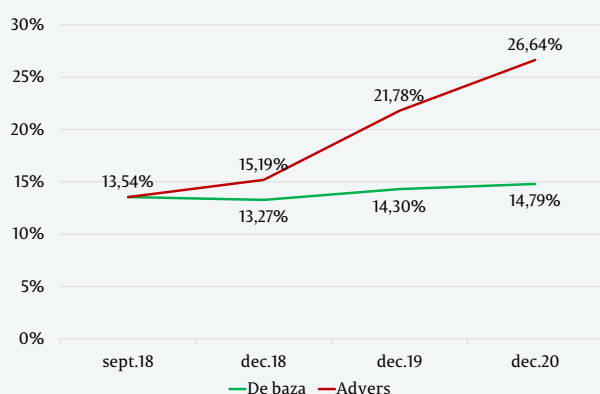
Sursa: BNM

În ceea ce privește calitatea activelor, creditele neperformante noi se majorează în perioada 2018 trimestrul 3 – 2020 trimestrul 4 cu 433,4 mil. MDL (+9,3%), iar ponderea creditelor neperformante în total credite s-a majorat cu 1,25 puncte procentuale

(Figura 2.1.16). În același timp, cuantumul cerinței de capital aferentă riscului de credit se majorează cu 520,8 mil. MDL, iar cuantumul cerinței de capital aferent riscului de piață se majorează cu 63,7 mil. MDL, pe când cuantumul cerinței de capital aferent riscului operațional se diminuează cu 840,0 mil. MDL.

Ca rezultat, nivelul fondurilor proprii totale s-a majorat cu 1 774,1 mil. MDL (16,3%) (Figura 2.1.16).

Figura 2.1.16. Evoluția ratei creditelor neperformante în total credite la nivel de sector prezintă evoluții stabile în scenariu de bază și pronunțat crescătoare în scenariul advers

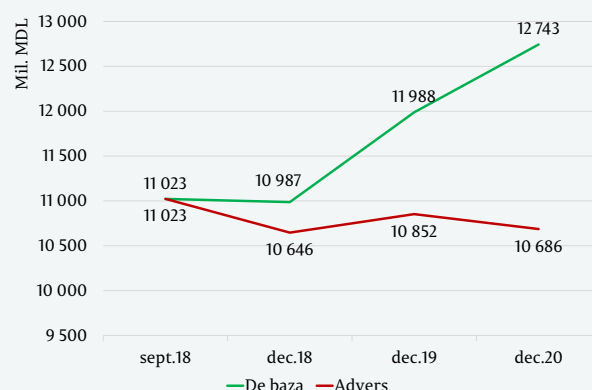
Sursa: BNM

În condițiile mai severe, stabilite de scenariul advers, conform simulărilor efectuate de bănci, rezultatele agregate prezintă o creștere a veniturilor din dobânzi (1 765,5 mil. MDL) concomitent cu o creștere a cheltuielilor cu dobânzile (1 811,8 mil. MDL). Veniturile și cheltuielile cu onorarii și comisioane sunt în creștere cu 28,0 mil. MDL și 53,1 mil. MDL respectiv. În același timp băncile reiau pierderile cauzate de deprecierea activelor financiare în sumă de 578,3 mil. MDL. În condițiile descrise, profitul net agregat al băncilor se diminuează în doi ani cu 664,1 mil. MDL (Figura 2.1.15).

În ceea ce privește calitatea activelor, creditele neperformante noi se majorează în perioada 2018 trimestrul 3 – 2020 trimestrul 4 cu 4 528,9 mil. MDL (+96,7%), iar ponderea creditelor neperformante în total credite s-a majorat cu 13,1 puncte procentuale (Figura 2.1.16). În același timp, cuantumul cerinței de capital aferentă riscului de credit se majorează cu 2 531,7 mil. MDL, iar cuantumul cerinței de capital aferent riscului de piață se majorează cu 157,6 mil. MDL pe când cuantumul cerinței de capital aferent riscului operațional se diminuează cu 773,6 mil. MDL.

Ca rezultat, nivelul fondurilor proprii totale s-a diminuat cu 336,3 mil. MDL (Figura 2.1.17).

Figura 2.1.17. Volumul fondurilor proprii totale se acumulează în scenariul de bază și se diminuează în scenariul advers

Sursa: BNM

2.2. Riscul de credit

În 2018, creditarea bancară a revenit pe un trend crescător după 4 ani consecutivi de scădere. Soldul total al creditelor a consemnat o creștere de 5,9 la sută, volumul creditelor noi majorându-se cu 17,8 la sută. Soldul creditelor neperformante a înregistrat o descreștere semnificativă de 27,7 la sută, rata creditelor neperformante constituind 12,5 la sută la finele anului 2018.

Portofoliul total brut de credite al băncilor din RM s-a majorat pe parcursul anului 2018 cu aproape 2,0 mld. MDL (5,9 la sută), la finele perioadei soldul total însumând 35,5 mld. MDL (2017: 33,5 mld. MDL). Totodată, stocul creditelor neperformante s-a redus cu 27,7 la sută (1,7 mld. MDL), ceea ce a determinat diminuarea ratei creditelor neperformante în portofoliul total până la 12,5 la sută (2017: 18,4 la sută).

Figura 2.2.1. Creditarea bancară a revenit pe un trend pozitiv de creștere

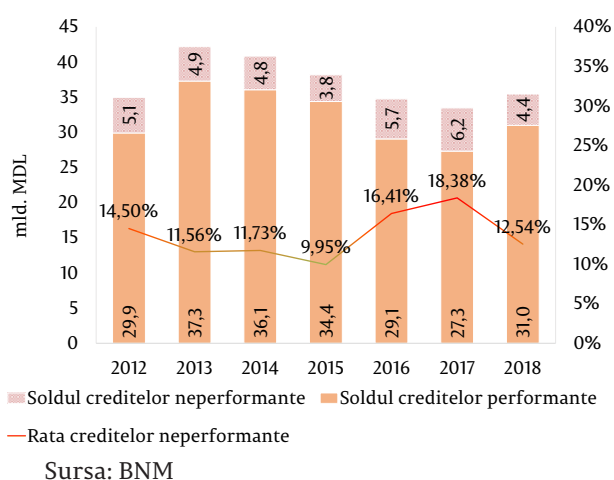
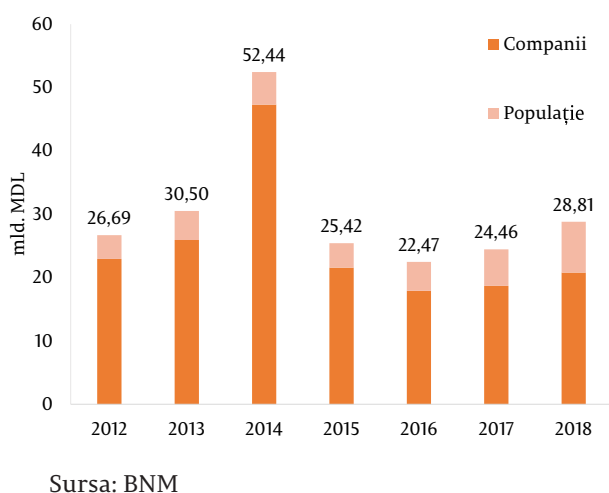

Figura 2.2.2. Volumul total al creditelor noi acordate a crescut cu 17,8 la sută în 2018

Analizând volumul creditelor noi acordate în 2018 (Figura 2.2.2), se observă o accelerare a tempoului de creștere. Astfel, volumul creditelor noi acordate de bănci pe parcursul anului a sporit cu 17,8 la sută (2017: 8,9 la sută). La această creștere au contribuit într-o măsură mai mare creditele acordate populației (+2 262,1 mil. MDL), în timp ce creditele acordate companiilor au înregistrat o creștere mai moderată (+2 086,1 mil. MDL). Structura pe monede a creditelor noi acordate se caracterizează prin creșterea accentuată a creditelor în moneda națională (+20,5 la sută).

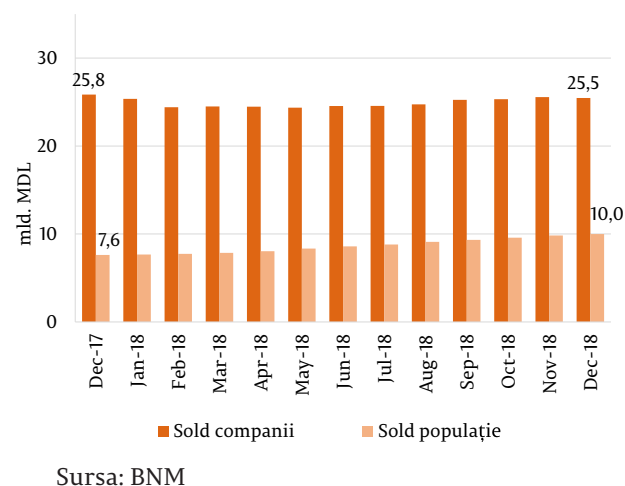
Tabel 2.2.1. Volumul creditelor noi acordate a consemnat o creștere relativă în 2018

% f.a.p.	MDL	FX	TOTAL
TOTAL PJ	11,08%	11,24%	11,16%
TOTAL PF	36,51%	279,56%	39,24%
TOTAL	20,50%	13,16%	17,78%

Sursa: BNM

În analiza separată a creditelor după tipul de debitor (Figura 2.2.3), se observă o tendință sporită a creditării sectorului populației, concomitent cu primele semne de revenire a soldului creditelor persoanelor juridice pe un trend pozitiv. Așadar, soldul creditelor persoanelor fizice a crescut cu 31,0 la sută (2 363,7 mil. MDL), iar creditele persoanelor juridice s-au menținut practic la același nivel în raport cu 2017. Prin urmare ponderea creditelor persoanelor fizice în total credite s-a majorat până la 28,2 la sută (2017: 22,8 la sută).

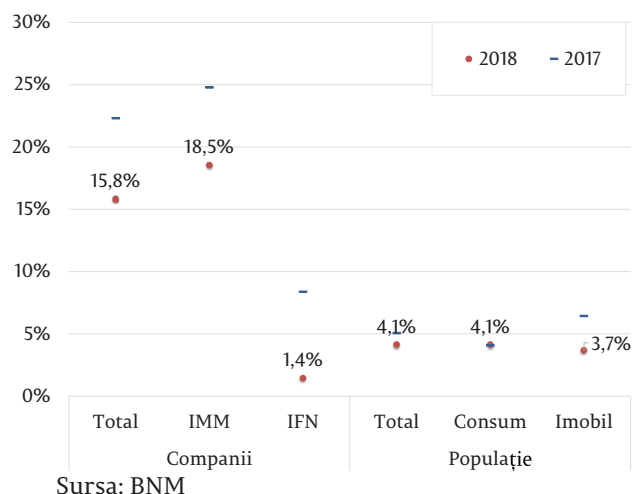
Figura 2.2.3. Creditarea companiilor a revenit pe un trend pozitiv, iar creditarea populației a continuat să se majoreze într-un ritm accelerat

Această tendință este confirmată și de rezultatele sondajului privind creditarea bancară¹. În perioada analizată, băncile au continuat să-și concentreze eforturile de extindere a portofoliului în sectorul populației. Conform respondenților sondajului, presiunea concurenței și profilul de risc mai scăzut al debitorilor-persoane fizice a determinat creșterea ofertei de credite pentru acest segment, concomitent cu sporirea cererii din partea debitorilor – în principal datorită necesităților de finanțare a solicitanților.

Totodată, standardele de creditare la acordarea creditelor întreprinderilor au fost ușor înăsprițe. Această tendință a fost determinată de nivelul de toleranță a riscului și de aspectele legate de costurile de finanțare. În raport cu perioadele precedente, percepția riscului aferent creditelor acordate companiilor s-a redus, evoluția similară reflectându-se și în îmbunătățirea semnificativă a calității creditelor respective (Figura 2.2.4). În același timp, conform respondenților, presiunea concurenței rămâne a fi factorul stimulat pentru relaxarea standardelor de creditare pentru acest sector.

Figura 2.2.4. Rata creditelor neperformante ale întreprinderilor s-a redus semnificativ în 2018

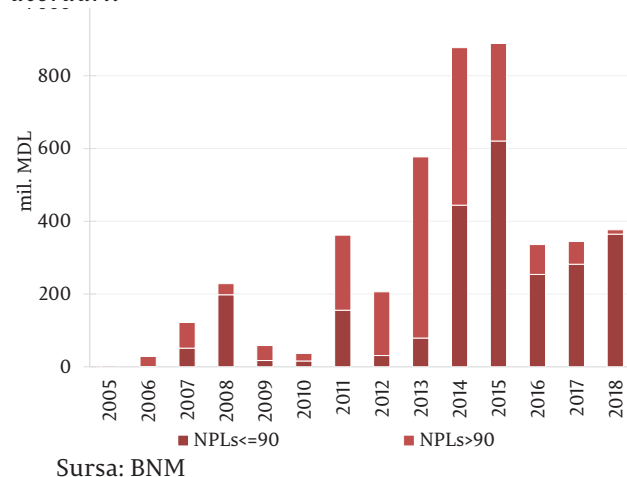

Persistența expunerilor neperformante din perioada dezechilibrelor economice din 2014-2015 a avut în continuare un impact semnificativ asupra calității portofoliului de credite corporative din bilanțurile băncilor. Din soldul total al creditelor neperformante, la situația din decembrie 2018, creditele acordate în 2013-2015 constituiau 52,7 la sută. În ceea ce privește creditele neperformante din 2016-2018, e de menționat că acestea au fost clasificate drept neperformante de către

¹ Sondajul privind creditarea bancară efectuat pe parcursul anului 2018 la care au participat toate băncile.

bănci, în principal, în baza altor criterii² decât numărul de zile restante, ceea ce indică asupra unei abordări mai prudente și anticipative în procesul de evaluare a calității creditelor (Figura 2.2.5).

Figura 2.2.5. Defalcarea creditelor neperformante la situația din decembrie 2018, în funcție de data acordării

Rata medie de intrare în stare de nerambursare a companiilor (cota companiilor (A-D) nou-intrate în categoria de 90+ zile restanță (E) într-un interval de 12 luni)³ a fost de 0,8 la sută în 2018, iar în cazul populației acest indicator a constituit 1,2 la sută (Tabel 2.2.2⁴).

Tabel 2.2.2. Matricea de migrare a debitorilor după numărul de zile de întârziere la plată (dec 2018 – dec 2017)

Companii	A	B	C	D	E
A	97,6%	1,0%	0,8%	0,3%	0,3%
B	54,4%	26,2%	9,1%	5,1%	5,2%
C	44,1%	10,8%	24,6%	9,9%	10,6%
D	25,4%	5,8%	20,4%	18,1%	30,2%
E	3,9%	0,8%	3,5%	2,8%	89,0%

Populație	A	B	C	D	E
A	98,1%	0,6%	0,6%	0,3%	0,4%
B	54,1%	26,2%	5,6%	2,0%	12,1%
C	48,2%	5,9%	14,7%	4,7%	26,5%
D	37,3%	3,9%	10,3%	9,6%	38,8%
E	4,3%	3,0%	3,8%	3,0%	85,9%

Sursa: BNM

² Clasificarea creditelor se realizează în conformitate cu Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale

³ Rata medie trimestrială de migrare a debitorilor unici între categoriile: A – întârziere de maxim 15 zile inclusiv, B – întârziere între 16 și 30 zile inclusiv, C – întârziere între 31 și 60 zile inclusiv, D – întârziere între 61 și 90 zile inclusiv, E – întârziere de peste 90 de zile.

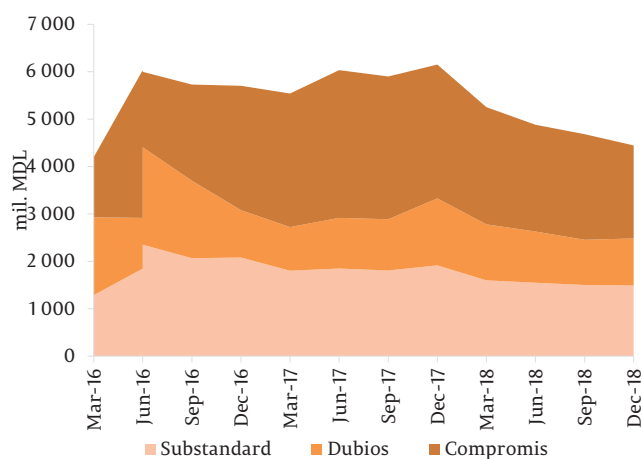
⁴ Interpretare: Spațiile din dreapta a axei diagonale reprezintă migrările a debitorilor în categorii mai nefavorabile (mai multe zile restante), procentul din axa diagonală reflectă cota creditelor rămase în aceeași categorie, iar spațiile din stânga – migrări în categorii mai favorabile.

O rată de nerambursare semnificativ mai înaltă înregistrează creditele expirate dar nerestante (C și D) ale companiilor, care în 2018 au migrat în proporție de 5,9 la sută în categoria E, iar pentru populație această rată a atins valoarea de 18,9 la sută.

Totodată, rata de revenire a debitorilor din categoria E a marcat valoarea de 11,4 la sută în cazul companiilor și 14,5 la sută pentru populație.

Structura creditelor neperformante pe categorii de risc arată că băncile și-au accentuat eforturile de a reduce portofoliile de credite neperformante. Creditele neperformante sunt concentrate, preponderent, în categoria de risc „compromis” (Figura 2.2.6) care la finele anului 2018 dețineau ponderea majoră din totalul creditelor neperformante (44,1 la sută).

Figura 2.2.6. Băncile și-au accentuat eforturile pentru a reduce portofoliile de credite neperformante

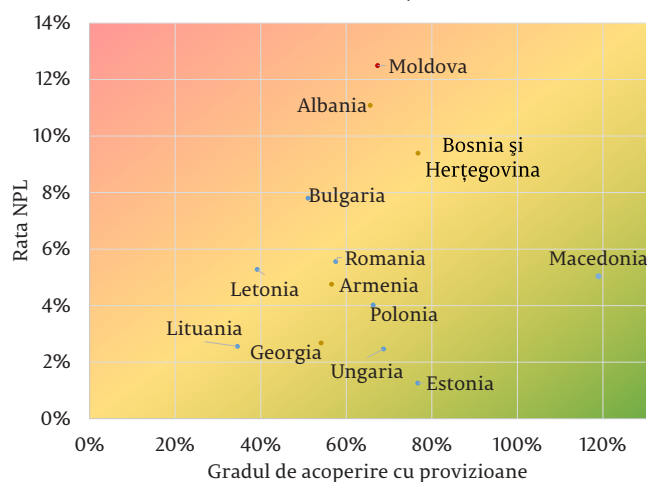

Sursa: BNM

Astfel, rata creditelor neperformante în sectorul bancar autohton s-a situat la un nivel mai ridicat în raport cu ratele țărilor din regiune (Figura 2.2.7), cu excepția Ucrainei, care înregistrează un nivel de 52,8 la sută.

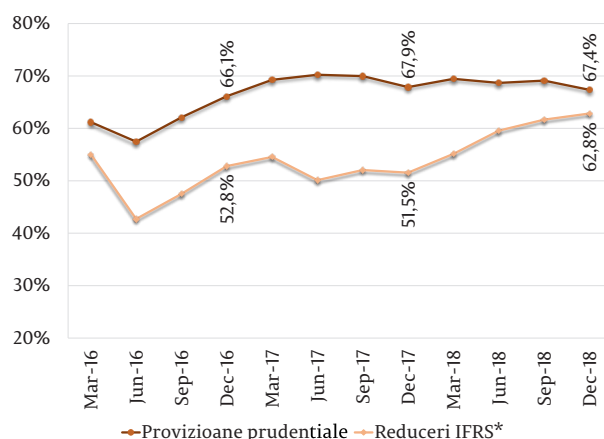
Cu toate acestea, gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane prudentiale s-a menținut la un nivel confortabil pe parcursul anului analizat, înregistrând valoarea de 67,4 la sută la situația din decembrie 2018. O tendință diferită însă a înregistrat gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane IFRS, care a avut o ascensiune semnificativă de 11,3 p.p., atingând la finele anului 62,8 la sută (Figura 2.2.8), parțial urmare a schimbării politicilor contabile de provizionare după intrarea în vigoare în ianuarie 2018 a prevederilor IFRS 9.

Figura 2.2.7. Rata creditelor neperformante în RM a fost mai înaltă în raport cu ratele țărilor din regiune

Sursa: FMI

Figura 2.2.8. Creditele neperformante au fost acoperite cu provizioane în proporție de circa 2/3

Sursa: BNM

BNM efectuează periodic testări la stres privind riscul de credit cu scopul de a cuantifica reziliența sectorului bancar. Solvabilitatea băncilor este testată prin estimarea univariată a impactului deteriorării calității portofoliului de credit asupra mărimii fondurilor proprii (capital reglementat) și a ratei fondurilor proprii (rata reglementată de adecvare a capitalului). Trebuie de menționat că rezultatele testărilor la stres nu reprezintă o previzionare, ci o simulare a scenariilor pentru a răspunde la întrebarea „ce ar fi dacă?”. În acest sens au fost simulate 2 scenarii de stres aferent riscului de credit direct¹.

Rezultatele simulărilor (Figura 2.2.9) arată că sectorul bancar per ansamblu în scenariile

1 Scenariul 1: creșterea absolută a indicatorului credite neperformante până la 28,17 la sută (nivelul mediu dintre criza din 1998-1999 și criza din 2009-2010). Scenariul 2: creșterea absolută a indicatorului „credite neperformante” până la 38,75 la sută (nivel înregistrat pe parcursul crizei din 1998-1999).

de severitate medie arată o reziliență solidă, toate băncile înregistrând un indicator al ratei fondurilor proprii peste 10,0 la sută.

În scenariul mai sever (scenariul 2) băncile vor fi afectate în măsură mai semnificativă, dar menținându-și suficiența capitalului peste limita minimă, cu excepția unei bănci sistemice care ar marca un indicator de solvabilitate sub 10,0 la sută.

Cu toate acestea, riscul de credit continuă să prezinte cea mai semnificativă amenințare la adresa stabilității sectorului bancar, ceea ce evidențiază importanța menținerii unor poziții de capital suficiente pentru absorbția pierderilor estimate chiar și în cele mai pesimiste scenarii aferente deteriorării calității activelor.

Caseta 4. Creditarea în valută străină

Având în vedere riscurile generate de creditele în valută și întrucât sistemul financiar ar trebui să aibă o mai bună capacitate de a-și reveni rapid în urma șocurilor produse de evoluțiile negative ale cursurilor de schimb valutar care afectează capacitatea împrumutaților de a rambursa datoriile exprimate în valută, o atenție deosebită este acordată creditelor în valută.

Tabel 2.2.3. Creditele în USD acordate companiilor sunt cele mai neperformante

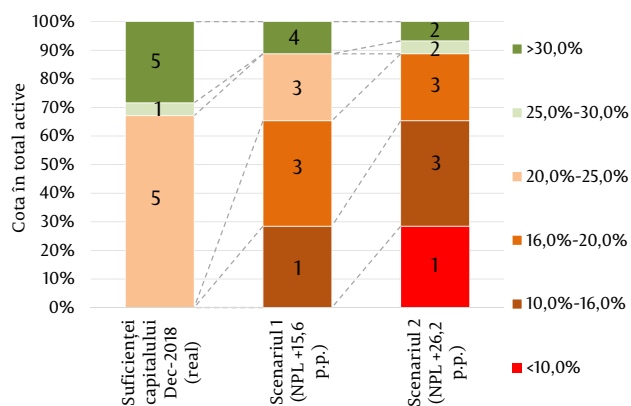
Debitor/ Moneda	Companii		Populație		TOTAL
	Rata NPL	Sold, mil.lei	Rata NPL	Sold, mil.lei	
MDL	16,7%	10 793,7	4,0%	9 701,4	10,7%
EUR	15,1%	9 155,5	64,4%	10,9	15,1%
USD	16,2%	4 471,3	20,6%	5,7	16,2%
Atașate	11,8%	1 046,2	6,0%	268,2	10,6%
TOTAL	15,8%	25 466,7	4,1%	9 986,2	12,5%

Sursa: BNM

În 2018, soldul creditelor în valută a avut evoluții neuniforme, la finele anului plasându-se practic la același nivel în raport cu perioada precedentă. Atât creditele în EUR, cât și cele în USD au scăzut în prima jumătate a anului, după care au revenit la o creștere (în moneda originală, f.a.p.) până la 1,4 la sută (EUR) și -0,6 la sută (USD) (Figura 2.2.10.).

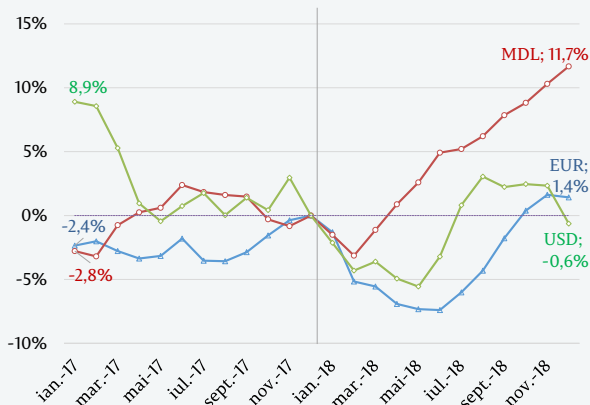
Profilul de risc al creditării în valută, deși s-a ameliorat comparativ cu perioadele precedente, se plasează la un nivel mai nefavorabil în raport cu cel al creditelor în moneda națională, ceea ce indică asupra importanței menținerii unor politici prudente cu privire la creditarea în valută, în special în cazul debitorilor care primesc veniturile în MDL și respectiv nu sunt asigurați contra

Figura 2.2.9. Rezultatele simulărilor arată că sectorul bancar per ansamblu prezintă o reziliență solidă în scenariile simulate

Sursa: BNM

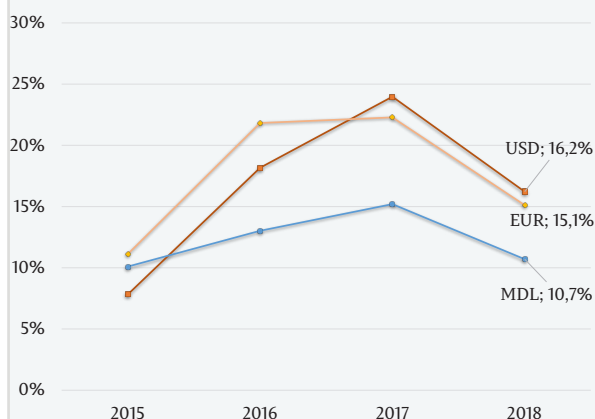
Figura 2.2.10. Rata de creștere a soldului creditelor, pe monede (2017.12=0%)

Sursa: BNM

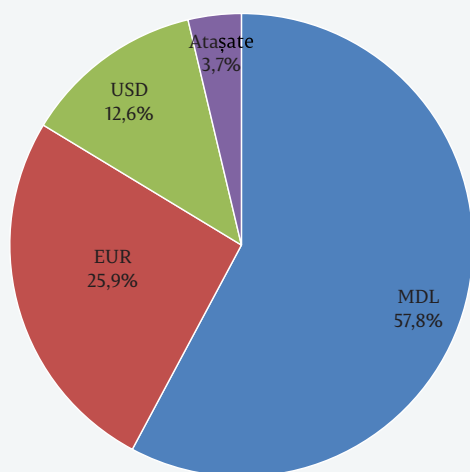
riscului valutar. Rata creditelor neperformante denumite în moneda națională a scăzut până la 10,7 la sută la situația din decembrie 2018 (dec-2017: 15,2 la sută), în timp ce în cazul expunerilor în valută dinamica favorabilă a fost mai semnificativă, diminuându-se până la 15,5 la sută (dec-2017: 22,8 la sută), dintre care rata creditelor în EUR au constituit 15,2 la sută și cea a creditelor în USD – 16,2 la sută (Figura 2.2.11). Astfel, analiza creditelor neperformante în dinamică relevă faptul că, „curățarea” portofoliilor s-a făcut, preponderent, pe segmentul creditelor în valută acordate companiilor. Concomitent, cea mai scăzută rată a creditelor neperformante a fost consemnată în continuare de creditele în moneda națională acordate populației, fapt care parțial explică axarea sectorului bancar pe creditarea acestui segment în ultimii ani.

Figura 2.2.11. Rata de neperformanță a fost în descreștere atât pentru creditele în moneda națională, cât și pentru creditele în EUR și USD

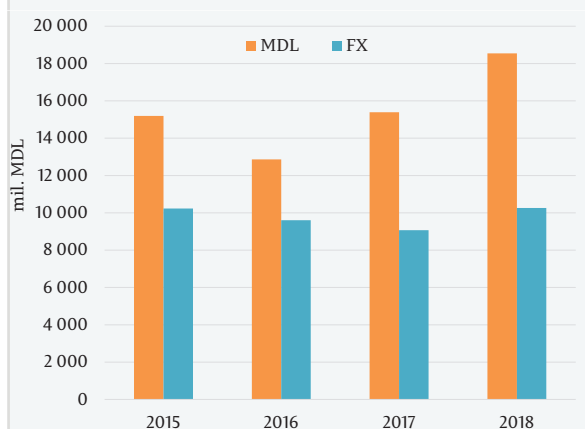
Sursa: BNM

Figura 2.2.12. Ponderea creditelor în valută și atașate la valută a constituit 42 la sută

Sursa: BNM

Figura 2.2.13. Volumul creditelor noi în MDL și în valută a crescut în 2018 cu 20,5 la sută și respectiv 13,2 la sută

Sursa: BNM

La situația de la finele anului 2018, creditele în valută dețineau o pondere de 38,5 la sută din portofoliul total. Creditele în MDL atașate

la valută constituiau 1 314,5 mil. MDL, ceea ce reprezintă 3,7 la sută din totalul portofoliului brut de credite.

În 2018, volumul creditelor noi acordate în valută s-a majorat după 3 ani de scădere (13,2 la sută f.a.p., echivalent în MDL). Volumul creditelor noi acordate în MDL aproape s-a dublat comparativ cu cele în valută, înregistrând o creștere solidă de 20,5 la sută.

Această evoluție se explică, inclusiv, prin activizarea băncilor în creditarea persoanelor fizice în moneda națională.

În contextul celor descrise mai sus, se evidențiază necesitatea monitorizării riscurilor generate de creditarea în valută. CERS în recomandarea 2011/1 privind acordarea de împrumuturi în valută străină atenționează asupra unor riscuri generate de creditarea în valută străină, inclusiv riscul de credit influențat de variațiile cursurilor de schimb valutar și ale ratelor dobânzilor la împrumuturile în valută. Printre recomandările emise menționăm:

1. Conștientizarea riscurilor de către împrumutați - instituțiile financiare să furnizeze împrumutaților informații corespunzătoare cu privire la riscurile pe care le presupune acordarea de împrumuturi în monedă străină.

2. Solvabilitatea împrumutaților - instituțiile să permită acordarea de împrumuturi în monedă străină numai împrumutaților care își demonstrează solvabilitatea, ținând cont de structura de rambursare a împrumutului și de capacitatea împrumutaților de a face față șocurilor adverse.

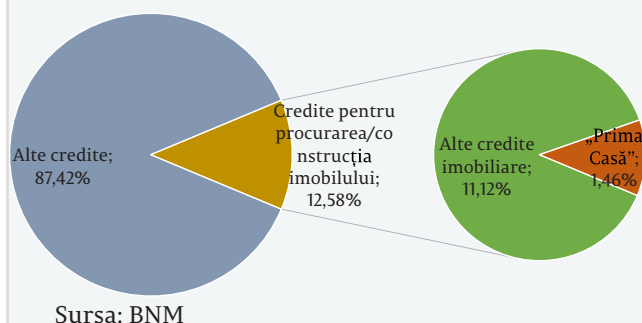
3. Cerințe de capital - adoptarea la necesitate a măsurilor specifice, conform Pilonului II al cadrului Basel II/III și, în special, impunerea instituțiilor financiare să dețină un volum adecvat de capital pentru a acoperi riscurile generate de acordarea de împrumuturi în monedă străină, îndeosebi riscurile generate de relația neliniară dintre riscurile de credit și riscurile de piață.

Caseta 5. Creditele imobiliare

Prima casă

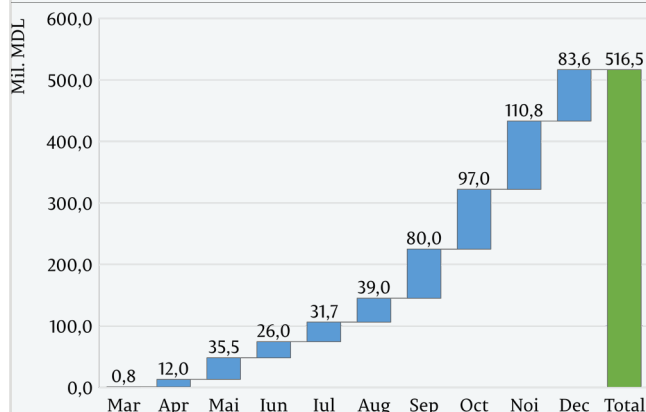
Începând cu anul 2018, Guvernul RM a implementat Programul de stat „Prima casă” (în continuare „Prima casă”). Cadrul juridic pentru implementarea Programului este trasat în legea nr. 293/2017 privind unele măsuri în vederea implementării Programului de stat „Prima casă”.

Figura 2.2.14. Ponderea creditelor „Prima casă” în portofoliul total pe sector prezintă nivel redus

Pe parcursul anului 2018 au fost acordate 1 097 credite ipotecare după „Prima casă”, cu soldul total de 516,5 mil. MDL, sau 1,46 la sută din volumul portofoliului total pe sector și 13,10 la sută din portofoliul de credite acordate pentru construcția/procurarea imobilului. Cea mai mare creștere lunară a soldului creditelor respective a fost înregistrată în luna noiembrie (110,8 mil. MDL). Totodată, primele două trimestre ale anului au fost caracterizate de o creștere relativ mai modestă comparativ cu trimestrele III și IV.

Figura 2.2.15. Pe parcursul anului 2018, portofoliul de credite Prima casă a înregistrat creștere continuă

Urmare a faptului că programul a fost lansat în anul 2018, majoritatea creditelor imobiliare „Prima casă” înregistrate în bilanțul băncilor prezintă performanță sporită, ponderea creditelor neperformante fiind sub

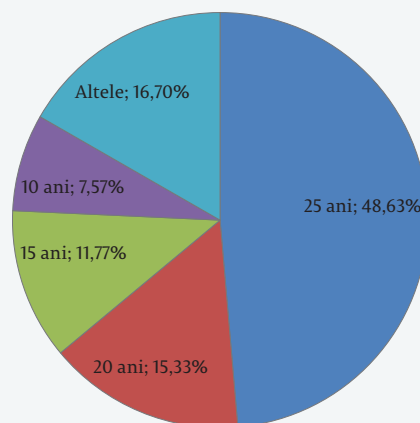
1 procent (cauza principală fiind gajul de tip fidejusiune).

Din punctul de vedere al concentrării portofoliului, la situația de la finele anului 2018, 3 bănci dețin 95,27 la sută din totalul creditelor acordate, ceea ce reprezintă 492,07 mil. MDL.

Principalul tip de asigurare al creditelor acordate în cadrul „Prima casă” reprezintă imobilul rezidențial cu ponderea de 71,5 la sută din suma totală a asigurării. Totodată, 28,25 la sută din suma totală a asigurărilor reprezintă garanții ale Guvernului RM conform prevederilor programului. Astfel este asigurată o calitate înaltă a gajului aferentă portofoliului de credite imobiliare.

În defalcare pe scadență, 48,63 la sută din creditele ipotecare „Prima casă” au fost acordate pe un termen de 25 de ani. Concomitent, 15,33 la sută au fost acordate pe un termen de 20 de ani, 11,77 la sută pe un termen de 15 ani și 5,57 la sută pe un termen de 10 ani. Astfel, debitorii au optat pentru extinderea termenului de rambursare în vederea gestionării adecvate a nivelului de îndatorare.

Figura 2.2.16. Circa jumătate din creditele ipotecare „Prima casă” au fost acordate pe un termen de 25 de ani

2.3. Riscul de lichiditate

Pe parcursul anului 2018, băncile au înregistrat o poziție favorabilă de lichiditate, iar excedentul de lichiditate din sectorul bancar nu a crescut semnificativ pe fondul activizării direcționării activelor lichide pentru creditare, astfel, anul precedent reprezentând o perioadă de revenire a gradului de intermediere bancară la tendințe pozitive. Exercițiile de testare la stres a lichidității nu au identificat probleme de lichiditate în bănci.

Activele lichide deținute de bănci, deși încă înregistrează valori excesive, au consemnat o încetinire a creșterii în raport cu anul precedent, datorită utilizării mai active a resurselor atrase în scopuri de creditare.

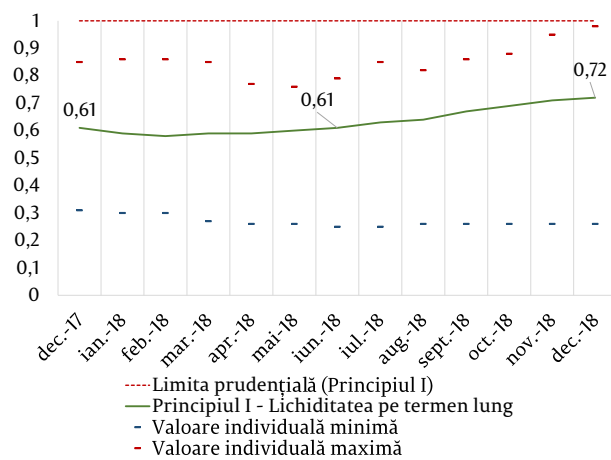
Excesul de lichiditate din sectorul bancar atestat la finele anului 2017 s-a accentuat pe parcursul anului 2018, inclusiv urmare a intervențiilor pe piața valutară (cumpărări nete de valută) în volum de 262,7 mil. USD (circa 4,2 mld. MDL) și a necesitat sporirea efortului de absorbție al băncii centrale, volumul acestor operațiuni majorându-se comparativ cu anul precedent.

Volumul operațiunilor destinate absorbției de lichiditate s-a majorat comparativ cu cel înregistrat în anul 2017, situație reflectată și în media anuală a stocului plasamentelor CBN, care a crescut de la 6 358,1 mil. MDL (nivel înregistrat în anul 2017) la 8 356,8 mil. MDL în 2018. Soldul zilnic al plasamentelor CBN a evoluat, de regulă, după un tipar caracterizat prin scăderi ale acestuia în preajma finalului de constituire a rezervelor obligatorii, alternate de venituri la niveluri mai înalte în perioada următoare. Soldul zilnic al CBN a înregistrat valoarea maximă de 9 926,2 mil. MDL în a doua jumătate a lunii martie, valoarea minimă de 6 290,4 mil. MDL a fost consemnată la finele anului, urmare a intervențiilor BNM în calitate de vânzător pe piața valutară în trimestrul IV 2018.

Indicatorii de lichiditate se situează la niveluri confortabile din perspectiva riscului lichidității sectorului bancar. Astfel, indicatorul lichidității pe termen lung (principiul I) calculat pentru sectorul bancar și-a inversat tendința de creștere, concomitent, cu o încetinire a ritmului până la diminuarea ușoară a indicatorului lichidității curente (principiul II). Evoluțiile indicatorilor de lichiditate pe bănci individuale prezintă o volatilitate mai înaltă comparativ cu tendința

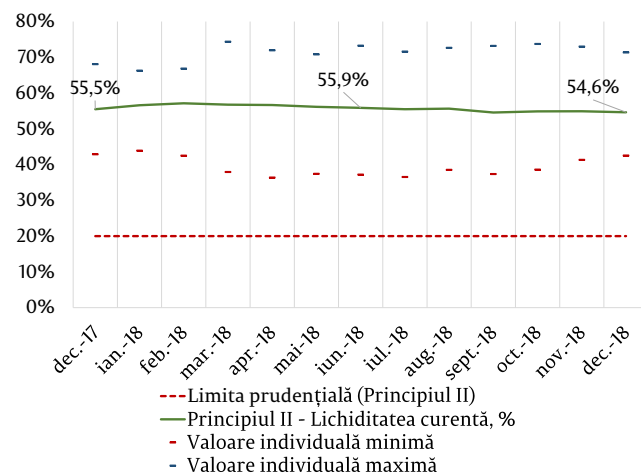
agregată pe sector, însă toate încadrându-se în limitele reglementate.

Figura 2.3.1. Indicatorul de lichiditate pe termen lung a avut o tendință ascendentă

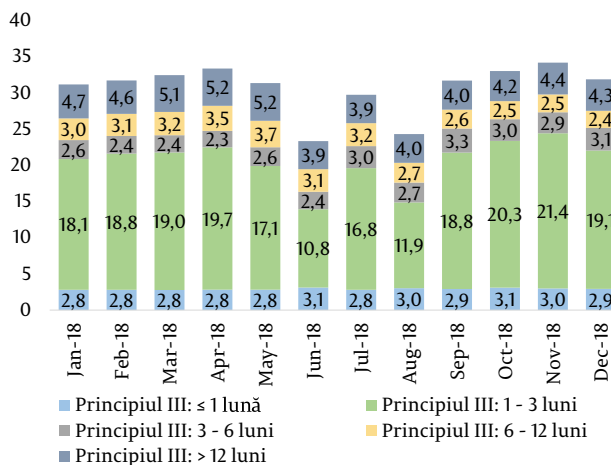
Sursa: BNM

Figura 2.3.2. Indicatorul lichidității curente a înregistrat valori în descreștere pe fondul revenirii creditării pe un trend ascendent

Sursa: BNM

Figura 2.3.3. Indicatorul lichidității pe benzi de scadență se plasează cu mult peste limita prudentială de 1, stabilită pentru fiecare interval de scadență

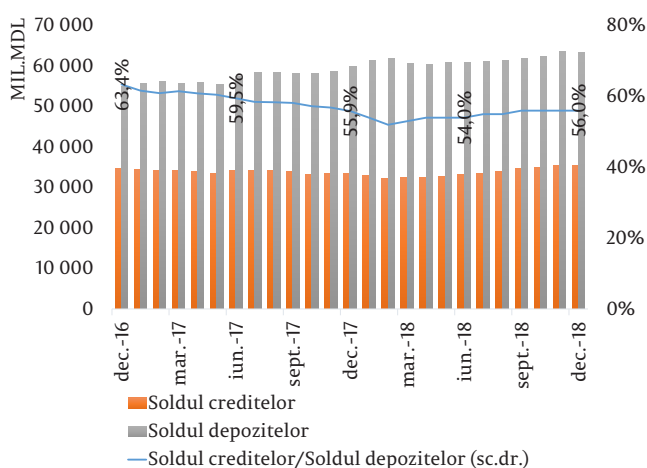

Sursa: BNM

Valorile indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență (principiul III) s-au plasat cu mult peste limita stabilită pentru fiecare bandă, fiind în creștere pentru toate benzile, cu excepția intervalelor peste 6 luni, acestea diminuându-se în mare parte din motivul direcționării active a resurselor pentru creditare, inclusiv pe termen lung.

Anul 2018 a reprezentat o perioadă importantă pentru intermedierea financiară, sectorul bancar reușind să înviorize direcționarea resurselor atrase (depozite) către finanțarea economiei (credite). Acest fapt este confirmat de indicatorul „credite/depozite”, valoarea căruia, după 3 ani de scădere, s-a stabilizat în 2018 pe fundalul amplificării activității de creditare de către bănci (Figura 2.3.4), în termeni anuali soldul creditelor și soldul depozitelor înregistrând creșteri similare (5,9 la sută și 6,0 la sută respectiv). Astfel, soldul depozitelor persoanelor juridice a crescut cu 9,9 la sută, iar cel al persoanelor fizice s-a majorat cu 5,2 la sută. Totodată, volumul depozitelor atrase de la celelalte categorii de persoane (stat, bănci, instituții financiare nebankare) a avut în continuare

Figura 2.3.4. Raportul credite/depozite a înregistrat valori similare cu cele din anul precedent, creditele și depozitele au avut rate de creștere egale f.a.p.

Sursa: BNM

evoluții neuniforme, reprezentând doar 1,9 la sută din totalul mijloacelor atrase de bănci.

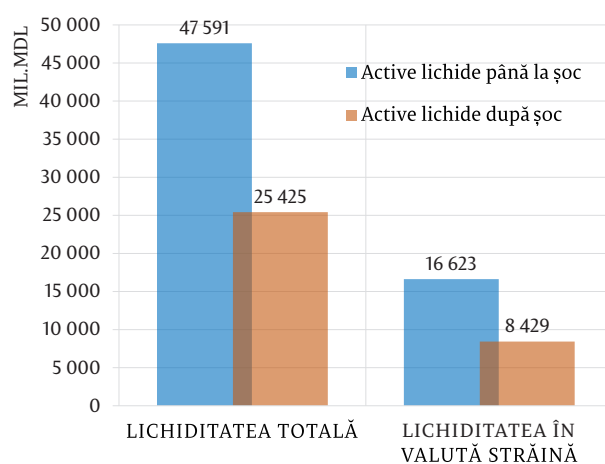
Exercițiile de testare la stres a lichidității. Pe parcursul anului 2018 au fost efectuate trimestrial simulări ale unor scenarii de stres orientate spre evaluarea capacității băncilor de a-și onora atât obligațiunile curente, cât și cele pe termen lung. În acest context, s-au calculat intrări de active lichide pe orizontul de o lună, concomitent cu retragerile neuniforme ale depozitelor după tipul deponenților (persoane

fizice, persoane juridice, bănci).

Rezultatele obținute nu au identificat deficite de lichiditate înregistrate la nivel individual sau pe sector. În același timp, la situația de la finele anului 2018, chiar și în cazul retragerii depozitelor în valoare de circa 36,0 mld. MDL (56,7 la sută din total depozite pe sector), sectorul bancar autohton oricum se va conforma cu principiul II de lichiditate (20 la sută).

Riscul de lichiditate al sectorului bancar autohton actualmente este redus, iar poziția de lichiditate conferă un amortizor suficient pentru a face față unor retrageri semnificative de depozite.

Figura 2.3.5. Sectorul bancar rămâne lichid în scenariile simulate, dispunând de suficiente lichidități și după aplicarea șocurilor

Sursa: BNM

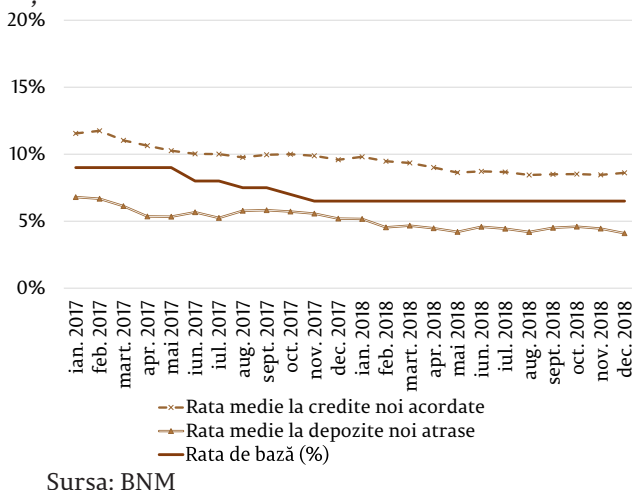
2.4. Riscul de piață

Pe parcursul anului 2018, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară a BNM s-a menținut la același nivel de 6,5 la sută. În același timp, evoluția ratelor dobânzilor pe piața primară a titlurilor de stat a fost determinată de persistența excesului de lichiditate în sectorul bancar și, implicit, de interesul redus manifestat de investitori pentru acest tip de plasamente. Raportul dintre PVD și fondurile proprii ale sectorului bancar din RM s-a încadrat în limitele prudențiale, iar impactul expunerii directe a sectorului la volatilitatea cursului de schimb valutar a fost redus.

Evoluția ratei de bază

Similar cu finele anului 2017, pe parcursul anului 2018, rata de bază a constituit 6,5 la sută. Ratele medii ponderate lunare ale dobânzilor la depozitele noi atrase și la creditele noi acordate pe parcursul anului de gestiune au urmat un trend descrescător. Astfel, rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în moneda națională a marcat o diminuare de 0,97 p.p. pe parcursul anului, atingând valoarea de 8,61 la sută în decembrie 2018. Concomitent, rata medie ponderată a dobânzii la depozitele noi atrase în moneda națională s-a diminuat cu 1,09 p.p., constituind 4,10 la sută pentru situația din decembrie 2018.

Figura 2.4.1. Deși evoluția ratei de bază a urmat un trend stabil, ratele medii ponderate aplicate la creditele acordate și depozitele atrase în moneda națională s-au diminuat

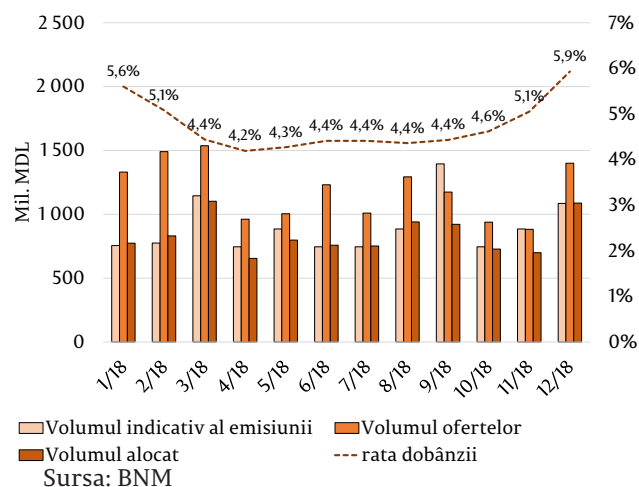

Ratele dobânzilor la VMS

Ratele dobânzilor pieței VMS au înregistrat în anul 2018 valori situate, preponderent, în partea inferioară a coridorului ratelor stabilit de BNM.

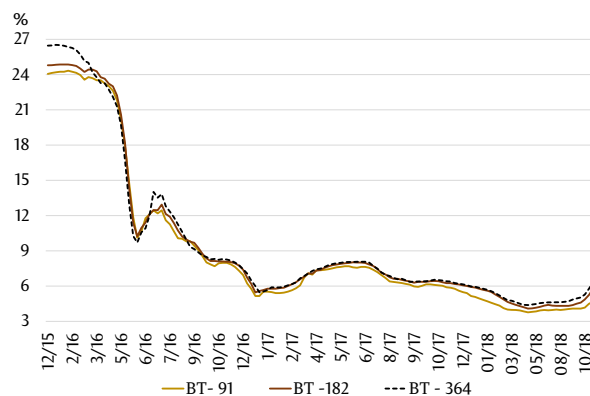
Analiza evoluției acestor rate, în diviziune pe scadențe, denotă o distanțare a ratelor

Figura 2.4.2. Conform dinamicii lunare a indicatorilor pieței primare a VMS, în luna aprilie 2018 a fost înregistrată rata minimă de 4,19 la sută, iar valoarea maximă de 5,93 la sută a fost înregistrată la finele anului 2018

dobânzilor la titlurile de 182 zile și 364 zile, față de cele cu scadența la 91 zile, fapt ce se explică atât prin majorarea de către MF în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor la VMS cu scadențe mai lungi, cât și prin adjudecarea frecventă a acestor VMS în volume ce le depășeau pe cele anunțate pentru licitații. La ultimele licitații de plasare a VMS din anul 2018 rata nominală medie ponderată a dobânzii pentru VMS cu scadența la 91 zile s-a diminuat cu 0,45 p.p. față de valoarea înregistrată la finele anului 2017, constituind 4,71 la sută, iar pentru cele cu scadența la 182 și la 364 zile s-au majorat cu 0,04, respectiv, cu 0,53 p.p., înregistrând 5,97 la sută și, respectiv, 6,51 la sută (Figura 2.4.3).

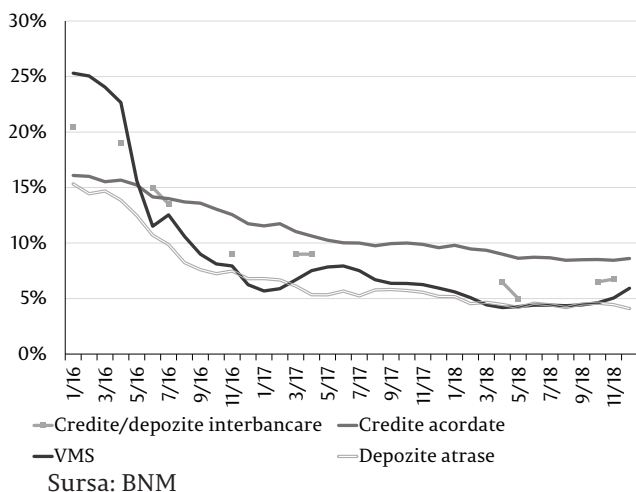
Figura 2.4.3. Ratele dobânzilor pe piața primară a titlurilor de stat au continuat să se tempereze

Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în 2018 a constituit 4,76 la sută, comparativ cu 6,69 la sută în anul 2017.

În ierarhia randamentelor pe piața financiară întâietatea a fost păstrată în continuare de către dobânzile la creditele în economie (Figura 2.4.4). Câștigurile oferite de investițiile în VMS au fost mai mici decât cele oferite de depozitele bancare doar în trimestru

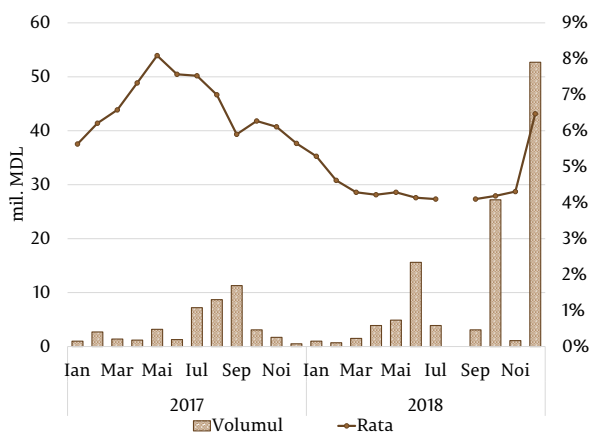
Figura 2.4.4. Comparativ cu ratele dobânzilor înregistrate pe piața bancară, rata dobânzii aferentă VMS a consemnat evoluții neuniforme

Îl al anului 2018, după care acestea au alternat succesiv până spre finele anului. În decembrie 2018, evoluția acestor rate a fost diferită, însoțită de schimbări prielnice în structura titlurilor de stat nou-emise: s-a redus sensibil ponderea celor cu scadența la 91 și 364 zile în favoarea obligațiunilor de stat. În aceste condiții, scadența medie a titlurilor emise a consemnat o extindere amplă (de la 287 zile la 365 zile), constituind în premieră 1 an.

În anul gestionar, surplusul de lichiditate urmărit în sectorul bancar a influențat și evoluția pieței secundare a VMS. Astfel, rulajul pieței secundare a VMS a înregistrat

Figura 2.4.5. Conform indicatorilor cantitativi ai pieței secundare a VMS, se observă o activizare comparativ cu anul precedent

116,1 mil. MDL, comparativ cu 43,2 mil. MDL în anul precedent. Randamentele titlurilor de stat cu scadența până la 1 an comercializate pe piața secundară au urmat, în linii generale, tendința pieței primare a VMS, fiind influențate doar de termenul tranzațiilor. Rata dobânzii medie anuală s-a cifrat la 5,24 la sută, termenul mediu ponderat – 191 zile. De asemenea, după o perioadă de 5 ani, a existat o modestă încercare de a tranzacționa VMS cu scadența mai îndelungată (OS 3 ani).

Riscul valutar: dinamica cursului de schimb al leului

Potrivit datelor de la finele anului 2018, pe de o parte, MDL s-a depreciat cu 0,2 la sută în raport cu USD, dar a evoluat în sens opus față de EUR, apreciindu-se cu 4,4 la sută comparativ cu finele anului 2017. Pe de altă parte, în valori medii, cursul leului s-a consolidat mai puternic față de USD (9,1 la sută) decât față de EUR (4,7 la sută) comparativ cu anul 2017.

Figura 2.4.6. Pe parcursul anului 2018, ratele de schimb efective ale monedei naționale s-au plasat pe un trend lin crescător, urmat de o ușoară descreștere spre sfârșitul anului (dec. 2000 = 100)

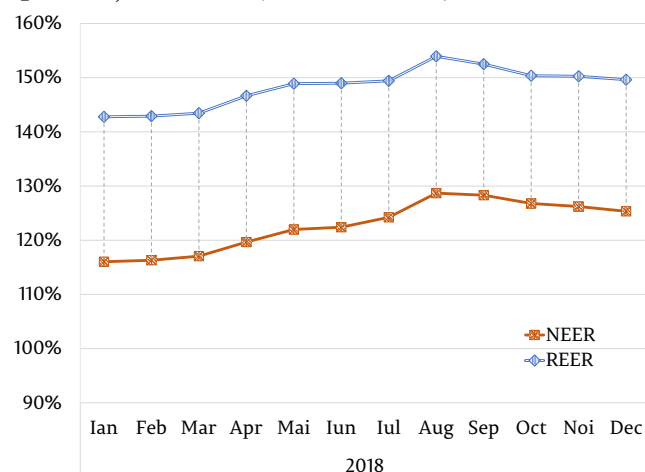
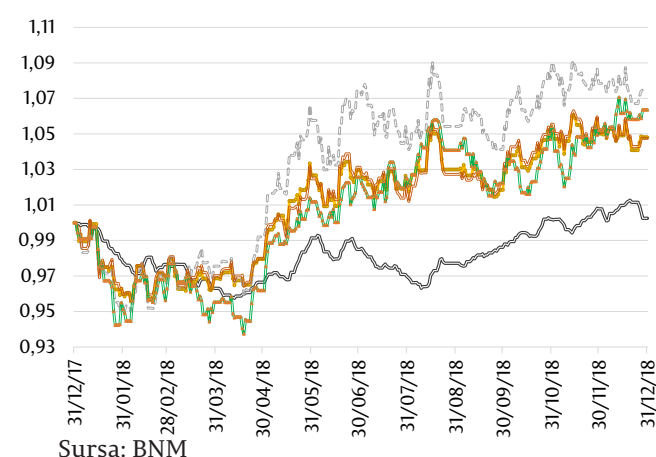
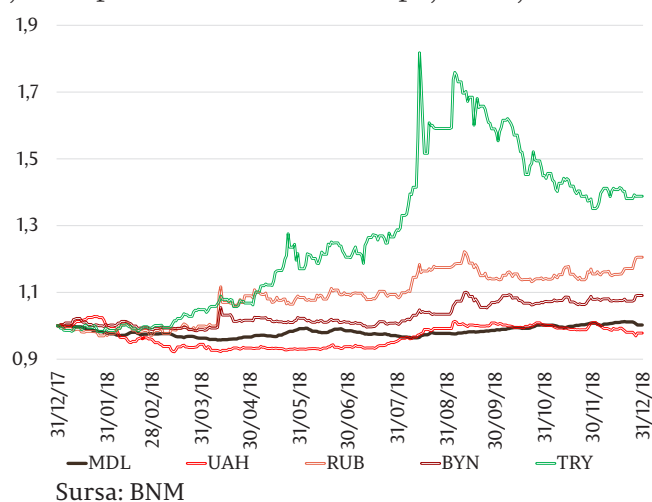

Figura 2.4.7. Monedele țărilor - principali parteneri comerciali din spațiul UE s-au depreciat față de USD (+) depreciere; (-) apreciere)

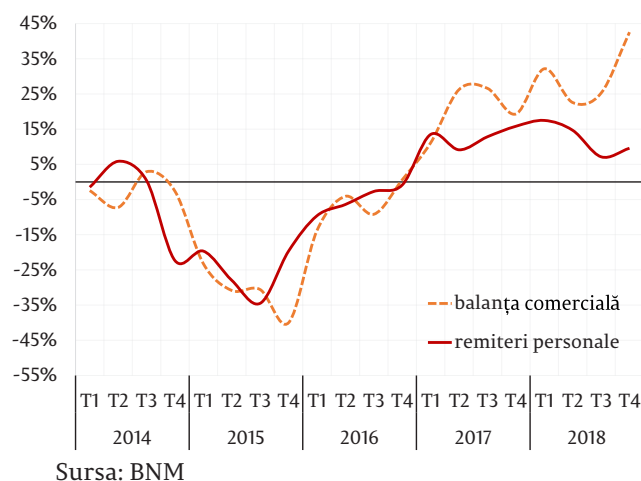
În condițiile în care Sistemul Federal de Rezerve al SUA a continuat înăsprirea politicii monetare în anul 2018, operând 4 majorări ale intervalului ratei de refinanțare, majoritatea valurilor țărilor-parteneri comerciali principali, în special lira turcească, au avut tendințe mai pronunțate de depreciere în raport cu USD în comparație cu cea a MDL. Din acest considerent, MDL s-a întărit cu 7,1 la sută față de coșul valurilor țărilor-parteneri comerciali ponderate la cotele acestora în comerțul cu RM.

Figura 2.4.8. Față de USD s-au depreciat și monedele țărilor-parteneri comerciali din spațiu CSI și Turcia

În anul 2018, piața internă a continuat să fie în surplus de valută, însă în volum mai redus în comparație cu anii de post-criză bancară, în condițiile în care importurile de mărfuri și servicii au crescut mai alert (+18,9 la sută) decât exporturile (+10,6 la sută). În același timp, remiterile personale au continuat să se plaseze în palierul pozitiv, majorându-se cu 11,9 la sută (Figura 2.4.9).

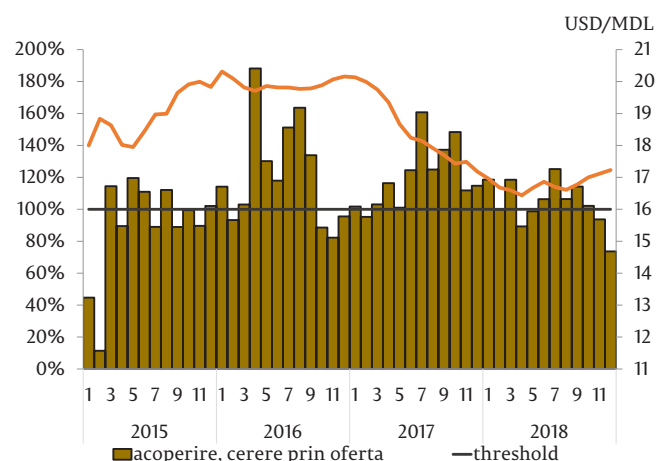
Figura 2.4.9. Pe parcursul anului 2018, creșterea remiterilor personale s-a temperat ușor în comparație cu 2017

De asemenea, pe parcursul anului s-au remarcat și alte fluxuri de valută care au influențat condițiile de pe piața valutară, atât pe partea ofertei de valută, cât și pe partea cererii. Astfel, pe parcursul 2018 s-au consemnat intrări mai mari de investiții străine directe, dar și plăți mai mari de dividende către fondatorii străini.

În acest context, cererea netă de valută din partea agenților economici s-a intensificat cu 24,8 la sută până la 2 069,4 mil. USD, iar oferta netă de valută din partea persoanelor fizice, susținută de cea în euro, a crescut ușor, cu 7,3 la sută până la 2 126,9 mil. USD. În consecință, gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută a coborât până la 102,8 la sută în anul 2018, de la 119,6 la sută în anul 2017 (Figura 2.4.10).

Figura 2.4.10. Pe piața locală pe parcursul mai multor luni (aprilie, noiembrie și decembrie) s-a înregistrat un decalaj între cererea și oferta de valută

Proportional, s-a redus și intervenția BNM pe piață prin procurări nete de valută de 262,7 mil. USD, volum în scădere cu 39,4 la sută față de anul 2017. Din aceste intervenții, 50,5 mil. USD (echivalentul a 42,4 mil. EUR) se datorează unor proiecte mai mari de investiții externe. Majoritatea intervențiilor au fost realizate în trimestrul I și trimestrul III ale anului 2018, când în piață s-a înregistrat un surplus mai mare de valută și, implicit, presiuni mai puternice de apreciere a leului. În unele perioade, preponderent în trimestrul IV al anului 2018, din cauza unui dezechilibru negativ între cererea și oferta de valută, BNM a intervenit și prin vânzare de valută.

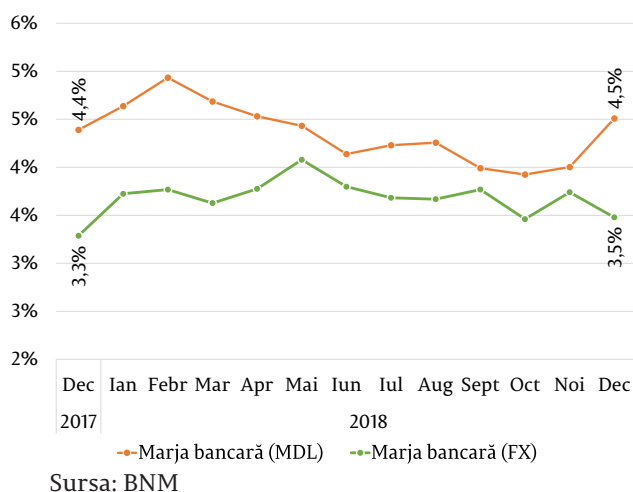
Marja netă a dobânzii

Pe fundalul trendului descrescător al ratelor dobânzii la creditele noi acordate și la depozitele noi atrase pe parcursul anului 2018, profitabilitatea strategiilor bancare a consemnat evoluții neuniforme.

Astfel, marja bancară de dobândă la operațiunile în moneda națională s-a majorat cu 0,12 p.p. față de nivelul din decembrie 2017, înregistrând 4,51 la sută în decembrie 2018. Totodată, marja bancară de dobândă la operațiunile în valută s-a majorat cu 0,19 p.p. față de nivelul din decembrie 2017, constituind 3,48 la sută în decembrie 2018.

Pe parcursul anului 2018, băncile au demonstrat o soliditate sporită față de riscul ratei dobânzii, veniturile și cheltuielile din dobânzi menținându-se la un nivel relativ constant. Astfel, urmare a evoluțiilor sus-menționate, marja netă a dobânzii înregistrată pe parcursul anului 2018 a oscilat nesemnificativ, reprezentând 4,2 la sută (Figura 2.4.11).

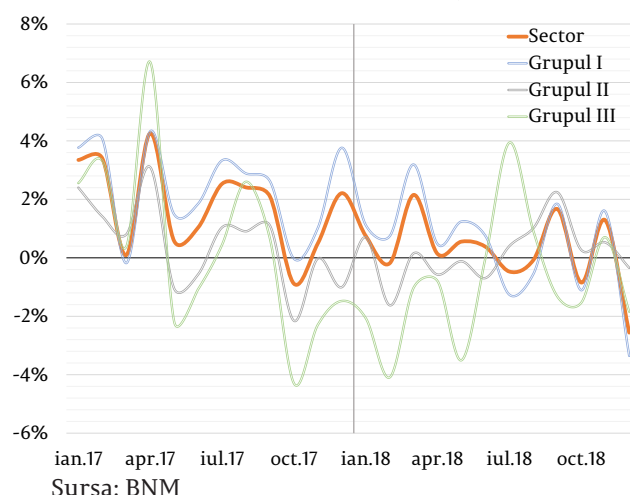
Figura 2.4.11. În anul 2018, marja bancară de dobândă a crescut nesemnificativ atât la operațiunile în moneda națională, cât și la cele în valută

Riscul valutar indirect

La finele anului 2018, PVD pe sector a fost scurtă, situându-se la nivelul de -2,5 la sută în raport cu fondurile proprii totale pe sector. Comparativ cu finele anului 2017, raportul PVD s-a diminuat cu 4,8 p.p. Evoluția raportului PVD pe sector a fost în mare parte influențată de performanța grupului de bănci mari (Figura 2.4.12), fiind păstrată o paritate relativă între cazurile de poziție lungă și poziție scurtă pe parcursul anului.

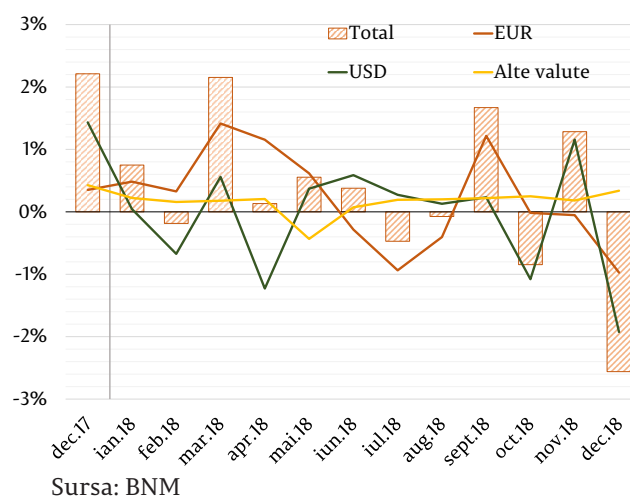
Figura 2.4.12. În 2018, raportul dintre PVD și fondurile proprii s-a încadrat în limitele prudențiale

În cadrul analizei pe grupuri¹ de bănci la situația din 31.12.2018, grupul I de bănci după active a înregistrat PVD scurtă, raportul PVD fiind -3,4 la sută (-7,1 p.p față de perioada similară a anului precedent). Similar, grupurile II și III au finalizat anul cu PVD scurtă, raportul dintre PVD și fondurile proprii totale fiind la un nivel apropiat celui din anul precedent, cu dinamici sub 1 p.p. pentru fiecare grup.

Raportul PVD pe valute arată că la finele anului 2018 sectorul bancar a înregistrat poziții scurte pentru valutele EUR și USD, totodată, pentru alte valute deținute a fost înregistrată poziție lungă. Astfel, în cazul EUR și USD, raportul PVD a înregistrat valori de -1,0 la sută și -1,9 la sută respectiv, iar pentru alte valute raportul PVD a atins valoarea de 0,3 la sută (Figura 2.4.13).

Figura 2.4.13. Volatilitatea poziției valutare a fost generată, în mare parte, de evoluția activelor și pasivelor deținute în EUR și USD

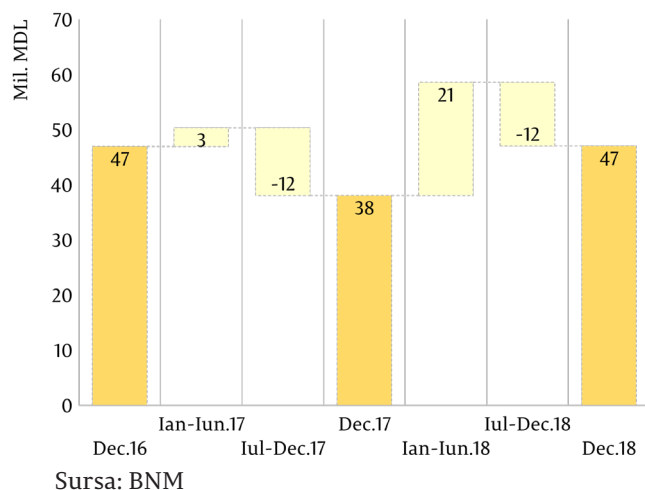
1 Grupul I – băncile ce dețin active în valoare mai mare de 7 000 mil. MDL; Grupul II – băncile ce dețin active în intervalul 7 000 mil. MDL – 2 000 mil. MDL; Grupul III – băncile ce dețin active în valoare mai mică de 2 000 mil. MDL

2.5. Riscul de contagiune

La finele anului 2018, sectorul bancar autohton a înregistrat un nivel scăzut al riscului de contagiune din punctul de vedere al plasărilor interbancare atât în băncile autohtone, cât și în băncile din străinătate. Portofoliile băncilor rămân a fi diversificate, indicatorul de concentrare fiind sub nivelul maxim admisibil.

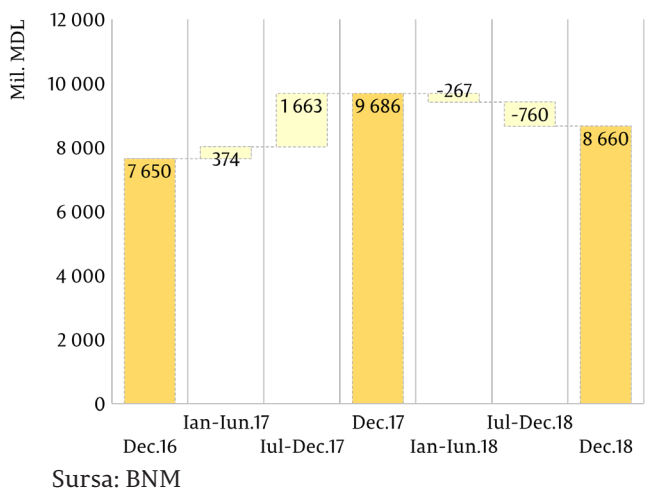
Plasările interbancare nete ale băncilor din RM în sectorul bancar autohton la finele anului 2018 au constituit 47,0 mil. MDL, în creștere cu 9,0 mil. MDL comparativ cu perioada similară a anului trecut (Figura 2.5.1). Totuși, datorită nivelului redus al plasărilor nete interbancare

Figura 2.5.1. Plasările nete ale băncilor locale în sectorul bancar autohton au înregistrat valori reduse, dar în creștere

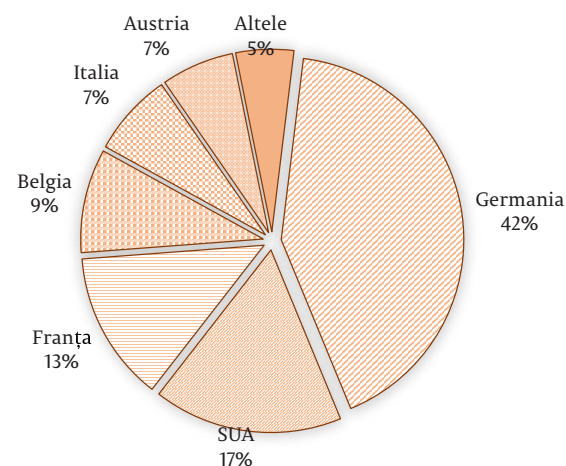
ale băncilor în sectorul bancar autohton, rezultatele testării la stres nu au identificat cazuri de contagiune directă în limitele sectorului bancar autohton.

Figura 2.5.2. Soldul plasărilor nete ale băncilor locale în băncile din străinătate a consemnat valori considerabile, cu un trend ușor descrescător

Totodată, volumul plasărilor băncilor autohtone în bănci străine a constituit 8 659,5 mil. MDL, în descreștere cu 1 027,0 mil. MDL comparativ cu finele anului precedent (Figura 2.5.2). Circa 94,9 la sută din plasările respective au fost efectuate în băncile din Germania, SUA, Franța, Belgia, Italia și Austria (Figura 2.5.3). Deși pe parcursul anului 2018 volumul plasărilor în băncile din străinătate înregistrează o descreștere, totuși datele indică persistența riscului de contagiune la nivel internațional.

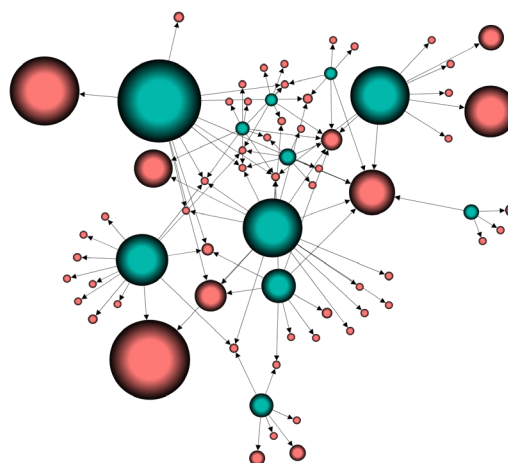
Figura 2.5.3. Băncile autohtone, în mare parte, au efectuat plasări în țări cu un nivel înalt de dezvoltare financiară

Rețeaua interbancară diversificată (Figura 2.5.4) și expunerile relativ reduse față de băncile corespondente de la sfârșitul anului 2018 prezintă riscuri scăzute sub aspectul contagiunii interbancare.

Cu toate acestea, în cadrul testării la stres a contagiunii au fost identificate situații, în care nivelul de capitalizare al unor bănci locale va fi afectat de nerambursarea plasărilor în

Figura 2.5.4. Rețeaua expunerilor interbancare este relativ diversificată

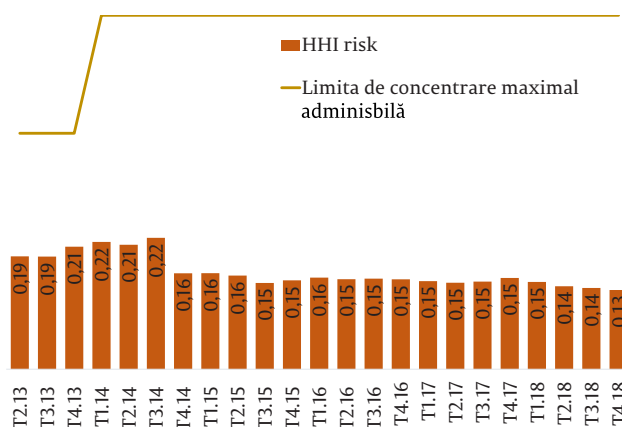
Sursa: BNM

bănci străine. De menționat că băncile străine respective dețin ratinguri investiționale din categoriile cu risc de credit redus și moderat, acordate de compania Moody's, ceea ce diminuează semnificativ probabilitatea materializării unui asemenea scenariu.

Din perspectiva expunerilor comune față de sectoarele economice, a fost efectuată analiza concentrării sectoriale a portofoliilor băncilor, considerând și riscurile aferente fiecărui sector prin aplicarea unui amplificator de risc caracteristic fiecărui sector. De menționat, că amplificatorul de risc utilizat nu evaluează volatilitatea fiecărui sector în raport cu economia țării, ci consideră existența unui risc pornind de la structura sectorială a portofoliilor băncilor.

Un nivel redus al indicatorului de concentrare ajustat la risc (Figura 2.5.5) denotă diversificarea portofoliului și, totodată, o disciplină înaltă din partea debitorilor care activează în sectorul respectiv. Urmare a analizei efectuate au fost identificate graduri de concentrare¹ mai ridicate la nivel individual, dar chiar și cel mai concentrat portofoliu era cu mult sub limita de concentrare maximă admisibilă². În aceste condiții, Banca Națională va continua monitorizarea indicatorilor de concentrare individuali și agregați în vederea depistării timpurii a unor posibile riscuri care ar putea conduce la materializarea riscului de contagiune.

Figura 2.5.5. Indicatorul de concentrare pentru sectorul bancar se află cu mult sub limita maximă admisibilă

Sursa: BNM

1 Gradul de concentrare s-a determinat prin amplificarea variabilei care determină nivelul concentrării (indicele Herfindahl-Hirschman) într-un sector, cu nivelul creditelor neperformante corespunzătoare acestui sector.

2 Limita de concentrare maximă admisibilă reprezintă valoarea maximă a nivelului de concentrare înregistrată de vreo bancă, care nu s-a soldat cu proceduri de redresare sau rezoluție.

2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și ale comunicațiilor

Securitatea informației reprezintă astăzi un pilon fundamental în mediul bancar. Băncile rămânând în continuare ținta favorită a atacatorilor³, iar criminalitatea cibernetică reprezintă un risc „sistemic” pentru stabilitatea financiară.

Pe parcursul anului 2018, 71,0 la sută din atacuri reușite au avut motivare financiară⁴. De asemenea, în perioada respectivă, la nivel mondial, se atestă o creștere constantă a atacurilor, în special prin intermediul ATM-urilor, o creștere de 73,0 la sută comparativ cu anul 2012 și o creștere de 20,0 la sută comparativ cu 2016.

În același context, costurile anuale medii cauzate de crimele cibernetice la nivel mondial, pentru companiile ce activează în domeniul financiar, sunt estimate la nivel de 18,3 milioane de USD, sectorul financiar fiind cel mai afectat sector.

Urmare a controalelor efectuate la bănci, a fost depistată lipsa centrelor de recuperare în cazul unor dezastre și a unor cadre normative eficiente privind continuitatea activităților în domeniul TIC. Astfel, eventualele incidente sau atacuri informaționale asupra mediului informațional ar putea avea implicații irecuperabile atât la nivel de bancă, cât și la nivel de sistem prin canalele de contagiune interbancară.

Băncile în majoritate dețin doar centre de rezervă destinate păstrării copiilor de rezervă sau asigurării continuității unor sisteme critice și nu pentru toate în cele mai multe cazuri. Cu excepția unei singure bănci, nici una din bănci nu deține un sediu de rezervă dotat corespunzător și capabil pentru relocarea personalului în scopul asigurării continuității activității proceselor critice în cazul indisponibilității sediului de bază.

De asemenea, majoritatea băncilor nu au un cadru normativ eficient și suficient cu privire la continuitatea activităților inclusiv în cazul unor dezastre sau indisponibilității sediului de bază.

3 McAfee - Economic Impact of Cybercrime - <https://www.mcafee.com/enterprise/en-us/assets/reports/restricted/rp-economic-impact-cybercrime.pdf>

4 Verizon 2019 Data Breach Investigations Report

3. POLITICA MACROPRUDENȚIALĂ

3.1. Obiectivele politicii macroprudențiale

Stabilitatea financiară este o condiție preliminară pentru ca sistemul financiar să furnizeze servicii de creditare, asigurând o creștere economică sustenabilă. Criza financiară globală a evidențiat în mod clar nevoia de supraveghere macroprudențială care să prevină și să diminueze riscul sistemic.

Conceptul de „politică macroprudențială” cunoaște o largă popularitate după ultima criza mondială. La nivelul UE a fost adoptat Regulamentul privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar și de înființare a Comitetului european pentru risc sistemic (CERS), responsabil de realizarea supravegherii macroprudențiale la nivelul uniunii.

Conform recomandării emise de CERS¹, obiectivul final al politicii macroprudențiale este de a contribui la salvagardarea stabilității sistemului financiar în ansamblu, inclusiv prin consolidarea rezilienței sistemului financiar și prin diminuarea acumulării de riscuri sistемice, asigurând pe această cale o contribuție sustenabilă a sectorului financiar la creșterea economică.

În vederea realizării obiectivului final, se propun 5 obiective intermediare:

- reducerea și prevenirea creșterii excesive a creditelor și a efectului de levier;
- reducerea și prevenirea necorelării excesive a scadențelor și a lipsei de lichiditate pe piață;
- limitarea concentrărilor de expuneri directe și indirecte;
- limitarea impactului sistemic al stimulentele nealiniat în vederea reducerii hazardului moral;
- consolidarea rezilienței infrastructurilor financiare.

Atingerea obiectivelor intermediare și, ca rezultat, a obiectivului final se realizează prin aplicarea instrumentelor macroprudențiale orientate spre prevenirea sau diminuarea riscurilor identificate.

¹ Recomandarea CERS privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale (CERS/2013/1).

Figura 3.1.1. Setul de instrumente macroprudențiale recomandate de CERS

Reducerea și prevenirea creșterii excesive a creditelor și a efectului de pârghie	Amortizor de capital anticiclic
	Cerințe de capital la nivel sectorial
	Efectul de levier macroprudențial
	Cerințe privind raportul împrumuturi/garanții
Reducerea și prevenirea necorelării excesive a scadențelor și a lipsei de lichiditate pe piață	Cerințe privind raportul împrumuturi/venituri și raportul datorii (serviciul datoriei)/venituri
	Ajustare macroprudențială a indicatorului de lichiditate
	Restricții macroprudențiale privind sursele de finanțare
	Limita macroprudențială neponderată aplicată finanțării mai puțin stabile
Limitarea concentrării expunerilor directe și indirecte	Cerințe privind marjele și factorii de ajustare RO
	Restricții privind expunerile semnificative
	Cerința privind compensarea prin contrapartide centrale
Limitarea impactului sistemic al stimulentele nealiniat în vederea reducerii hazardului moral	Cerințe suplimentare de capital aferente instituțiilor financiare de importanță sistemică
Consolidarea rezistenței la șocuri a infrastructurilor financiare	Cerințe privind marjele și factorii de ajustare pentru compensarea prin contrapartide centrale
	Raportare sporită
	Amortizorul de risc sistemic structural

Sursa: Comitetul European de Risc Sistemic

3.2. Instrumentele macroprudențiale aplicate

În sectorul financiar autohton, nivelul riscului financiar sistemic este apreciat ca fiind unul scăzut. Acest fapt este determinat de recuperarea lentă a activității de creditare, care nu prezintă semne de supraîncălzire. Pe de altă parte, anul 2018 poate fi caracterizat ca perioadă de tranziție în ceea ce privește cerințele contabile și prudențiale, cu impact asupra rezultatelor financiare ale băncilor. În acest context au fost aplicate unele instrumente macroprudențiale non-ciclice.

Amortizorul de conservare a capitalului este conceput pentru a se asigura că băncile construiesc amortizoare de capital în afara perioadelor de stres, rezerve care pot fi utilizate pentru acoperirea pierderilor ce pot apărea din desfășurarea activității bancare. Cerința se bazează pe simple reguli de conservare a capitalului destinate să evite încălcarea cerințelor minime de capital.

Modul de implementare a amortizorului de conservare a capitalului la nivelul sectorului bancar autohton a fost stabilit prin Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, rata amortizorului de conservare a capitalului a fost setată la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor cu aplicare din 30.07.2018. Decizia de activare integrală a amortizorului a fost luată pornind de la nivelul înalt de capitalizare al băncilor la momentul aplicării noilor cerințe de capital (conforme cu Basel III).

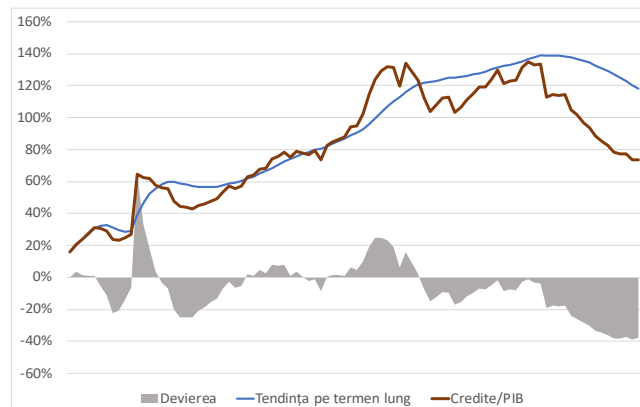
Amortizorul anticiclic de capital urmărește sporirea rezistenței sectorului bancar în fața pierderilor potențiale cauzate de contracția, după o creștere excesivă, a creditării la nivel agregat. Amortizorul se constituie în perioada de creștere excesivă a creditării în vederea absorbției potențialelor pierderi și poate fi eliberat în faza de contracție.

În anul 2018, ciclul de creditare din RM prezintă semnale de revenire pe un trend pozitiv. Cu toate acestea, nivelul creditării se plasează sub nivelul creșterii economice și creditele noi acordate sectorului privat sunt absorbite cu ușurință în economie.

Conform rezultatelor ultimei reevaluări, bazate pe datele disponibile pentru trimestrul

IV 2018, valoarea raportului credite/PIB¹ a constituit 74,8 la sută, iar devierea procentuală de la tendința sa pe termen lung a constituit -41,7 puncte procentuale (o ușoară descreștere față de trimestrul III 2018).

Figura 3.2.1. Anul 2018 este caracterizat de devierea semnificativă a raportului Credite/PIB de la tendința sa pe termen lung

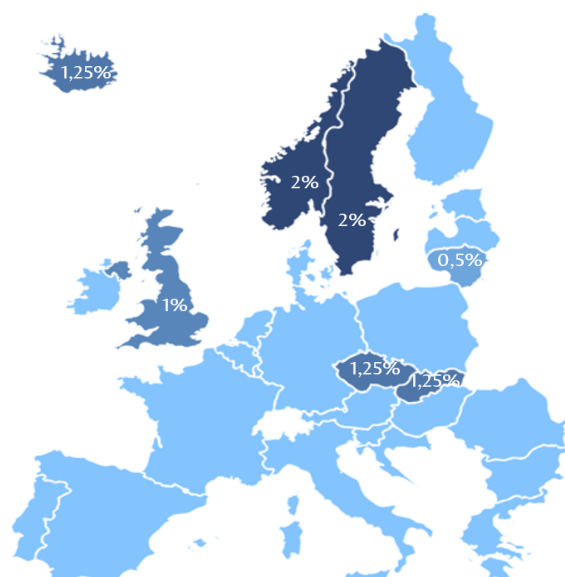

Sursa: calculele BNM în baza datelor BNM și BNS

Situația descrisă denotă absența curentă a riscurilor sistemice ciclice legate de creșterea excesivă a creditării și confirmă oportunitatea menținerii ratei amortizorului anticiclic de capital pentru RM la nivelul minim.

În aceste condiții, Comitetul executiv al BNM a aprobat pe 31.07.2018 și a menținut, prin Hotărârile din 31.10.2018, 31.01.2019 și 17.05.2019,

Figura 3.2.2. Unele țări din cadrul UE au majorat amortizorul anticiclic de capital

Sursa: CERS

¹ Indicatorul Credite/PIB reprezintă raportul dintre soldul creditelor acordate sectorului privat și valoarea trimestrială, ajustată sezonier, a PIB-ului. Tendința pe termen lung se determină prin aplicarea unui filtru Hodrick-Prescott unidirecțional, recursiv cu parametrul $\lambda = 400\,000$. Devierea reprezintă diferența dintre valoarea indicatorului Credite/PIB și tendința pe termen lung a acestuia.

rata amortizorului anticiclic de capital pentru RM la nivelul de 0 la sută.

În ceea ce privește ratele amortizorului anticiclic stabilite de autoritățile relevante din alte țări, în UE doar 7 țări au stabilit o rată majorată a amortizorului anticiclic de capital (Figura 3.2.2). De menționat că statele UE au aplicat amortizorul anticiclic, preponderent, pentru a contracara riscurile rezultate din dezvoltarea pieței imobiliare rezidențiale.

Amortizorul de risc sistemic se utilizează pentru a preveni și a diminua riscul sistemic non-ciclic manifestat pe termen lung sau riscul macroprudențial. Introducerea acestui amortizor este oportună în condițiile menținerii unui caracter incert al contextului regional și internațional, dar și în vederea gestionării riscurilor asociate perioadei de tranziție.

Ținând cont de existența unor riscuri sistemice potențiale, caracteristice procesului de tranziție a sectorului bancar la noile cerințe de reglementare și supraveghere bancară, concomitent cu situația macroeconomică volatilă, BNM a stabilit pe 31.07.2018 o rată a amortizorului de risc sistemic, pe bază individuală, pentru toate băncile și aplicat expunerilor situate în RM, în vederea prevenirii și diminuării riscului sistemic non-ciclic inerent procesului de tranziție la cerințele Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor, în mărime de 1 la sută.

În același timp, pornind de la capacitățile limitate de finanțare ale unor categorii de investitori, până la 31.12.2019 se aplică o rată a amortizorului de risc sistemic majorată cu 2 p.p. în cazul băncilor al căror capital este deținut, direct și/sau indirect, în proporție de peste 50 la sută cumulativ, de către persoane care întrunesc oricare din următoarele criterii:

- a) nu sunt entități din sectorul financiar;
- b) sunt rezidente ale statelor/au sediul în statele în care nu se aplică cerințe de supraveghere și reglementare prudențială cel puțin echivalente cu cele aplicate în RM, determinate prin actele normative ale BNM;
- c) nu sunt supuse supravegherii de către autorități de supraveghere a sectorului bancar sau a pieței de capital din țările respective.

Pentru deținerile directe și/sau indirecte în capitalul băncilor, pe care le posedă băncile de dezvoltare multilaterală, determinate prin

actele normative ale BNM, criteriile enumerate anterior nu se aplică.

Amortizorul aferent societății de importanță sistemică (amortizorul O-SII) urmărește asigurarea unui grad sporit de protecție în cazul societăților de importanță sistemică, societăți cu potențial de a destabiliza sistemul financiar în cazul în care se confruntă cu dificultăți financiare.

Rezultatele studiilor efectuate pe parcursul anului 2018 au identificat patru bănci care au acumulat un scor ce depășește pragul de importanță sistemică (425 puncte¹) și anume: BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A. și BC „MOBIASBANCĂ - Groupe Société Generale” S.A.

Tabel 3.2.1. La 31.07.2018, BNM a stabilit ratele amortizorului O-SII

Denumirea băncii	Rata amortizorului
BC „Moldova-Agroindbank” S.A.	0,75%
BC „Moldindconbank” S.A.	0,50%
B.C. „VICTORIABANK” S.A.	0,50%
BC „MOBIASBANCĂ - Groupe Société Generale” S.A.	0,25%

Sursa: BNM

Băncile menționate au un rol determinant în cadrul sectorului bancar național, deținând 78,8 la sută din activele sectorului bancar, 79,6 la sută din creditele acordate de bănci și 82,2 la sută din depozitele atrase de sectorul bancar de la persoane fizice și juridice.

Astfel, în vederea diminuării probabilității de manifestare a unor dificultăți financiare din partea băncilor sistemice și reducerii hazardului moral al acestora, BNM a stabilit, pe 31.07.2018, rate ale amortizorului O-SII, pe bază individuală, în funcție de scorul acumulat de fiecare bancă (Tabel 3.2.1).

Băncile nu au avut nevoie de capital suplimentar pentru a se conforma noilor măsuri macroprudențiale privind cerințele suplimentare de capital, nivelul de capitalizare al acestora situându-se cu mult peste nivelul

¹ Conform Metodologiei de identificare a societăților de tip O-SII din RM, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.192 din 31.07.2018.

minim¹ al cerințelor de capital (rata fondurilor proprii și amortizoarele de capital).

a necorelării excesive a scadențelor și a lipsei de lichiditate pe piață.

3.3. Măsuri macroprudențiale viitoare

În setul de instrumente macroprudențiale disponibile pentru atingerea obiectivelor intermediare ale politicii macroprudențiale preconizate pentru perioada următoare se regăsesc măsuri privind limitarea gradului excesiv de îndatorare a debitorilor, dar și cerințe de lichiditate.

Datele BNM relevă creșterea semnificativă a creditării persoanelor fizice, o evoluție cu efecte potențiale negative atât asupra sistemului financiar (prin canalul creditelor neperformante urmare a relaxării standardelor de creditare), cât și asupra creșterii economice viitoare (prin canalul diminuării consumului debitorilor supraîndatorați).

Din această perspectivă, definirea unor limite prudențiale care ar stabili cota maximă a plăților pentru credite în venitul debitorului (raportul dintre serviciul datoriei și venitul total - DSTI) sau gradul de acoperire cu gaj al creditului (raportul dintre credite și valoarea gajului - LTV) urmărește reducerea vulnerabilităților din activitatea de creditare. Aceste măsuri au scopul de a preveni supraîndatorarea debitorilor vulnerabili, și respectiv, de a proteja băncile prin reducerea riscului de neplată a creditelor.

În același timp, în vederea reducerii riscurilor ce pot deriva din activitatea bancară, este importantă stabilirea unui indicator privind efectul de levier, care va limita capacitatea băncilor de a-și majora excesiv volumul activelor din contul mijloacelor împrumutate. Instrumentul respectiv se regăsește în pachetul reglementator Basel III și stabilirea acestuia este prevăzută în Legea 202/2017.

Din perspectiva menținerii unei lichidități suficiente pentru deservirea activităților bancare, dar și în scopul asigurării unei finanțări stabile a activității, cadrul de reglementare urmează a fi completat cu două cerințe de lichiditate – cerința de acoperire a necesarului de lichiditate (liquidity coverage ratio) și cerința privind finanțarea stabilă (net stable funding ratio). Aceste cerințe urmăresc obiectivul intermediar de reducere și prevenire

¹ Cerința de capital pentru băncile din RM în perioada 31.07.2018 – 31.12.2018 variază între 13,5 la sută și 16,25 la sută, în funcție de structura acționariatului și de importanța sistemică a băncii. Anterior se aplica cerința de capital de 16,0 la sută pentru toate băncile.

4. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR

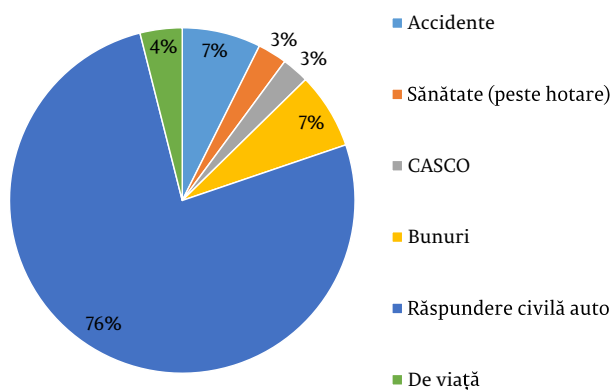
4.1. Sectorul asigurărilor

În anul 2018, companiile de asigurare și-au păstrat trendul ascendent, neavând premise de acumulare de riscuri sistemice.

În anul 2018, pe piața asigurărilor au activat 16 companii de asigurare licențiate. De menționat că, în trimestrul III 2018, două companii au depus licențele de activitate.

Piața asigurărilor reprezintă o piață slab concentrată, indicele de concentrare al pieței IHH¹ la situația din 31.12.2018 fiind egal cu 1 394. Primele 5 companii după mărimea activelor dețineau 64,1 la sută din total active, primele 5 companii după mărimea despăgubirilor plătite - 62,9 la sută din volumul despăgubirilor plătite, iar 5 cele mai mari companii după volumul primelor încasate - 62,5 la sută din totalul primelor încasate. Companiile de asigurări au avut 831 679 contracte de asigurare, 76,0 la sută reprezentând contracte de asigurare privind răspunderea civilă auto (Figura 4.1.1).

Figura 4.1.1. Contractele de asigurare pe răspundere civilă auto au reprezentat peste două treimi din totalul contractelor înregistrate la finele anului 2018

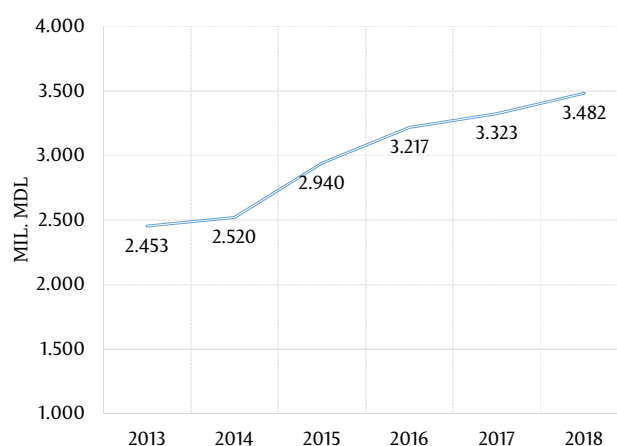

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

Companiile de asigurări și-au sporit volumul activelor totale pe parcursul anului (Figura 4.1.2), care au constituit 3 481,9 mil. MDL (+5,8 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2017). Valoarea profitului total al companiilor de asigurări realizat în 2018 a fost inferioară celei din anul precedent. Profiturile înregistrate de 12 companii (85,2 mil. MDL) au fost atenuate de pierderile individuale ale 5 companii (în mărime de 37,0 mil. MDL), rezultând în profit total de 48,0 mil. MDL (2017: 67,4 mil. MDL).

¹Indicele Herfindahl-Hirschmann (IHH) se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor participanților pieței, iar nivelul de concentrare se stabilește conform scalei: IHH<100 – concurență perfectă, 100<IHH<1500 – o piață neconcentrată, 1500<IHH<2500 – o concentrație moderată, IHH>2500 – o concentrație ridicată

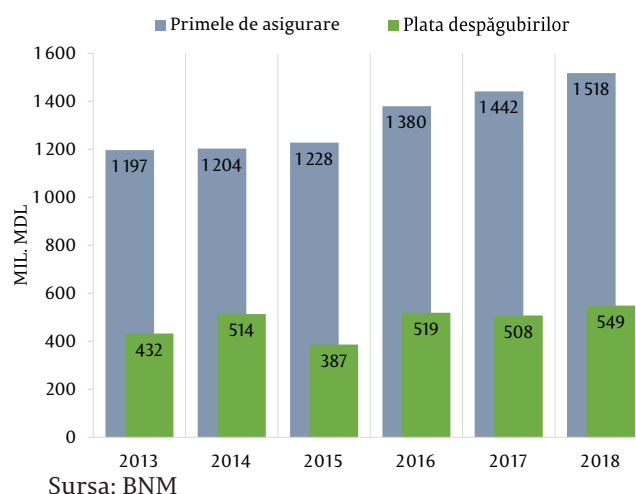
Figura 4.1.2. Volumul activelor totale ale companiilor de asigurare este în continuă creștere în ultimii 6 ani

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

Volumul anual aferent primelor de asigurare brute subscrise (inclusiv cele primite în reasigurare) s-au majorat, volumul primelor brute subscrise la finele anului 2018 constituind 1 518,1 mil. MDL (Figura 4.1.3). Volumul anual al despăgubirilor și sumele de asigurare plătite de companiile de asigurări s-au majorat ușor față de volumul înregistrat în 2017, constituind 36,2 la sută din primele de asigurare brute subscrise (2017: 35,2 la sută).

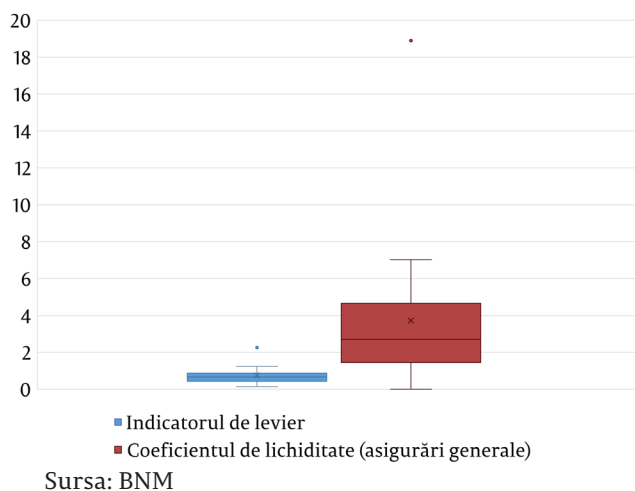
Figura 4.1.3. Atât volumul primelor subscrise, cât și volumul despăgubirilor achitate de către companiile de asigurare s-au majorat în anul 2018

Sursa: BNM

Gradul de îndatorare a companiilor de asigurări se află într-o ușoară creștere pe parcursul ultimilor cinci ani, majorându-se de la 51,9 la sută (trimestrul II 2013) până la 59,8 la sută (trimestrul IV 2018). Cu toate acestea, nivelul actual de îndatorare a acestora este redus, capitalul statutar achitat al companiilor reprezentând, în medie, 32,2 la sută din volumul activelor (valoare minimă = 6,4 la sută).

Figura 4.1.4. Indicatorii financiari au înregistrat dispersie relativ mică

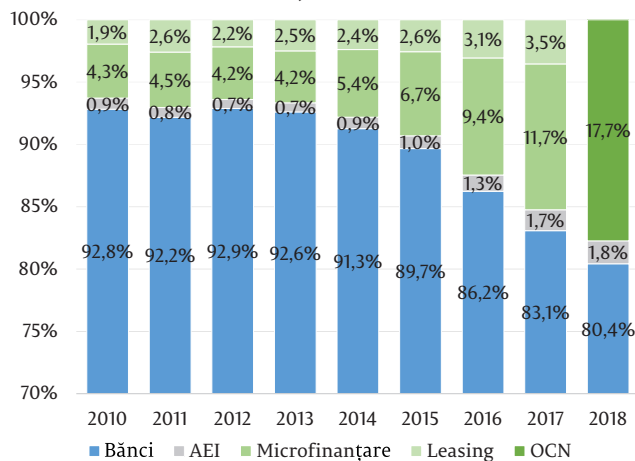
4.2. Sectorul de creditare nebancaară

Sectorul de creditare nebancaară și-a continuat evoluția de expansiune pe toate subcomponentele, fiind înregistrată o creștere a activelor și a portofoliilor de împrumuturi acordate. Riscul de supraîndatorare a populației și riscul de credit aferent creditelor atașate la valută rămân a fi principalele riscuri a sectorului de creditare nebancaară.

Sectorul de creditare nebancaară este reprezentat prin OCN și AEÎ.

Analizând structura portofoliului de credite și împrumuturi acordate de bănci, OCN și AEÎ (Figura 4.2.1) se observă cota crescătoare a instituțiilor financiare nebancaare, determinată atât de majorarea rapidă a portofoliului acestora cât și de o modestă creștere a portofoliului de credite acordate de bănci. În total, portofoliul de împrumuturi al companiilor financiare nebancaare constituie 19,5 la sută din portofoliul de credite total pe sectorul financiar.

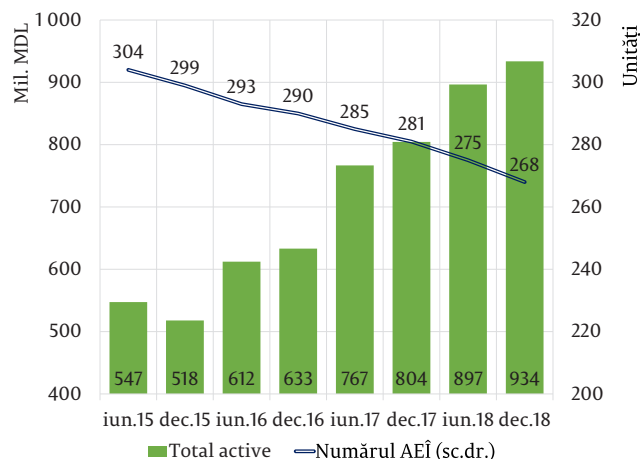
Figura 4.2.1. Cota portofoliilor de credite și a împrumuturi acordate de OCN și AEÎ s-a majorat

Asociațiile de economii și împrumut (AEÎ)

Conform situației din 31.12.2018, 270 de asociații dețin licențe pentru desfășurarea activității AEÎ (204 AEÎ cu licență de categoria A, 64 AEÎ cu licență de categoria B și 2 asociații centrale). Pe parcursul ultimilor ani, numărul asociațiilor s-a redus cu 36 de unități, fiind în continuare în descreștere (Figura 4.2.2).

Figura 4.2.2. Volumul activelor AEÎ s-a majorat, chiar dacă numărul AEÎ s-a micșorat

Referitor la nivelul de concentrare pe piață, AEÎ prezintă valori relativ scăzute, în comparație cu alți reprezentanți ai pieței financiar-nebancaare. Indicele de concentrare IHH înregistrează valori reduse (31.12.2018 = 375), care caracterizează piața ca una neconcentrată.

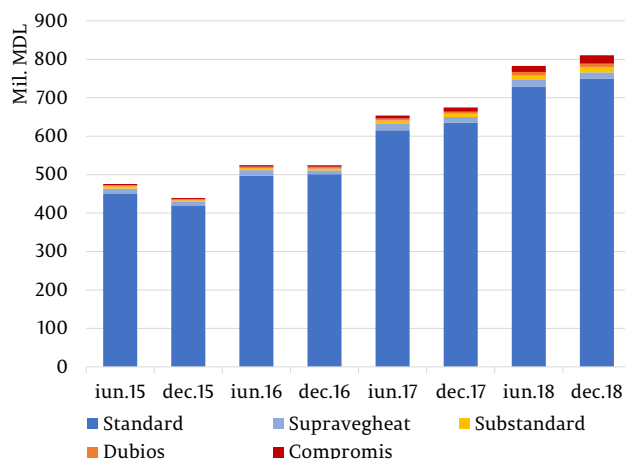
Pe parcursul anului 2018 s-a majorat numărul membrilor AEÎ, dar și a beneficiarilor de împrumuturi și a depunătorilor de economii, creșterile fiind de respectiv 2,7, 4,3 și 4,8 la sută față de anul precedent.

La finele anului 2018, volumul activelor totale ale AEÎ a însumat 933,8 mil. MDL, în creștere comparativ cu finele anului 2017 (Figura 4.2.2).

Ponderea maximă în structura activelor AEÎ revine împrumuturilor acordate, acestea constituind 86,8 la sută din valoarea totală a activelor.

Valoarea totală a împrumuturilor acordate membrilor AEÎ a însumat 810,5 mil. MDL conform situației din 31.12.2018, fiind în creștere cu 20,1 la sută față de anul precedent (Figura 4.2.3). Calitatea portofoliului de împrumuturi al AEÎ prezintă nivele înalte de performanță, 92,5 la sută din împrumuturi fiind clasificate în categoria "Standard" (2017: 94,1 la sută).

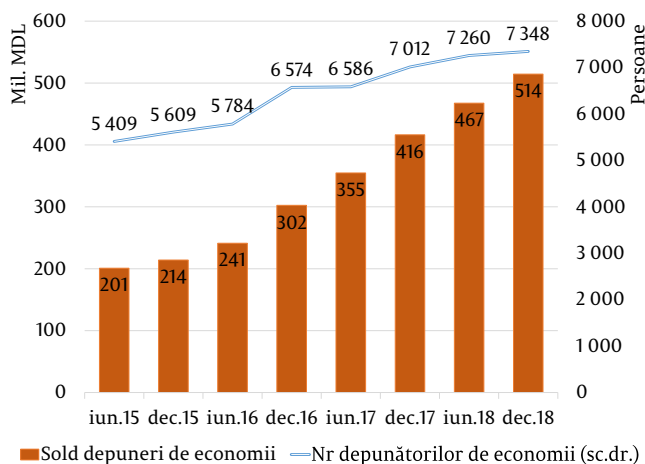
Figura 4.2.3. Volumul împrumuturilor acordate de AEÎ membrilor săi a fost în creștere, iar calitatea portofoliului înaltă

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

AEÎ se finanțează în proporție de 55,1 la sută din contul depunerilor de economii și 12,4 la sută din contul creditelor bancare, iar cota capitalului propriu reprezintă 30,3 la sută din pasivele totale. Valoarea consolidată a depunerilor de economii atrase de la membrii AEÎ (de categoria B) a constituit 514,5 mil. MDL (Figura 4.2.4). Cea mai mare pondere o dețin depunerile de economii pe termen scurt, până la un an (62,8 la sută din totalul depunerilor de economii, 2017: 69 la sută).

Figura 4.2.4. Volumul depunerilor de economii atrase de AEÎ, precum și numărul de depunători au fost în creștere

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Valoarea agregată a levierului AEÎ a înregistrat valori ridicate (30,3 la sută la situația din 31.12.2018), cu toate acestea la nivel individual sunt asociații, care înregistrează valori negative ale capitalului propriu sau valori reduse (sub 5 la sută) ale levierului.

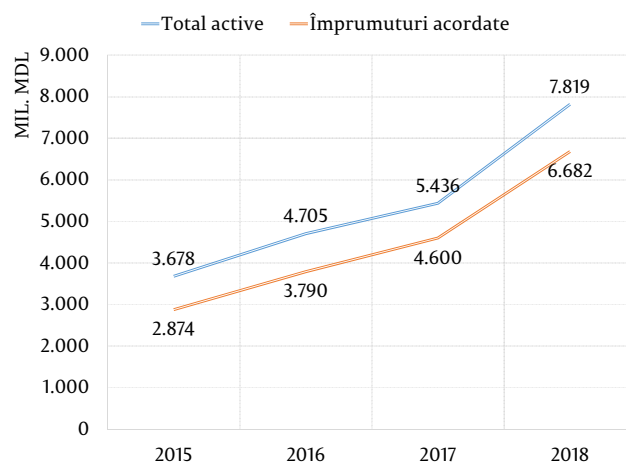
Activitatea AEÎ pe parcursul anului 2018 a avut evoluții pozitive și riscuri moderate.

Organizațiile de creditare nebancaară (OCN)

Numărul OCN s-a majorat și în anul 2018, la finele anului la CNPF au prezentat rapoarte de activitate 176 OCN. Mărimea OCN variază considerabil, primele 10 organizații deținând 67,9 la sută din totalul activelor, 68,5 la sută din totalul împrumuturilor acordate, inclusiv leasingul financiar, și 77,8 la sută din profitul net total.

Valoarea activelor totale ale OCN a constituit la finele anului de referință 7 819,3 mil. MDL, dintre acestea 85,5 la sută reprezentând portofoliul de împrumuturi (Figura 4.2.5). Pe parcursul anului, valoarea portofoliului net de împrumuturi a crescut cu 45,3 la sută față de sfârșitul anului 2017. De menționat că, pentru primele trei trimestre ale anului 2018, creșterea a constituit 21,4 la sută, iar evoluțiile din trimestrul IV au fost generate, în mare parte, de modificările legislative (intrarea în vigoare a Legii nr.1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancaară), care au determinat includerea datelor statistice aferente leasingului financiar în statistica OCN.

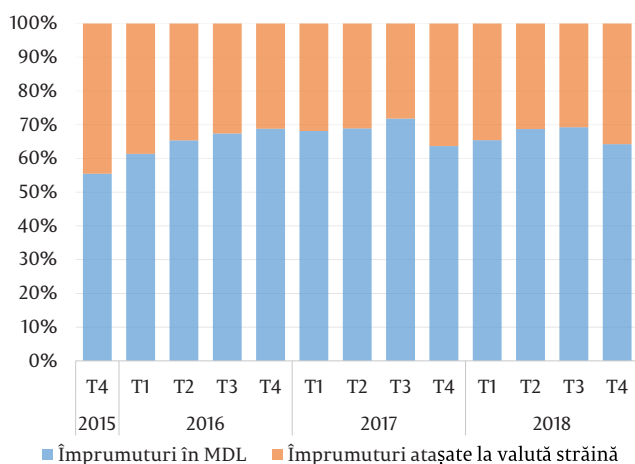
Figura 4.2.5. Valoarea activelor OCN s-a majorat, preponderent, pe seama creșterii volumului împrumuturilor acordate, dar și a includerii în statistică a leasingului financiar

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

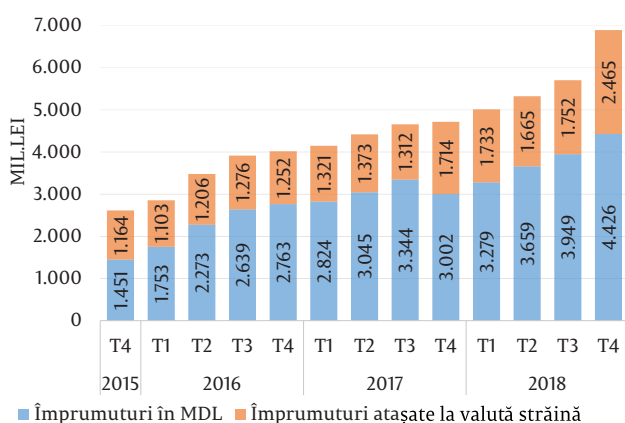
Conform informațiilor raportate de OCN, actualmente, cca 64 la sută din împrumuturi sunt acordate în MDL, iar 36 la sută – atașate la valută. Credite atașate la valută străină acordate persoanelor fizice, care se consideră a fi mai sensibili la riscul valutar reprezintă 26,3% din total portofoliu. Împrumuturile acordate de OCN atașate la valută străină constituie 2 464,6 mil. lei (35,8% din valoarea totală a împrumuturilor acordate de OCN), fiind în creștere comparativ cu perioadele precedente.

Figura 4.2.6. Majoritatea împrumuturilor au fost acordate în MDL

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Figura 4.2.7. Împrumuturile acordate de OCN atașate la valută străină s-au majorat comparativ cu perioadele precedente

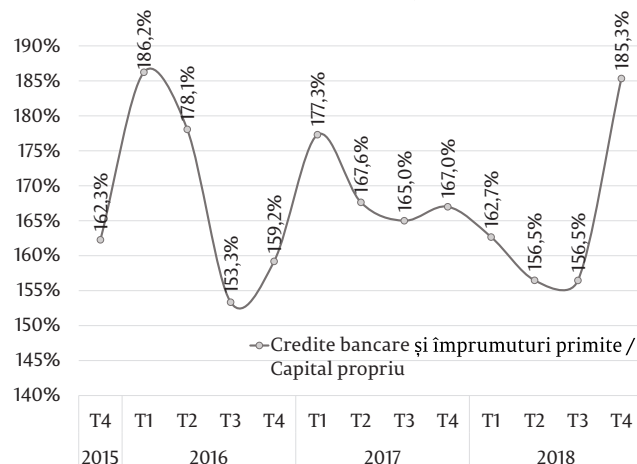
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

OCN se finanțează în proporție de 32,2 la sută din surse proprii (2 519,6 mil. MDL), în proporție de 58,5 la sută - din credite și împrumuturi (4 574,2 mil. MDL), iar 9,3 la sută din mijloace sunt atrase din alte surse (725,5 mil. MDL). Ponderea capitalului propriu s-a diminuat în trimestrul IV 2018 (-4,1 p.p. față de finele anului 2017 și -5,4 p.p. față de trimestrul III 2018).

Indicatorul efectului de levier al OCN, calculat ca raport capital propriu / total active, la sfârșitul anului 2018, a constituit 32,2 la sută; cu toate acestea, la nivel individual sunt 33 de organizații care înregistrează valori negative ale capitalului propriu sau valori reduse (sub 5 la sută) ale levierului.

O atenție deosebită trebuie atrasă surselor rambursabile, calculate prin deducerea din pasivele OCN a (i) creditelor bancare, (ii) împrumuturilor (de la nerezidenți, de la alte organizații financiare), (iii) datoriilor privind dividendele, (iv) creditului comercial și avansurilor, (v) provizioanelor pentru pierderi

Figura 4.2.8. Capitalul împrumutat a depășit semnificativ capitalul propriu al organizațiilor

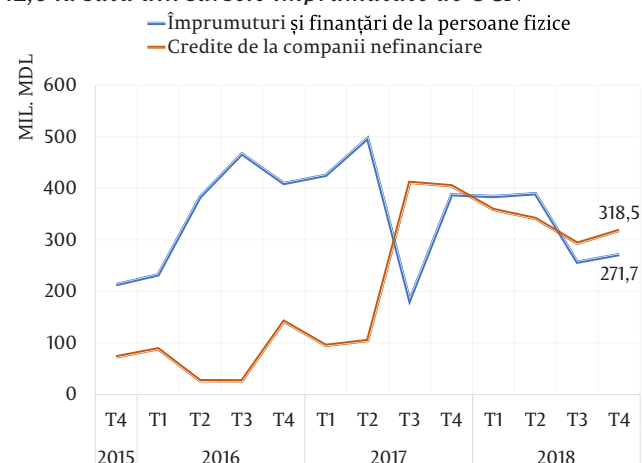

Sursa: BNM

la credite și (vi) capitalului propriu. Astfel, obținem, în linii mari, valoarea obligațiunilor față de persoanele fizice și persoanele juridice nefinanciare, atrase de OCN, care pot fi caracterizate drept împrumuturi sau alte mijloace rambursabile.

Valoarea totală a finanțărilor rambursabile atrase de la persoane fizice și de la persoanele juridice nefinanciare, la finele anului 2018, a constituit 590 mil. MDL (dintre acestea cca 271,7 mil. MDL au constituit mijloace atrase de la persoanele fizice, iar 318,5 mil. MDL - de la persoane juridice nefinanciare).

Figura 4.2.9. Valoarea finanțărilor rambursabile a fost în descreștere, la finele anului 2018 reprezentând cca 12,6 la sută din sursele împrumutate de OCN

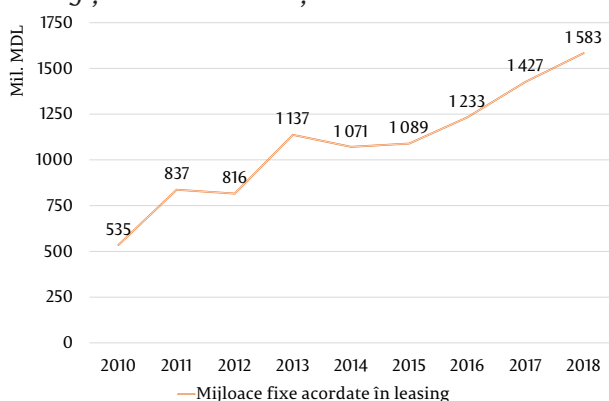
Sursa: BNM

Expunerile OCN față de persoanele fizice și față de persoanele juridice reprezintă un factor de risc major. Atât timp cât nu există mecanisme de protejare contra posibilelor situații de insolvență a OCN și de protejare a mijloacelor atrase de ele, aceste sume continuă să prezinte un factor de risc macroprudențial major.

Companiile de leasing

În 2018, în leasing au fost acordate, preponderent, mijloace de transport, 96 la sută dintre acestea fiind autoturisme.

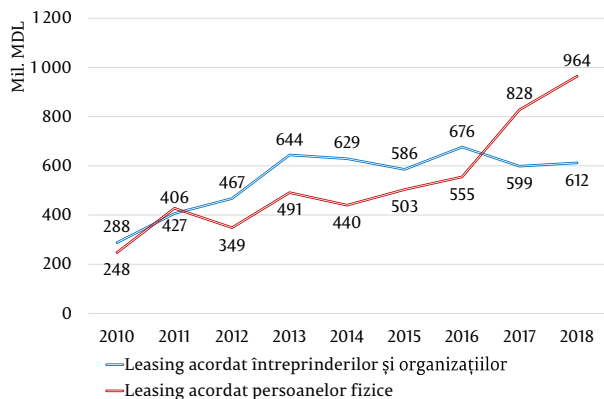
Figura 4.2.10. Valoarea mijloacelor fixe acordate în leasing și-a continuat creșterea în 2018

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

În anul 2018 au fost acordate în leasing mijloace fixe în valoare de 1 583,4 mil. MDL, cu 11,0 la sută mai mult decât în anul 2017 (Figura 4.2.10). Principalii debitori ai companiilor de leasing rămân a fi al doilea an consecutiv persoanele fizice (Figura 4.2.11), valoarea mijloacelor fixe acordate acestei categorii majorându-se cu 16,4 la sută, pe când valoarea mijloacelor fixe acordate în leasing persoanelor juridice a sporit cu 2,2 la sută. Cu referire la termenul contractelor de leasing, 48,8 la sută din mijloacele fixe au fost acordate în leasing pe o perioadă de până la 3 ani (2017: 44,2 la sută), iar 46,0 la sută – pe termen de la 3 până la 5 ani (2016: 53,7 la sută).

Figura 4.2.11. 60,9 la sută din totalul portofoliului de leasing a fost acordat persoanelor fizice, înregistrând o creștere pronunțată și în anul 2018

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Evoluția rapidă a sectorului de creditare nebancaară, precum și lipsa supravegherii mai multor segmente ale acestui sector generează o serie de riscuri:

- Îndatorarea rapidă a populației și fragilizarea situației sale financiare, cu posibilitatea pauperizării în cazul unei crize financiare și a transmiterii în lanț a blocajelor financiare;

- Riscul de credit aferent creditelor atașate la valută străină rămâne a fi un risc major care poate contribui la creșterea expunerii debitorilor și, respectiv, la creșterea riscului de nerambursare a împrumuturilor în cazul fluctuațiilor nefavorabile a cursului valutar. Considerând că riscul valutar afectează concomitent toți debitorii sectorului financiar, materializarea acestui risc poate avea un caracter sistemic major

- Lipsa informației despre finanțările acordate de aceste organizații în BIC (care colaborează cu un număr restrâns de companii din sectorul de creditare nebancaară) conduce la faptul că, creditorii nu cunosc expunerile reale ale debitorilor lor, în special a persoanelor fizice.

4.3. Prestatorii de servicii de plată nebancaari

La situația din 31.12.2018, în RM activau 6 prestatori de servicii de plată nebancaari, dintre care o societate de plată, 1 furnizor de servicii poștale și 4 societăți emitente de monedă electronică.

Tabel 4.3.1. Evoluția principalilor indicatori ai activității prestatorilor de servicii de plată nebancaari

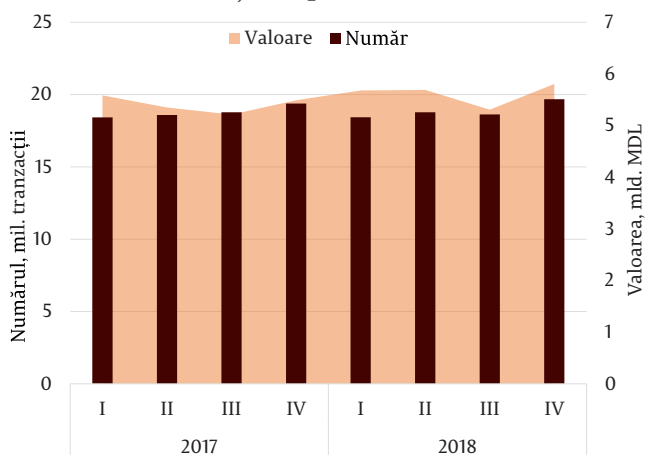
nr. d/o	Indicatori financiari	31.12.2017	31.12.2018	Dinamica anuală
1	Numărul tranzacțiilor, milioane operațiuni	75,2	75,5	0,5%
2	Valoarea totală a tranzacțiilor, mld. MDL	21,6	22,5	3,9%
3	Total active, mil. MDL	475,4	563,5	18,5%
4	Capital propriu, mil. MDL	151,4	180,5	19,2%
5	Profit net (pierdere), mil. MDL	38,8	53,5	37,8%

Sursa: BNM

Banca Națională supraveghează prestatorii serviciilor de plată nebancaari prin efectuarea controalelor din oficiu și la fața locului. Pe parcursul anului 2018, inspectorii BNM au efectuat 3 controale complexe pe teren și un control din oficiu.

Pe parcursul anului 2018, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari, au fost efectuate 75,5 mil. operațiuni de plată (cu 0,5 la sută mai mult față de 2017), în valoarea totală de 22,5 mld. MDL (cu 3,9 la sută mai mult față de 2017).

Figura 4.3.1. Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari a fost în creștere spre finele anului 2018

Sursa: BNM

5. SISTEMELE DE PLĂȚI ȘI DECONTĂRI DE IMPORTANȚĂ SISTEMICĂ DIN RM

Banca Națională supraveghează sistemele de plăți și decontări, precum și alte componente ale sistemelor de plăți din RM, a căror funcționare stabilă și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară, pentru implementarea politicii monetare și promovarea încrederii publicului în efectuarea plăților fără numerar.

Sistemele, o întrerupere în funcționarea cărora ar putea periclita siguranța și stabilitatea sistemului de plăți și/sau a piețelor financiare, sunt considerate a fi de importanță sistemică. Dintre sistemele supravegheate de BNM, conform atribuțiilor sale, sunt două sisteme de importanță sistemică (Figura 5.0.1).

Figura 5.0.1. Sistemele de importanță sistemică supravegheate de BNM, la finele anului 2018

Sistemul automatizat de plăți interbancare	Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare
• sistem prin intermediul căruia sunt efectuate plățile interbancare în MDL pe teritoriul RM, administrat de Banca Națională	• sistem de decontare al valorilor mobiliare, aflat în administrarea "DEPOZITARULUI CENTRAL UNIC AL VALORILOR MOBILIARE" S.A.

Sursa: BNM

5.1. Sistemul automatizat de plăți interbancare

Pe parcursul anului 2018, sistemul a dat dovadă de fiabilitate, disponibilitatea sistemului pentru participanți constituind 99,9 la sută, iar incidente majore care să perturbe activitatea SAPI și să afecteze participanții nu au avut loc.

Potențialul de manifestare a riscului de lichiditate rămâne redus, ținând cont că pe parcursul perioadei analizate au fost înregistrate doar 5 situații de blocare a plăților în cozile de așteptare din cauza insuficienței mijloacelor bănești în conturile participanților.

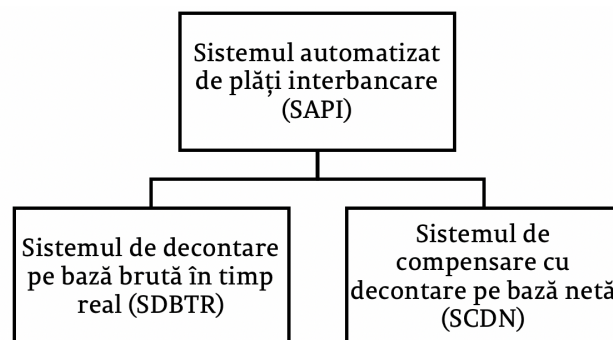
În scopul gestionării riscului de lichiditate în cadrul SAPI, Banca Națională acordă băncilor credite intraday sub formă de overdraft la contul de decontare și credite overnight. Pe

parcursul anului 2018 a fost înregistrată o singură solicitare de acordare a creditului overnight.

La finele anului 2018 în SAPI erau înregistrați 17 participanți și anume:

- BNM;
- 11 bănci licențiate;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- Trezoreria de stat din cadrul MF, inclusiv și în calitate de participant mandatat, care nu are cont deschis în SAPI;
- Depozitarul Național de Valori Mobiliare;
- Depozitarul Central Unic al valorilor mobiliare SA (și-a început activitatea în SAPI la data de 31 iulie 2018).

Figura 5.1.1. SAPI este operațional din anul 2006 și constă din 2 subsisteme

Sursa: BNM

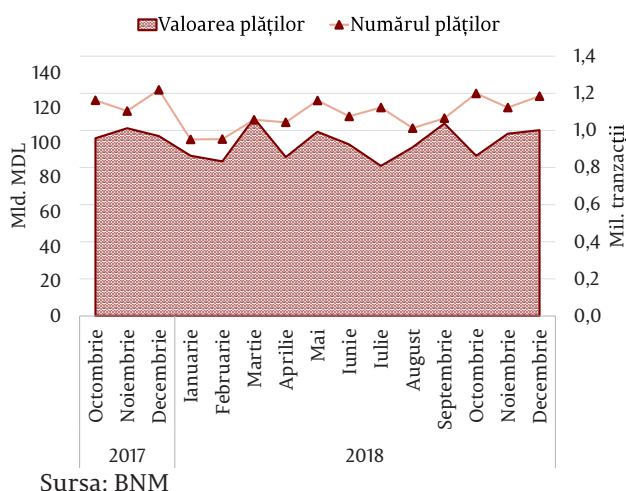
Rata de concentrare¹ a participanților a scăzut la 74,6 la sută în anul 2018, față de nivelul de 81,8 la sută înregistrat în anul precedent, ceea ce contribuie la reducerea potențialului de manifestare a riscului sistemic.

În anul 2018, prin intermediul SAPI a fost procesat un volum total de 12,9 mil. tranzacții în valoare de 1 193,2 mld. MDL, majorându-se ca număr cu 0,6 la sută și diminuându-se ca valoare cu 2,9 la sută comparativ cu anul 2017. Volumul mediu zilnic al operațiunilor a constituit 51,0 mii de tranzacții în valoare de 4,7 mld. MDL. Numărul maxim al plăților decontate într-o singură zi în SAPI în anul 2018 a fost de aproximativ 128,8 mii de plăți

¹ Calculată ca sumă a celor mai mari cinci cote individuale de participare din perspectiva valorii ordinelor de plată decontate.

(26 decembrie 2018) și nu a implicat probleme legate de capacitatea de procesare a sistemului.

Figura 5.1.2. Valoarea și numărul plăților procesate din cadrul SAPI au înregistrat evoluții oscilatorii pe parcursul perioadei analizate

Comparând valoarea totală decontată prin sistemul DBTR în anul 2018 și a PIB-ului anual al RM (190 016,0 mil. MDL) se constată că în sistemul DBTR se decontează echivalentul PIB-ului anual în aproximativ 43 de zile operaționale. Acest indicator relevă importanța sistemului DBTR în cadrul sistemului financiar din RM. La nivel de Eurosistem, sistemul de decontare pe bază brută în timp real - Target2 procesează un volum comparabil cu PIB anual al zonei euro în mai puțin de șapte zile operaționale.

Pe parcursul anului 2018 au fost înregistrate conectări întârziate și deconectări ale participanților la sistem pe parcursul zilei operaționale din cauza problemelor tehnice în cadrul sistemului informatic intern al acestora, care însă nu au afectat procesele critice în SAPI și alți participanți.

5.2. Sistemul de înscrieri în conturi ale VMS

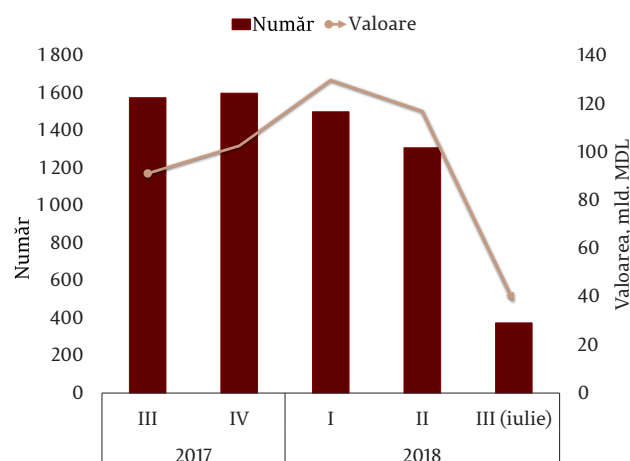
La finele lunii iulie 2018, SIC și-a încetat activitatea, urmare a transferării funcției de înregistrare și decontare a VMS către Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare, care și-a început activitatea la data de 31 iulie 2018.

În perioada de funcționare a SIC pe parcursul anului 2018, disponibilitatea SIC pentru participanții la sistem a constituit 100 la sută, iar incidente care să afecteze activitatea sistemului și a participanților nu au avut loc. Decontarea finală pentru operațiunile efectuate în cadrul SIC s-a realizat în SAPI

prin intermediul sistemului DBTR, conform principiului DvP (plata anticipează livrarea valorii / transferul de proprietate).

Pe parcursul lunilor ianuarie – iulie 2018, în SIC au fost înregistrate 3 184 de operațiuni cu valori mobiliare, iar valoarea totală a constituit 284,8 mld. MDL.

Figura 5.2.1. Numărul și valoarea operațiunilor cu valorile mobiliare au fost în scădere spre momentul transferării funcției de înregistrare și decontare a VMS la DCU

5.3. Activitatea Depozitarului Central Unic al valorilor mobiliare

În anul 2018 și-a început activitatea Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare. Scopul lui este să devină un centru pentru activitatea de depozitare și decontare pe piața financiară.

Inițierea activității DCU are loc în două etape: inițial operațiuni cu VNS și CBN și la a doua etapă – operațiuni cu valori mobiliare corporative. Prima etapă a fost depășită și actualmente DCU înregistrează și desfășoară tranzacții cu VMS și CBN. În procesul de pregătire a celei de-a doua etape au avut loc 7 ședințe de lucru cu reprezentanții societăților de registru și 8 ședințe cu reprezentanții Bursei de Valori a Moldovei și ai Depozitarului Național de Valori Mobiliare.

Numărul total de instrumente financiare înregistrate și, respectiv, coduri ISIN alocate de către DCU în perioada august-decembrie 2018 a fost de 69 (Tabel 5.3.1).

În cadrul DCU pot fi deschise următoarele tipuri de conturi: individuale, omnibus și ale emitentilor.

Tabel 5.3.1. În august-decembrie 2018, DCU a înregistrat mai multe instrumente

Tipul instrumentului	Numărul de instrumente înregistrate de DCU
CBN	22
BT	30
OS cu rata fixă	12
OS cu rata flotantă	5
Total	69

Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2018, în DCU au fost generate 3 133 ordine de transfer, iar valoarea decontată a tranzacțiilor a fost de 187,2 mil. MDL.

Tabel 5.3.2. La finele anului 2018, DCU înregistrase 195 conturi individuale

Tip investitori	Numărul de conturi
Sectorul bancar (inclusiv conturi ale emitenților)	13
Investitori ne-bănci (inclusiv conturi ale emitenților), dintre care:	182
<i>persoane juridice</i>	<i>91</i>
<i>persoane fizice</i>	<i>91</i>

Sursa: BNM

Activitatea DCU creează premise pentru relansarea piețelor de capital, pentru diversificarea instrumentelor financiare și pentru consacrarea lor drept alternative atât ca instrumente de investiții, cât și ca mecanisme de atragere a finanțărilor. Aceste procese vor avea un impact major asupra accesului la finanțare, a eficienței investițiilor, a penetrării pieței financiare în economie și a gradului de incluziune a populației.

Odată cu creșterea acestei piețe, este posibilă și apariția unor riscuri noi, care ar viza și stabilitatea financiară, însă, evident, supravegherea macroprudențială în domeniu va evolua în paralel cu piața.

6. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE

6.1. Reglementări cu implicații asupra stabilității financiare

Anul 2018 a fost marcat prin multiple modificări ale cadrului legislativ și normativ aferent sistemului financiar.

În anul 2018, urmare intrării în vigoare a Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor au fost promovate și adoptate un șir de acte normative. Astfel, au fost stabilite cerințe de capital ținând cont de riscurile inerente activității bancare, și anume: riscul de credit, de piață, operațional și de decontare/livrare. Reglementările menționate au fost elaborate în contextul angajamentului BNM de a alinia standardele autohtone la cele europene, în cadrul obligațiilor asumate prin Acordul de Asociere UE-Moldova. Prin urmare, au fost adoptate următoarele acte normative: Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital (reglementează metodologia de calcul a fondurilor proprii și stabilește cerințele față de fondurile proprii și elementele care intră în calculul fondurilor proprii, deducerile din elementele de fonduri proprii, reducerile din nivelurile de fonduri proprii și alte cerințe de determinare a acestora); Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor (instituie cerințe cu privire la fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină în vederea constituirii amortizoarelor de capital, având ca scop final prevenirea și atenuarea riscului macroprudențial și/sau a riscului sistemic, precum și particularitățile aferente stabilirii de către BNM și calculării de către bănci a acestor amortizoare); Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de credit pentru bănci potrivit abordării standardizate (stabilește elementele de calcul al ponderilor expunerilor în funcție de gradul riscului de credit asumat de bancă); Regulamentul cu privire la tehnicile de diminuare a riscului de credit utilizate de bănci (stabilește reguli de uniformizare a cerințelor aferente tehnicilor de diminuare a riscului de credit potrivit abordării standardizate, principiilor pentru recunoaștere și condițiilor minime pe care trebuie să le îndeplinească orice formă eligibilă de protecție a creditului pentru ca efectele sale asupra diminuării riscului de credit să fie recunoscute); Regulamentul cu privire la tratamentul riscului operațional pentru bănci potrivit abordării de bază și abordării standardizate (prevede regulile

privind cerințele prudențiale pe care trebuie să le îndeplinească băncile, în ceea ce privește cerințele de fonduri proprii referitoare la elemente în întregime cuantificabile, uniforme și standardizate ale riscului operațional potrivit abordării de bază și abordărilor standardizate și stabilește care sunt cerințele de fonduri proprii pentru riscul operațional pentru abordările respective); Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de piață potrivit abordării standardizate (stabilește modalitatea de determinare a cerințelor de fonduri proprii pentru riscul de piață potrivit abordării standardizate atât pentru portofoliul de tranzacționare cât și pentru toate expunerile băncii); Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de decontare/livrare pentru bănci (stabilește cerințe față de fondurile proprii aferente riscului de decontare cu privire la tranzacțiile din portofoliul de tranzacționare și din afara acestuia, care au rămas nedecontate după data de livrare prevăzută); Regulamentul cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare (a contribuit la sporirea unei administrări eficiente și prudente a băncii, fiind preluate și ajustate prevederile precedente aferente exigențelor față de administratori, precum și stabilite prevederi noi aferente determinării categoriilor persoanelor cu funcții-cheie și a cerințelor față de aceste persoane); Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor (aduce în concordanță cerințele privind guvernanța internă și managementul riscurilor, cu standardele Uniunii Europene, în aspecte conexe guvernării corporative în bănci, cadrul organizațional și structura organizatorică a băncii, remunerare, control intern, administrare a riscurilor, procesul intern de evaluarea a capitalului la riscuri (ICAAP)).

A fost aprobată Legea 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancară. Prevederile legii respective au intrat în vigoare la 01.10.2018, iar persoanele juridice care, la data intrării în vigoare a legii respective, au desfășurat activități de creditare nebancară urmează, în cel mult 6 luni, să se înregistreze în Registrul organizațiilor de creditare nebancară autorizate și să se conformeze tuturor cerințelor stabilite de lege.

A fost elaborată și aprobată Legea 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, prin care se stabilește autoritatea națională macroprudențială desemnată, responsabilă de coordonarea realizării politicii macroprudențiale și a activităților în vederea prevenirii și remedierii situațiilor de criză financiară sistemică. Legea trasează obiectivele Comitetului Național de Stabilitate Financiară și atribuțiile aferente acestuia.

În luna noiembrie 2018, prin Legea 227/2018 au fost aprobate modificări la Legea 575/2003 privind garantarea depozitelor în sistemul bancar care vizează, începând cu 01.01.2020, majorarea plafonului de garantare a depozitelor până la 50 000 MDL concomitent cu extinderea categoriilor de persoane garantate (includerea persoanelor juridice de drept privat). Aceste modificări urmăresc alinierea treptată a cadrului legislativ în domeniul garantării depozitelor la aquis-ul comunitar și conduc la extinderea gradului de acoperire al deponenților.

De asemenea, pe parcursul anului 2018 au fost adoptate acte normative ce țin de cadrul valutar, cum ar fi expunerea în redacție nouă a Regulamentului privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare, aprobat prin HCE al BNM nr.29/2018. Regulamentul a fost elaborat în scopul simplificării regulilor de efectuare a plăților /transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, luând în considerare dezvoltarea sectorului serviciilor de plată și evoluția tehnologiilor în acest domeniu și optimizarea cadrului normativ aferent efectuării plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, inclusiv a celor notificate/autorizate.

HCE „Cu privire la modificarea și completarea unor acte normative ale BNM” nr.30/2019 a fost aprobată în scopul ajustării unor acte normative ale BNM în contextul Legii nr.94/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr.62/2008 privind reglementarea valutară, precum și a redacției noi a Regulamentului privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare. Prin HCE nr.30/2019 s-au introdus modificări în Instrucțiunea privind angajamentele externe, Regulamentul privind autorizarea unor operațiuni valutare de către BNM și Regulamentul privind conturile rezidenților în străinătate.

În domeniul reglementării sistemelor de plăți au fost operate modificări și completări

la Regulamentul cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare în contextul participării în SAPI a DCU și revizuirii comisioanelor percepute pentru serviciile de procesare a plăților, în scopul echilibrării nivelului de venituri generate din activitatea SAPI cu nivelul de cheltuieli aferente administrării și operării acestuia.

Prin Legea nr. 208/2018 au fost operate modificări în Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei și Codul contravențional al RM nr. 218/2008 în vederea ajustării unor norme în domeniul prestării serviciilor de plată și emiterii de monedă electronică, luând în considerare evoluțiile aferente acestuia, precum și modificarea cadrului legal în domeniile conexe.

Menționăm că Legea nr. 208/2018 reprezintă un exercițiu de continuitate a armonizării legislației în domeniul prestării serviciilor de plată și emiterii de monedă electronică, prin transpunerea unor prevederi suplimentare a Directivelor UE, care nu au fost implementate în cadrul exercițiului inițial de transpunere.

6.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar

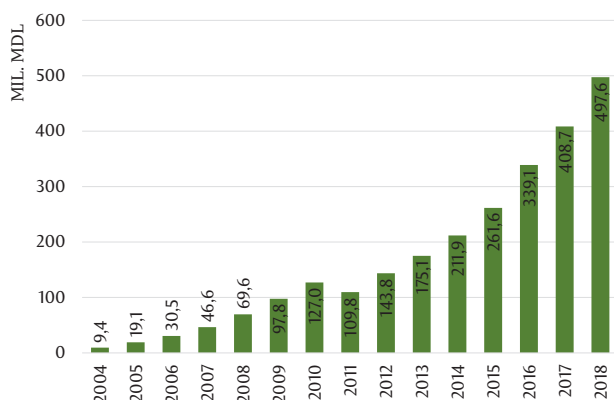
Urmare a majorării plafonului de garantare, gradul de capitalizare¹ al resurselor Fondului s-a diminuat sub nivelul-țintă. În același timp, în anul 2018 mijloacele disponibile ale FGDSB au continuat să se majoreze.

La începutul anului 2018 a intrat în vigoare modificarea privind majorarea plafonului de garantare a depozitelor până la 20 000 MDL.

Din momentul constituirii Fondului (01 iulie 2004) au fost acumulate mijloace financiare în suma totală de 547,8 mil. MDL, totodată, în perioada 2011-2018, au fost plătite depozitele garantate în urma retragerii licenței de activitate a patru bănci în suma totală de 50,2 mil. MDL. Mijloacele FGDSB disponibile la sfârșitul anului de raportare constituiau 497,6 mil. MDL sau 6,7 la sută din totalul depozitelor garantate înregistrate în sectorul bancar. La nivelul de garantare de 20 000 MDL, acestea sunt suficiente pentru acoperirea depozitelor garantate simultan la 6 bănci (3 mici și 2 medii) sau ale oricărei bănci, cu excepția băncilor sistemic importante (Figura 6.2.2).

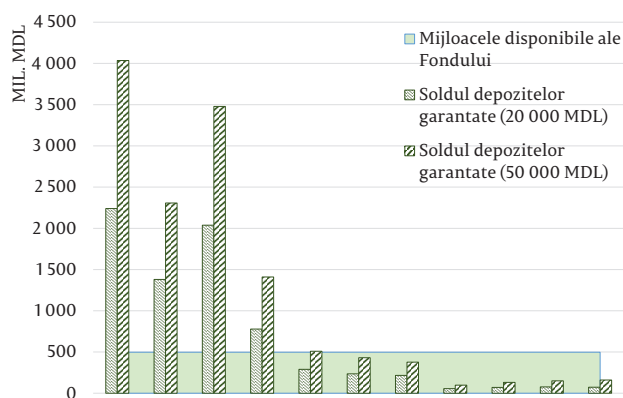
¹ Raportul dintre mijloacele financiare calculate ale Fondului și suma totală a depozitelor garantate

Figura 6.2.1. Mijloacele financiare ale Fondului se acumulează treptat din momentul constituirii Fondului

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

Figura 6.2.2. Mijloacele Fondului sunt suficiente pentru acoperirea depozitelor garantate ale oricărei bănci medii sau mici

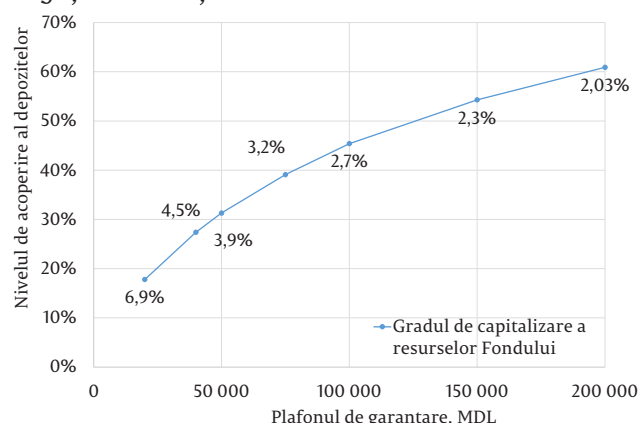

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

Nivelul de acoperire a deponenților este ridicat (87,8 la sută), pe când nivelul de acoperire a depozitelor înregistrează valori reduse (17,8 la sută). Gradul de capitalizare a resurselor Fondului la sfârșitul anului a constituit 6,93 la sută, inferior nesemnificativ nivelului-țintă de 7 la sută, stabilit prin Legea privind garantarea depozitelor în sistemul bancar.

De asemenea, începând cu anul 2020 va intra în vigoare un nou plafon de garantare a depozitelor (50 000 MDL). Conform calculelor FGDSB, în condițiile unui plafon de garantare de 50 000 MDL, nivelul de acoperire a depozitelor garantate se va dubla, ajungând la 31,3 la sută. În același timp, gradul de capitalizare a mijloacelor Fondului se va diminua până la 3,9 la sută din totalul depozitelor garantate din sectorul bancar (Figura 6.2.3).

Figura 6.2.3. Majorarea plafonului de garantare contribuie la creșterea nivelului de acoperire al depozitelor, iar capacitatea Fondului de a-și onora obligațiile descrește

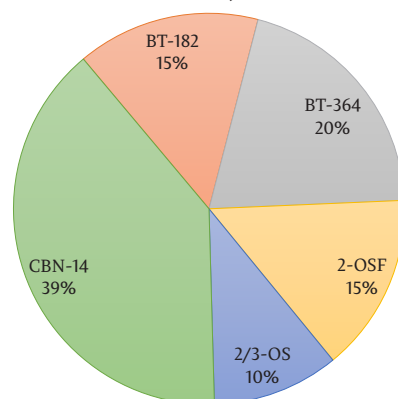
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

În anul 2018, investirea resurselor financiare disponibile ale Fondului s-a realizat pe piața primară, preponderent, în CBN (98,0 la sută din volumul total al mijloacelor plasate pe parcursul anului) și, într-o măsură mai mică, în VMS. Rata medie anuală a dobânzii plasamentelor efectuate pe parcursul anului a constituit 6,44 la sută, înregistrând o diminuare față de anul precedent cu 1,34 p.p.

Valoarea portofoliului investițional la situația din 31.12.2018 a constituit 500,1 mil. MDL (+21,8 la sută), iar veniturile obținute din activitatea investițională au însumat 28,8 mil. MDL (-30,6 la sută față de anul trecut, scădere cauzată de micșorarea ratelor anuale ale dobânzilor pe piața primară a VMS.).

Investițiile în VMS efectuate pe parcursul anului 2018 s-au caracterizat prin ratele diminuate ale dobânzilor, ceea ce va determina încasări mai moderate din activitatea investițională pentru anul următor de gestiune.

Figura 6.2.4. Structura portofoliului investițional de la sfârșitul anului 2018 a fost reprezentată, preponderent, de VMS cu diferite scadențe

Sursa: BNM

ANEXE

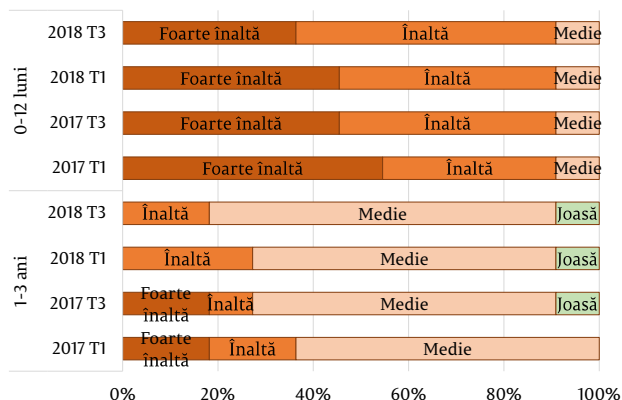
Sondajul privind riscul sistemic¹

Conform opiniei respondenților riscurile-cheie care persistă în sistemul financiar sunt riscul geopolitic și riscul suveran.

Probabilitatea de apariție în următoarele 12 luni a unui eveniment cu impact ridicat asupra sistemului s-a diminuat în 2018. De asemenea, pe termen mediu (1-3 ani), incertitudinea privind producerea unui eveniment advers a scăzut nesemnificativ comparativ cu situația din sondajul precedent.

73 la sută dintre respondenți au evaluat probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat în următoarele 0-12 luni drept una medie sau joasă (Figura 0.1).

Figura 0.1. Probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat pe termen scurt (<1 an) a scăzut, iar pe termen mediu (în următorii 1-3 ani) a scăzut nesemnificativ

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

În același timp, probabilitatea pe termen mediu (1-3 ani) se menține în continuare la un nivel mediu spre înalt.

În privința principalelor surse de risc sistemic, domeniul politic a ocupat prima poziție, pentru această sursă optând 82 la sută din respondenți. În același timp, 73 la sută din respondenți consideră cadrul juridic/legislativ ca fiind și el o sursă iminentă de risc sistemic.

Băncile apreciază reziliența actuală a sistemului financiar ca una moderată (64 la sută) și moderat înaltă (36 la sută), iar

¹ BNM derulează Sondajul privind riscul sistemic semestrial, în scopul captării opiniei managerilor de risc din cadrul băncilor asupra riscurilor majore, la care se expune sistemul financiar.

În raport sunt prezentate rezultatele agregate ale sondajului, reieșind din situația la 30 septembrie 2018. Sondajul s-a desfășurat în luna octombrie 2018, cu participarea a 11 bănci.

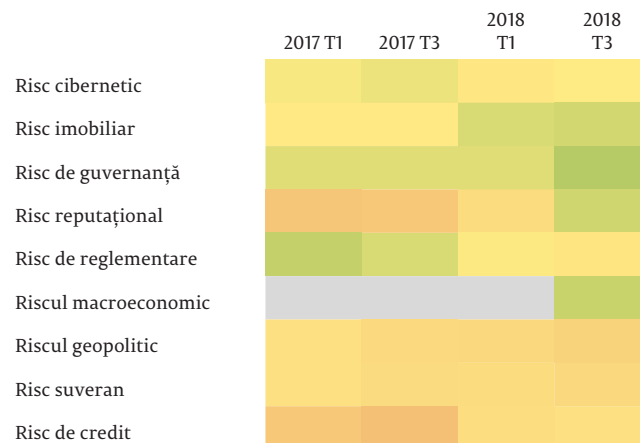
Tabel 0.1. Ratingul riscurilor a poziționat riscul geopolitic ca cel mai important risc

	Importanța	Probabilitate	Impact potențial	Capacitatea de gestiune
Risc geopolitic	3,28	2,91	3,36	4,00
Risc suveran	3,21	2,36	3,82	4,18
Risc de credit	3,13	2,73	3,82	3,09
Risc de reglementare	3,07	2,64	3,64	3,27
Risc cibernetic	3,00	2,91	3,45	2,91
Risc imobiliar	2,69	2,45	2,91	2,91
Risc reputațional	2,67	2,82	2,82	2,82
Risc macroeconomic	2,62	3,00	3,00	2,00

Notă: Importanța a fost calculată ca media geometrică a probabilității de apariție, a impactului potențial și a capacității de gestiune. Probabilitatea: 1 – nesemnificativă, 2 – redusă, 3 – medie, 4 – ridicată, 5 – sigură. Impact potențial: 1 – nesemnificativ, 2 – redus, 3 – mediu, 4 – ridicat, 5 – extrem de ridicat. Capacitatea de gestiune: 1 – foarte ușor, 2 – relativ ușor, 3 – relativ dificil, 4 – foarte dificil, 5 – nu poate fi gestionat.

În perspectivă, pentru următoarele 6 luni distribuția se deplasează mai mult spre soliditate moderat înaltă.

Figura 0.2. În dinamică se observă o nivelare a importanței diverselor tipuri de riscuri, cu excepția majorării importanței riscului cibernetic și a celui de reglementare

Notă: Importanța a fost calculată ca media geometrică a probabilității de apariție, a impactului potențial și a capacității de gestiune.